Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

– .....II Afrika en de VOC: kaarten, plattegronden en topografische tekeningen, 1590-1806

– .....II Africa and the VOC: maps, plans and topographical drawings, 1590-1806

– ....Zuid-Afrika, de Kaapkolonie / South Africa, the Cape Colony

176-177 [Gerrit de Haan, 1761] :
[Tafel Baaij en Baaij Falso].
[Table Bay and False Bay].

176. . . [Isaac van Es, ca./c. 1729] :
[Kaart van de Valsbaai].
[Chart of False Bay].

177. . . [Marten van der Meer, 1740] :
[Kaart van de Valsbaai].
[Chart of False Bay].

178-179 [Johannes Schumacher], R:J: Gordon, 1777 :
[Panorama van de Valsbaai].
[Panorama of False Bay].

178. . . [Johannes Schumacher, 1776-1777] :
De Steenbergen en Baaij Falsch.
The Steenberg and False Bay.

180. . . R:J: Gordon, 1780 :
[Kaart van de Valsbaai].
[Chart of False Bay].

181. . . R:J: Gordon, [ca./c. 1778] :
Halve zijde van baay fals, / om te tonen dat de Caab aan dese / zijde, niet makkelijk te nemen is.
Half a part of False Bay / in order to show that the Cape / cannot be taken easily from this side.

181. . . [Anoniem/Anonymous, ca./c.1790] :
[Kaart van de Simonsbaai].
[Chart of Simon's Bay].

182. . . M:r Dallrymple, 1755 :
[kopie door/copy by Dominicus Michel Barbier, ca./c. 1785].
Plan de la Baye, / De Simon / situé au Cap de Bonne-Espérance.
Kaart van de Simons / Baai, / gelegen aan de Kaap de Goede Hoop.
Chart of Simon's / Bay, / situated at the Cape of Good Hope.

183. . . C.D. Wentzel, [1767] :
[Kaart van de Simonsbaai met twee geprojecteerde batterijen].
[Chart of Simon's Bay with two projected batteries].

183. . . C.F. Brink, [1772] :
[Kaart van de Simonsbaai met twee geprojecteerde batterijen].
[Chart of Simon's Bay with two projected batteries].

184. . . [Johannes Schumacher, 1776-1777] :
N:o 1. Gesigt van de Baaij Falsch.
N:o 1. View of False Bay.

184. . . [François Reinier Duminy, 1802-1806] :
[Kaart van Simonsstad].
[Plan of Simon's Town].

185. . . [Johannes Schumacher, 1776-1777] :
N:o 2. Gesigt van de Baaij Falsch.
N:o 2. View of False Bay.

186-187 [Anoniem/Anonymous, 1803-1806] :
Plan / van de Situatie en legging van 'S. Gouvernements Tuin / in de Simons=Baay [...].
Plan / of the Situation and layout of the Government Garden / at Simon's Bay [...].

186. . . Geulielmus Murray Deliniet, 1784 :
Simon's bay within False bay. Cape of Good Hope.
De Simonsbaai binnen de Valsbaai. Kaap de Goede Hoop.

187. . . Johann Christian Friderici, 1789 :
Prospect van der Rheede in der Simons-Baij gelegen in der Bay-Falso.
View of the Roads in Simon's Bay situated in False Bay.

188. . . Joh:Chr: Friderici, [ca./c. 1795] :
Muyzenberg den VII August anno MDCCXCV.
Muizenberg on the 7th of August anno MDCCXCV.

188. . . Barbier, 1786 :
Kaart van een gedeelte der Situatie van / het Defilee langs de Baaij Fals – van Muijsenburg / tot aan de Kalk-Baaij.
Map of a part of the Situation of / the Passage along False Bay – from Muizenberg / to Kalk Bay.

Deel 3.6 / Part 3.6

189. . . Van de Graaff, Thiebaut & Barbier, 1787 :
Baay Fals.
False Bay.

190. . . [Anoniem/Anonymous, 1786] :
[Situatieplan van Muizenberg].
[Situation plan of Muizenberg].

191. . . [Dominicus Michel Barbier, 1787] :
[Ontwerp en situatieplan van een versterking bij Muizenberg].
[Project and situation plan of a fortification at Muizenberg].

191. . . [Dominicus Michel Barbier, 1787] :
[Ontwerp en situatieplan van een versterking bij Muizenberg].
[Project and situation plan of a fortification at Muizenberg].

192. . . Van de Graaff & Barbier, 1787 :
Cart van de Situatie gelegen tussen de Baaij-Fals / langst Constantia en het Nieuland, tot aan de drie-Koppen, of tot omtrent ¾ Uur ten z.oosten van de Caap de Goede-Hoop.
Map of the Situation between False Bay / along Constantia and Nieuwland [Newlands], as far as the Drie Koppen [Mowbray], or about ¾ Hour to the South-East of the Cape of Good Hope.

193. . . [Anoniem/Anonymous, 1803-1806] :
[Kaart van de vallei tussen Valsbaai en Houtbaai].
[Map of the valley between False Bay and Hout Bay].

193. . . [Anoniem/Anonymous, 1803-1806] :
[Kaart van de vallei tussen Valsbaai en Houtbaai].
[Map of the valley between False Bay and Hout Bay].

194. . . [Johannes Schumacher, 1776-1777] :
De Steenbergen en een gedeelte van de Baaij Falsch.
The Steenberg and part of False Baij.

194. . . [Johannes Schumacher, 1776-1777] :
De Steenbergen en Baaij Falsch.
The Steenberg and False Bay.

195. . . Frederitie, 1787 :
Caart van de Situatie gelegen, tussen de Baaij-Fals & de groote- / Wijn-Berg, ten Zuijden van de Caap de Goede Hoop [...].
Map of the Situation between False Bay & the great / Wynberg, to the South of the Cape of Good Hope [...].

196. . . [Willem Bartholomé Eduard Paravicini di Capelli, 1803-1805] :
Campement aan de Wynbergen.
Encampment at the Wynberg.

196. . . J. Jones, 1805 :
Gezigt van het camp aan de Wynberg naar de Steenberg te zien. / Aan Kaap de Goede Hoop.
View of the encampment at the Wynberg looking towards the Steenberg. / At the Cape of Good Hope.

197. . . [J. Mulder, Joannes Meijer, Zacharias Camminga, 1717] :
[Kadastrale kaart van Constantia].
[Cadastral map of Constantia].

197. . . E:V: Stade, 1710 :
Constantia / de hofstede van den Heer Simon van der Stel 31 Januair 1710.
Constantia / the estate owned by the Right Honourable Simon van der Stel 31 January 1710.

198. . . [Josephus Jones, ca./c. 1791] :
Plan / van de Situatie en Legging van 'S Gouvernements Plaats / de Witte Boomen [...].
Plan / of the Situation and Layout of the Government Estate / the Witteboomen [...].

199. . . J. Jones, [1803-1806] :
Plan / van de Situatie en Legging der Plaats / Kirsten=Bosch [...].
Plan / of the Situation and Layout of the Estate / Kirstenbosch [...].

199. . . Johan:s Will:m Wernich, 1791 :
Plan van / S:E: Compagnies Landgoed 't Nieuwland geleegen onder 't Caapsch districkt / B'zuijden den Windberg [...].
Plan of / the Honourable Company's Estate Nieuwland [Newlands] situated in the Cape District / South of the Windberg [Devil's Peak] [...].

200 . . . Josephus Jones, [ca./c. 1791] :
Caart van de Thuyn Nieuwland.
Map of the Nieuwland [Newlands] Estate.

200 . . . [Josephus Jones, 1803-1806] :
[Het kampement aan de Liesbeek].
[The encampment at the Liesbeek].

201. . . [Josephus Jones, ca./c. 1791] :
[Plan van Rondebosch].
[Plan of Rondebosch].

201. . . [Josephus Jones, ca./c. 1803] :
Plan / van S. Gouvernements Plaats de / Ronde Bosch [...].
Plan / of the Government Estate the / Rondebosch [...].

V Afrika / Africa

Atlas Maior
nationaal archief
Universiteit Utrecht Faculteit Geowetenschappen
KNAG

Valsbaai (Baai Fals, Baai Falso, False Bay), op de oudste Portugese kaarten aangegeven als 'Golfo dentro das Serres' ofwel baai tussen de bergen, werd naderhand bekend als Baai Falso of Valsbaai. Dit was naar analogie van de benaming Cabo Fals(o) of Valskaap voor de uitstekende klip aan de zuidoostpunt van de baai, die door schepen die op westelijke koers uit de Indische Oceaan kwamen meer dan eens voor de Kaappunt (Cape Point) werd aangezien. In Van Riebeecks tijd was de Valsbaai al vrij goed in kaart gebracht, zoals onder meer blijkt uit de kaart op de bladen 82-83. Omstreeks 1673 was bij het huidige Muizenberg een kleine compagniespost ingericht, waarvan de bezetting naast het toezicht op de veeweiderij ook de taak had te rapporteren over de aanwezigheid van schepen in de baai. Vanaf 1673 werd ook schelpkalk geproduceerd in de nabijgelegen Kalkbaai, ten behoeve van de steeds toenemende bouwwerkzaamheden aan de Kaap. De exploratie van de Valsbaai door Van der Stel in 1687, zie de bladen 160-161, was niettemin nog primair gericht op het vinden van een veilige ankergelegenheid voor de schepen van de Compagnie en van nieuwe mogelijkheden voor de voedselproductie. Over het gevaar dat via deze 'zachte onderbuik' van de Kaap vijandelijke troepen over land binnen een dag de stad konden bereiken, is in de achttiende eeuw uitvoerig gedelibereerd. Maatregelen werden echter pas genomen toen het in feite al te laat was.

Bij Vishoek (Fish Hoek) werd omstreeks 1721 een visserspost ingericht, die tot 1791 in gebruik is gebleven. Volgens zeggen genoten slechts de gouverneur en enkele andere hogere compagniesdienaren het voorrecht van deze gratis visverstrekking. Ook vrijburgers vestigden zich hier, zoals Anthonij Visser in 1724 (blad 177 onder), die extra – ook illegale – inkomsten konden genereren uit de verkoop van voedsel aan passerende schepen. De beschermde Simonsbaai (Simon's Bay) werd volgens besluit van Heren Zeventien van 1742 ingericht als winterhaven voor de compagniesvloten en op aanwijzing van de bezoekende nieuwe gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff verrezen daar vanaf 1743 de eerste permanente gebouwen, zie de bladen 178-179 en volgende. De inderhaast uitgevoerde militaire versterking van het kerngebied van de Kaap gedurende de oorlogsperiode 1780-1784 bestond in de Valsbaai uit het opwerpen van een verdedigingspunt bij Muizenberg nabij de toegangsweg tot de Kaap (bladen 190 en 192). De onder gouverneur Cornelis Jacob van de Graaff ontworpen verbeteringen van deze bescheiden verdedigingswerken, zie blad 191, werden niet uitgevoerd. Ten slotte zou commissaris-generaal Abraham Josias Sluysken vanwege het niet denkbeeldige gevaar voor een Franse inval in 1794 opdracht geven twee batterijen in de Simonsbaai op te richten, die de namen Boetzelaer en Zoutman kregen. De locatie van deze batterijen was dezelfde als die van de twee die Alexander Dalrymple op zijn kaart van 1775 projecteerde (blad 182). De verovering van de Kaap door de Britten in 1795 volgde op hun succesvolle eerste landing in de Simonsbaai, zie blad 188 boven.

False Bay (Valsbaai, Baai Fals, Baai Falso), marked on the oldest Portuguese maps as *Golfo dentro das Serras* or bay between the mountains, was later known as Baai Fals(o) or Valsbaai, False Bay (Dutch: *vals* = false, deceptive, misleading). This was on the analogy of the name Cabo Falso or False Cape (Valskaap) for the projecting cliff at the south-east point of the bay, which ships on a westerly course from the Indian Ocean more than once took for Cape Point (Kaappunt). In Van Riebeeck's time False Bay had already been mapped quite well, as can be seen, for example, from the map on sheets 82-83. In around 1673 at the present Muizenberg ('Mice Hill') a small Company post was set up, the garrison of which had the task of reporting on the presence of ships in the bay as well as keeping an eye on the pasturing of cattle. From 1673 shell-lime was also produced in nearby Kalk Bay (Kalkbaai, 'Lime Bay'), for the benefit of the ever increasing building activities at the Cape. The exploration of False Bay by Van der Stel in 1687, see sheets 160-161, was nevertheless primarily aimed at finding safe anchorages for the Company's ships and new possibilities for producing food. In the eighteenth century there were lengthy deliberations on the danger that enemy troops could reach the town within one day by land, via this 'soft underbelly' of the Cape. However, measures to counter this threat were in fact only taken when it was already too late. Around 1721 a fishing post was set up at Fish Hoek (Vishoek, 'Fish Point'), and this continued to be used till 1791. It was said that only the Governor and several other high Company servants enjoyed the privilege of this free supply of fish. Free burghers also settled here, such as Anthonij Visser in 1724 (sheet 177 below), who was able to earn extra – also illegal – income from the sale of food to passing ships. In accordance with a decree of the Gentlemen Seventeen in 1742, sheltered Simon's Bay (Simonsbaai) was set up as a winter harbour for the Company fleets, and on the directions of the visiting new Governor-General Gustaaf Willem van Imhoff the first permanent buildings arose there from 1743, see sheets 178-179 and following. In False Bay the hastily improvised military reinforcement of the core area of the Cape during the war period of 1780-1784 consisted of the erection of a defensive point at Muizenberg near the access road to the Cape (sheets 190 and 192). The improvements for these modest defences devised under Governor Cornelis Jacob van de Graaff (see sheet 191) were not implemented. Finally, due to the very real threat of a French invasion, in 1794 Commissioner-General Abraham Josias Sluysken would give instructions to set up two batteries in Simon's Bay, and these were given the names *Boetzelaer* and *Zoutman*. The location of these batteries was the same as the two that Alexander Dalrymple projected on his map of 1775 (sheet 182). The conquest of the Cape by the British in 1795 followed on their successful first landing in Simon's Bay, see sheet 188 above.

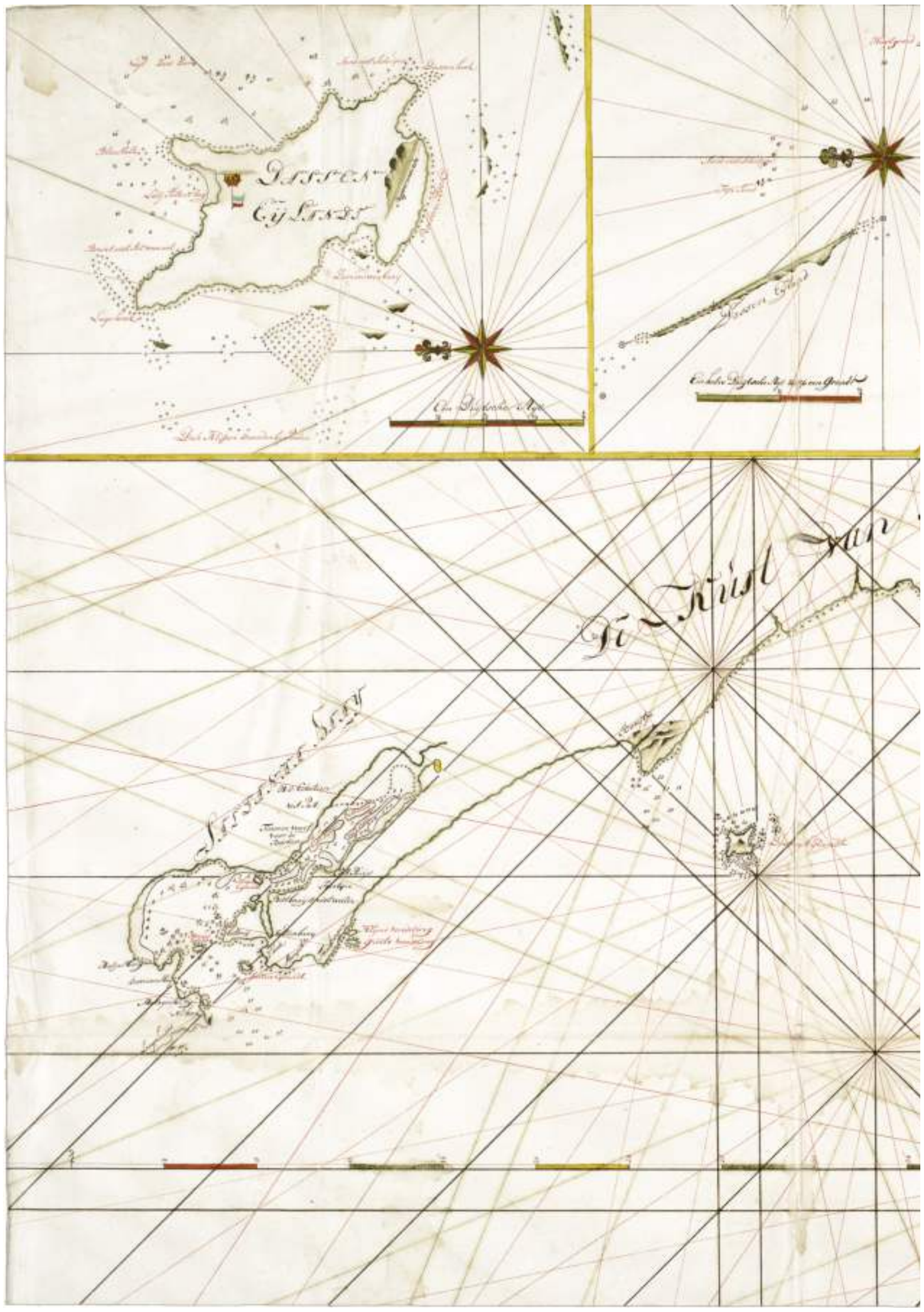

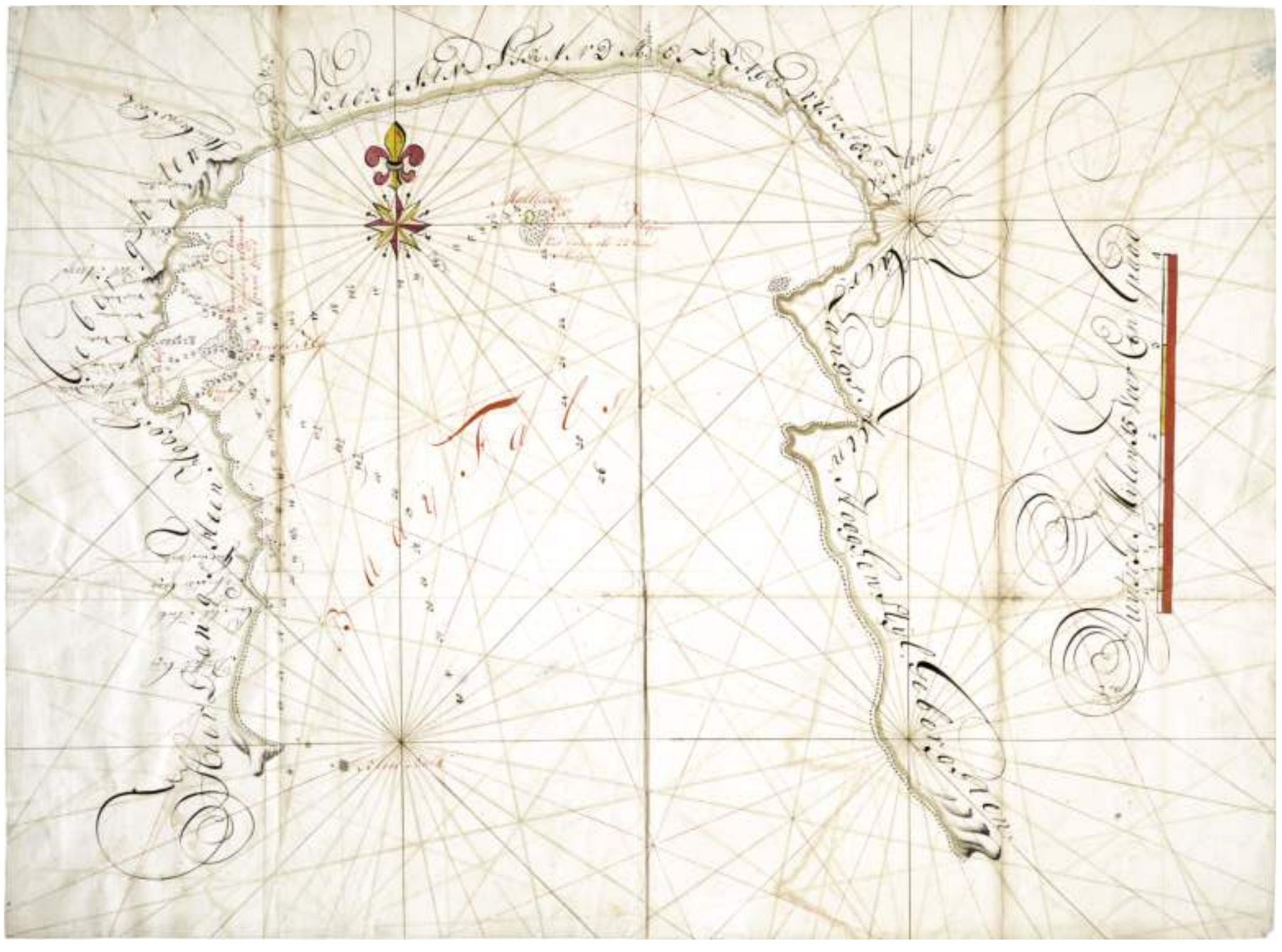

bladen 176-177 boven / sheets 176-177 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.2. 22.

[Gerrit de Haan, 1761] :

[Tafel Baaij en Baaij Falso].

[Table Bay and False Bay].

[inzetkaart / inset map]

Dassen Eijland.
Dassen Island.

[profiel / profile]

Dassen Eijland.
Dassen Island.

Schaalstok van 3 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 158.700] ; [inzetkaart links] Een duijtsche Mijl = [ca. 1 : 77.200] ; [inzetkaart / profiel midden] Een halve Duijtsche Mijl 15 op een Graadt = [ca. 1 : 45.200].
Scale-bar of *3 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 158,700] ; [inset map left] *Een duijtsche Mijl* = [approximately 1 : 77,200] ; [inset map / profile centre] *Een halve Duijtsche Mijl 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 45,200].

1 kaart + 1 inzetkaart + 1 profiel : ms op papier, gekleurd, 65 x 120 cm.
1 map + 1 inset map + 1 profile : ms on paper, coloured, 65 x 120 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

De baas-kaartenmaker in Batavia Gerrit de Haan gebruikte in 1761 voor deze kaart in het tweede deel van zijn *Ligtende Zee Fakkel off de Geheele Oost Indische Water-Weereldt* mogelijk kaartmateriaal dat in 1743 vanuit de Kaap werd meegenomen door gouverneur-generaal Gustaaf Willem van Imhoff, gezien de benaming 'Gustaaf Willem baaij' ten noorden van de 'Simonsbaaij'. Voorzover bekend is dit de enige vermelding van die naam. Als voorbeelden voor deze kaart dienden de diverse kaarten die Isaac van Es

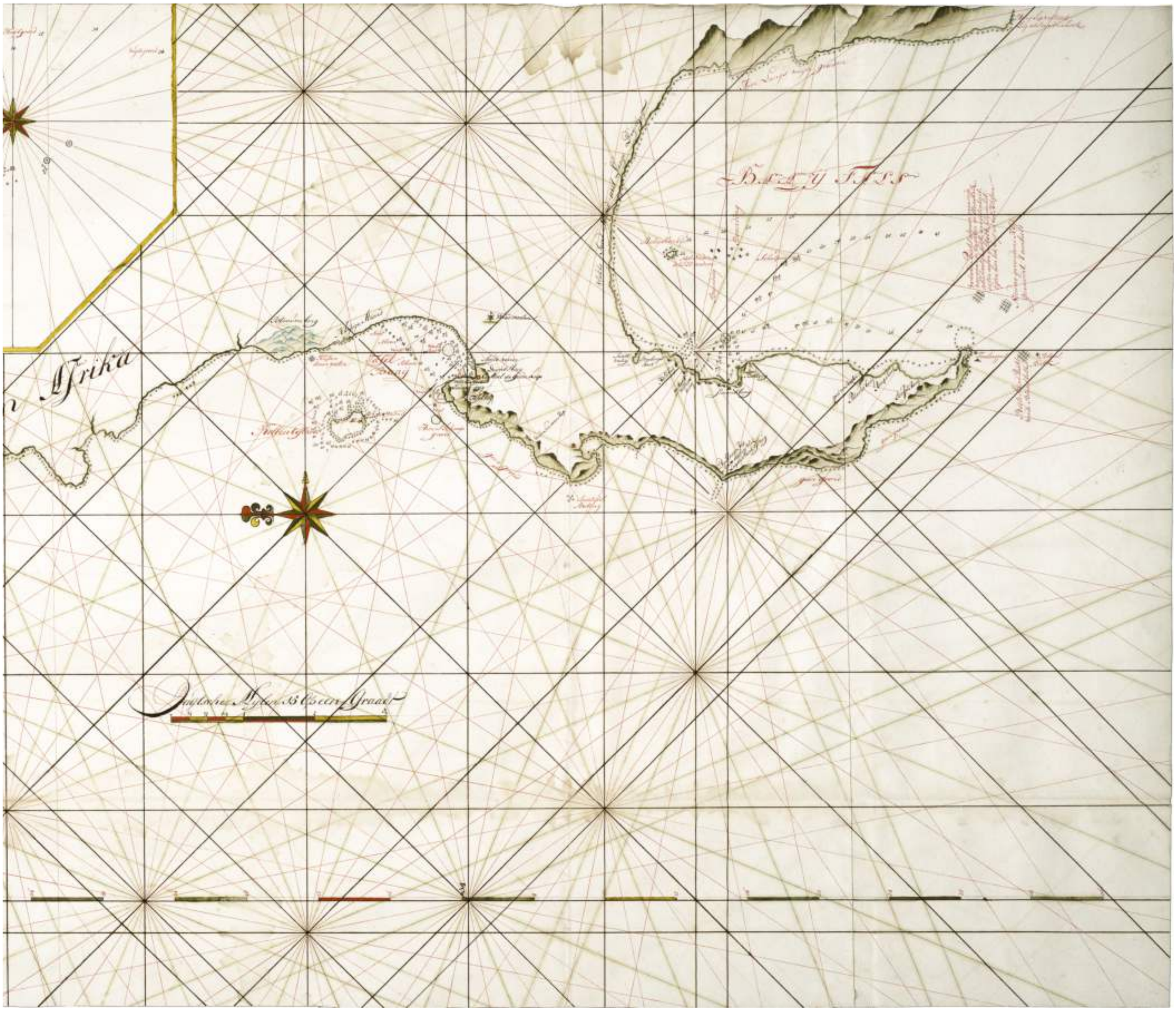

omstreeks 1729 tekende, zie de bladen 176 onder, 181, 219 en 225. De Haan tekende ook de in 1729 voorgestelde batterij aan de Simonsbaai in, hoewel deze niet werd gebouwd.

It is possible that in 1761 the Master Map-maker in Batavia, Gerrit de Haan, when drawing this map in the second volume of his *Ligtende Zee Fakkel off de Geheele Oost Indische Water-Weereldt*, used materials brought from the Cape in 1743 by Governor-General Gustaaf Willem van Imhoff, in view of the name *Gustaaf Willem baaij* to the north of Simon's Bay. As far as is known, this is the only mention of that name. The various maps that Isaac van Es drew about 1729 served as models for this map; see sheets 176 below, 181, 219 and 225. De Haan also drew in the battery on Simon's Bay as proposed in 1729, although this was not built.

blad 176 onder / sheet 176 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 187.

[Isaac van Es, ca. / c. 1729] :

[Kaart van de Valsbaai].

[Chart of False Bay].

Schaalstok van 4 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graad = [ca. 1 : 156.100].
Scale-bar of *4 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graad* = [approximately 1 : 156,100].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 70,5 x 51,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 70.5 x 51.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

In 1729 dienden equipagemeester Jacob Möller en oud-schipper Jan de Heere hun rapport in over hun onderzoek in en opnemingen van de Valsbaai; zie ook blad 169 boven. De door hen voorgestelde aanleg van een batterij op de zuidpunt van de Simonsbaai is hier door de kaartenmaker Isaac van Es, die hen bij de verkenning vergezelde, al wel ingetekend, maar dit project werd nadien niet uitgevoerd.

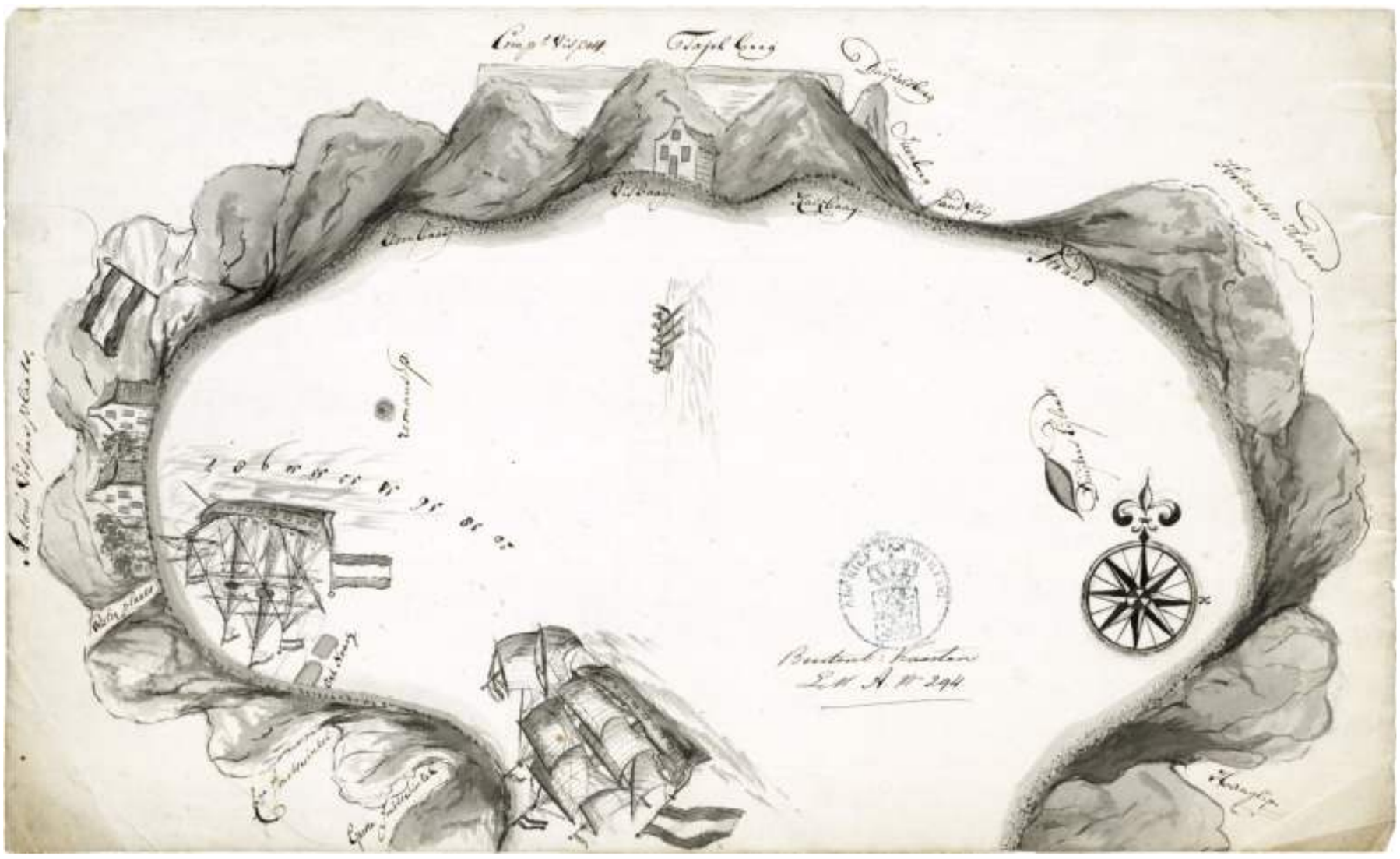

In 1729 the Master Attendant Jacob Möller and former skipper Jan de Heere presented their report on their investigation and surveys of False Bay; see also sheet 169 above. Map-maker Isaac van Es, who accompanied them on this reconnaissance, here drew a battery on the southern point of Simon's Bay as they proposed, but this project was not carried out after that.

blad 177 onder / sheet 177 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.81A.

[Marten van der Meer, 1740] :

[Kaart van de Valsbaai].

[Chart of False Bay].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

(vervolg op pag. 178 / continued on p. 178)

(vervolg van pag. 177 / continued from p. 177)

1 kaart : ms op papier, 22 x 36 cm.
1 map : ms on paper, 22 x 36 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: De Baaij Fals ofte De Simons Baaij, zoals die van de Westhoek vertoonde, den 12e januarij 1740, aan M. van der Meer, schipper in dienst der O.I.C. ter Caamer Delft.

Van een schipper zou meer verwacht kunnen worden dan dit topografisch wel zeer simpele kaartje, maar het geeft wel een idee van de situatie in 1740 voordat de Valsbaai en met name de Simonsbaai een verplichte winterhaven werd voor de retourschepen. De eenvoudige 'Vispost' van de Compagnie en de onderkomens van de vrijburger Antoni Visser waren destijds de enige gebouwen. Na 1742 werd de Simonsbaai ingericht als winterhaven voor de VOC-schepen en kwamen daar diverse werkplaatsen, woonverblijven en pakhuizen, die zijn afgebeeld in het panorama op de bladen 178-179.

One might have expected more from a skipper than this topographically very naive little map, but it does give an idea of the situation in 1740, before False Bay, and more specifically Simon's Bay, became a compulsory winter stop for the return ships. The simple 'Fishing post' (*Vispost*) of the Company and the shelters of the free burgher Antonij Visser were the only buildings at that time. After 1742 Simon's Bay was set up as a winter haven for VOC ships and various workshops, residences and stores appeared there, as depicted in the panorama on sheets 178-179.

bladen 178-179 boven en midden / sheets 178-179 above and centre:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.120E.

[Johannes Schumacher], R:J: Gordon, aan boord de hoeker de zon den 2 julij 1777 :
[Johannes Schumacher], R:J: Gordon, on board the hooker De Zon on the 2nd of July 1777 :

[Panorama van de Valsbaai].

[Panorama of False Bay].

Aquarel op papier, 43,5 x 450 cm.
Water-colour on paper, 43.5 x 450 cm.

Verklaringen: [midden onder] een beschrijving [in de transcriptie zijn hier de letters y naar Nederlands gebruik steeds als ij weergegeven] :
Explanations: [below centre] a description [the letters y have been transcribed throughout here in the Dutch manner as ij] :

X. punt dar dit gesigt van genomen is op de distantie van 60 roeden van het posthoudershuis op 6 vadem water, aan boord de hoeker de zon den 2 julij 1777 R:J: Gordon
Dit gesigt moet men zig, even als dat van de tafelbaaij, verbeelden een cirkel, rondom sig, te zijn. Staande op het punt X om die reden is de hoek van muisenburg twemaal te zien
De distantie, tussen Simons baaij, tot muisenburg, is twee uren gaans: meest een moejelijke defilé, schoon er een wagenpad tot Simonsbaaij gemaakt is. Dus sou men, in cas een vijand, in Simonsbaaij, daar geen fort of stuk canon is, lande, hem met enige traversen, in die defilees, dewelke men in korten tijdt, selfs van klippen, sou kunnen opwerpen, en hem den voortgang beletten, en selfs op enige plaatsen, met stenen van boven te werpen, tegenhouden: doordien de steile bergen digt aan het rotsige strand leggen; op het eerste abord sou men stellen, dat het best voor een vijand was, om direct aan muisenburg te landen, dog daar is, schoon een sandig strand, de branding so sterk, dat onse vissers, er, met platte vaartuigen nog dikwils ongelukken krijgen. Dus sou dit niet, dan bij de favorabelste omstandigheden, kunnen geschieden, en dit nog gesupponeerd, sou men geen canon kunnen debarqueren, en was men dan nog 5 uren gaans van de Caap.

[midden boven] beschrijvingen :
[above centre] descriptions :

Bergen van de oostsijde van baaij fals, op de distantie van 5 duitsche mijlen.
Hier heeft de Colebrooke, engels compagniesschip, na op het ambeeld, aan de ingang van baaij fals gestoten te hebben, sig den 21 aug 1778 op strand moeten setten.
De ark, rots, boven plat, 30 voet boven water, 150 voet lang en 90 breet, op de ark dagt ik enige stukken canon van nut te sullen zijn, dog met sterke zuidoosten wind slaat het water er overheen.
Hier is de ingang van baaij fals en vertoond sig de hanglip, so als heel onder aan de tekening staat. Vlaggestok zuidoost ten oosten
Weg na de compagniestuin een quartier gaans van hier.

Ruim dertig jaar na de tekening van schipper Marten van der Meer (blad 177 onder) werd dit panorama van Valsbaai gemaakt, dat blijkens de inscripties een volledige cirkel bestrijkt; het begint links bij Muizenberg en eindigt rechts op dezelfde plek. Een apart profieltje geeft de vorm aan van de 'Hanglip', Kaap (Cape) Hangklip. Na 1742 werden ten behoeve van de schepen die in de wintermaanden (april-augustus) de Valsbaai aandeden in plaats van de Tafelbaai, verschillende magazijnen en pakhuizen, een hospitaal, een slachthuis en andere utiliteitsgebouwen neergezet. Het werk was seizoensgebonden; in de zomer werden de zaken hier afgesloten en verhuisde men terug naar de Kaap. De afgebeelde gebouwen zijn van links naar rechts een 'burger huis, slagterij, burgerhuis', met de opmerking onderaan dat 'dese burgers wonen aan de Caap, en komen in de noordwest mousson van den 15 mei tot den 16 augustus hier wonen, om de vreemdelingen te gerieven'. Achter het 'zeehooft' met hijskranen en de waterplaats liggen de magazijnen voor de scheepsbehoeften en rechts erachter de stal. De militair Gordon noteerde onder het posthoudershuis en het gouverneurshuis dat daar een goede plaats was voor een bastion. Erachter staan het hospitaal en het woonhuis voor de arts. Via het huis van de burger Munnik, het vroegere huis van Anthonij Visser (blad 177 onder), en een 'herberg of schaggerij' loopt de 'weg naar de caap' langs de kust om de 'Mangeraaijs baaij' (Makreelbaai, Mackerel Bay), 'Eljesbaaij' (Elsjesbaai / Else Bay) en de 'Kalkbaaij' (Kalk Bay) naar de hoek bij Muizenberg. De weg draait daar het binnenland in en loopt in noordelijke richting door naar Kaapstad. Gordon noteert hier: 'weg na de Caap die 5 uren ganck van dese hoek is. In het begin seer sanderig. Bij dese hoek is een grote watervaleij [*vlei*], dewelke men op veel plaatsen met wagens kan paseren, en in de somer uitdroogt.' Rechts hiervan van beginnen de droge zandduinen van de 'Caabse vlakte' (Cape Flats). Zie ook het gezicht op Simonsstad door Schumacher op de bladen 184-185.

Het is bekend dat Robert Jacob Gordon tijdens zijn diverse reizen door de Kaapkolonie tekenaars meenam, onder wie Johannes Schumacher, die voor hem diverse gezichten en panorama's tekende. Bij dit aanzicht lijkt Gordon gebruik te hebben gemaakt van een of meer tekeningen die Schumacher al eerder van Simonsstad maakte. Gordons notitie van 1778 over het schip *Colebrooke* duidt erop dat hij dit panorama later zelf verder uitwerkte. Het Engelse compagniesschip dat aan de oostkant van de Valsbaai bij Kaap Hangklip strandde, zie blad 180 boven, baarde de overheden grote zorgen. Tijdens het bergen van de goederen deserteerden vele schepelingen, die onmiddellijk opgespoord dienden te worden. Het consigne was ze met het geweer tot overgave te dwingen 'en desnoods ook op hun los te branden'. Intussen waren de op het strand in veiligheid gebrachte goederen geroofd door een 'groote menigte van Inwoonders en meede gebragte Hottentots en Slaaven' die uit de wijde omgeving kwamen toestromen, zelfs uit Stellenbosch en het district Swellendam. Op dringend verzoek van kapitein Arthur Morris werden ten slotte de restanten van de goederen en het wrak bij opbod verkocht.

This panorama of False Bay was made a good thirty years after the drawing by skipper Marten van der Meer (sheet 177 below). As appears from the inscriptions, it describes a full circle, beginning on the left at Muizenberg and ending on the right at the same spot. A separate little profile shows the shape of the *Hanglip*, Cape Hangklip. For the benefit of the ships which called at False Bay instead of Table Bay during in the winter months (April to August), in 1742 various stores and warehouses, a hospital, a slaughterhouse and other utilities were placed here. The work was seasonal; in the summer the businesses here were closed up and everybody moved back to the Cape. The buildings depicted are, from left to right, a 'burgher's house, slaughterhouse, burgher's house', with the remark below that 'these burghers live at the Cape, and come and live here in the north-west monsoon, from 15 May to 16 August, in order to be of assistance to the foreigners'. Behind the *zeehooft* (pier, jetty) with cranes and the watering-place there lie the stores for ships' prerequisites and on the right behind them the stables. The soldier Gordon noted under the house of the head of post and the Governor's house that this would be a good place for a bastion. Behind them are the hospital and the residence for the doctor. Via the house of the burgher Munnik, the former house of Anthonij Visser (sheet 177 below), and an inn or drinking-house, the 'road to the Cape' runs along the coast around Mackerel Bay (Makreelbaai), Else Bay (Elsjesbaai) and Kalk Bay to Muizenberg. There the road turns inland and continues in a northerly direction to Cape Town. Gordon notes here: 'road to the Cape which is five hours' travel from this corner. At first very sandy. At this point there is a large water valley [*vlei*], which in many places can be passed with wagons, and which dries out in summer.' To the right of this begin the dry sand dunes of the Cape Flats. See also the view of Simon's Town by Schumacher on sheets 184-185.

It is known that during his various tours through the Cape Colony Robert Jacob Gordon took artists along, including Johannes Schumacher, who drew various views and panoramas for him. With this view Gordon seems to have made use of one or more drawings that Schumacher had made of Simon's Town earlier. Gordon's note from 1778 about the ship *Colebrooke* indicates that he developed this panorama himself later. The English Company ship that ran aground on the eastern side of False Bay at Cape Hangklip, see sheet 180 top, caused the authorities a lot of worry. While the cargo was being salvaged many sailors deserted, and these had to be tracked down immediately. The orders were to force them to surrender at gunpoint, 'and if necessary to fire on them'. Meanwhile the goods that had been saved and put on the beach were stolen by a 'great crowd of inhabitants and Hottentots and slaves they brought along', who streamed in from a wide area, even as far away as Stellenbosch and the district of Swellendam. At the express wish of Captain Arthur Morris the remnants of the goods and the wreck were finally sold at auction.

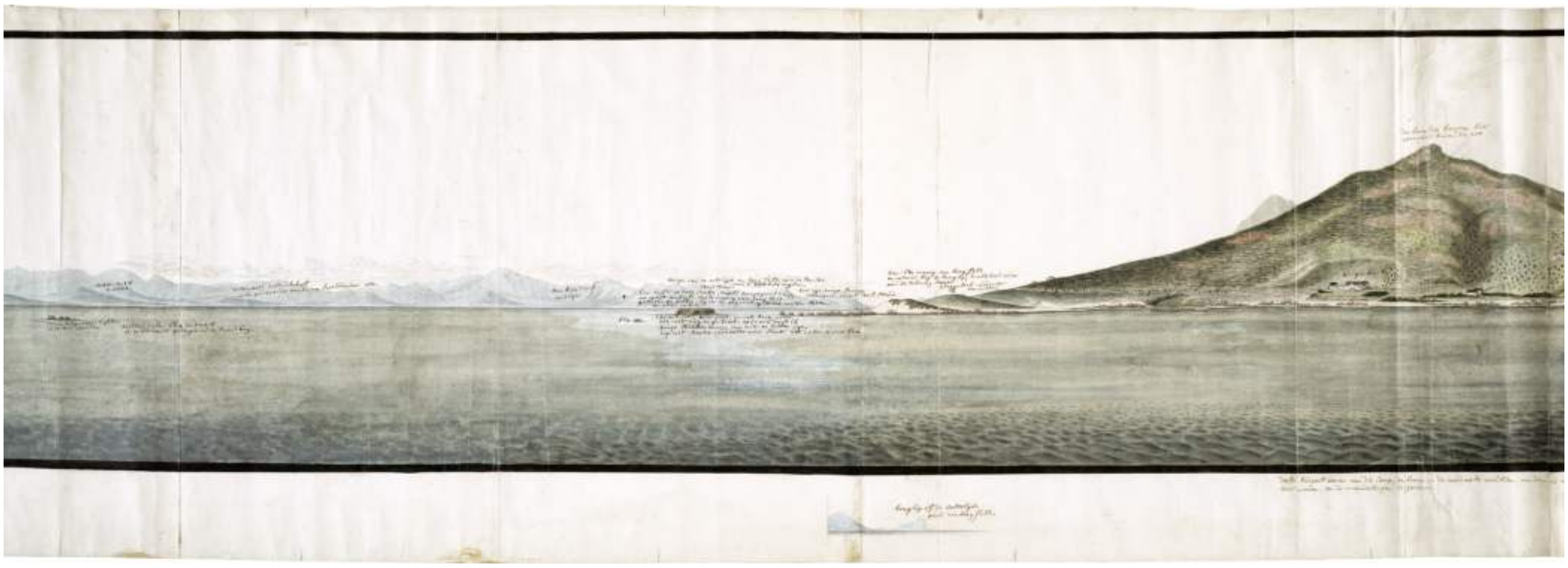

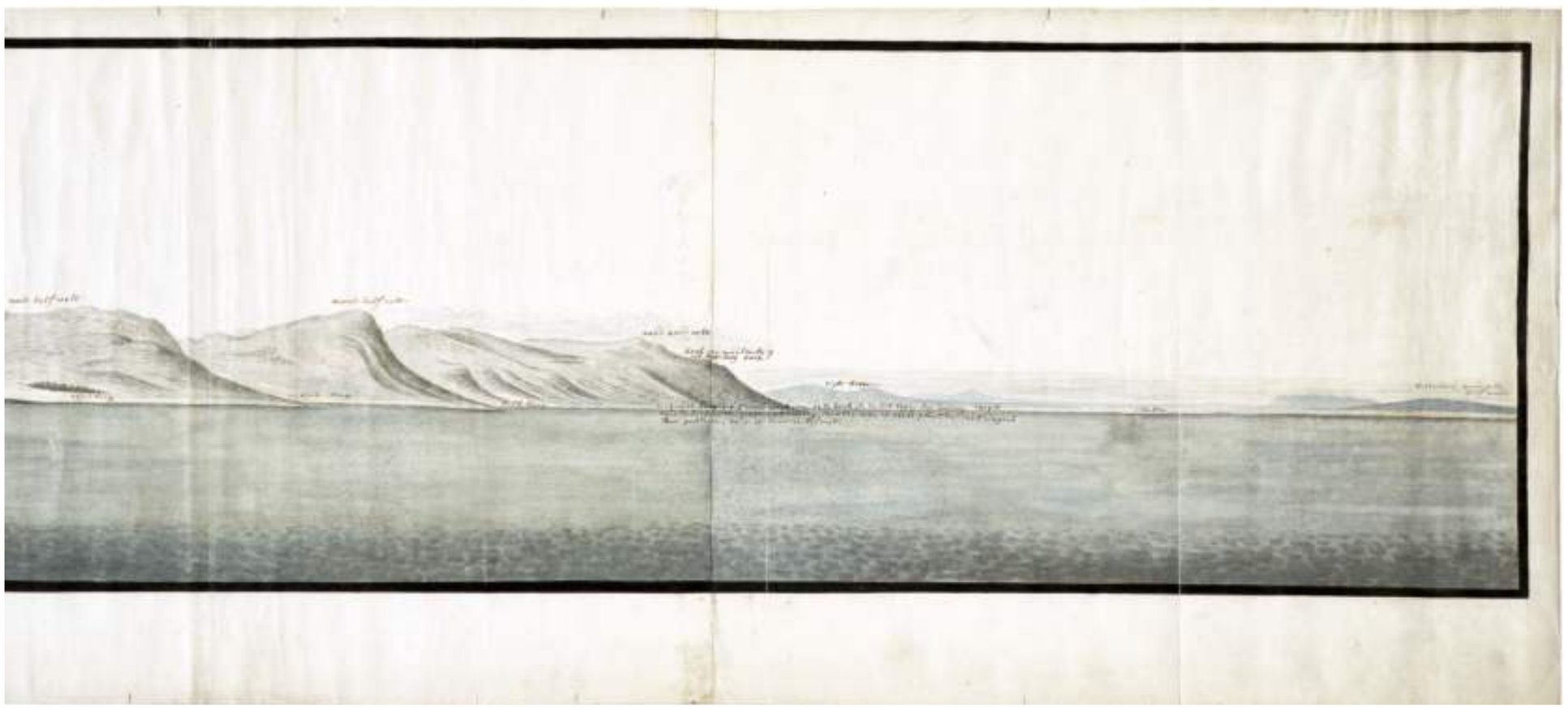

blad 179 onder / sheet 179 below:

Collectie Swellengrebel, F I-54.

[Johannes Schumacher, 1776-77] :

De Steenbergen en Baaij Falsch.

The Steenberg and False Bay.

Aquarel op papier, 27,5 x 43 cm.
Water-colour on paper, 27.5 x 43 cm.

Schumacher tekende dit gezicht naar het zuidoosten, met rechts de Steenberg, op de voorgrond de Kaapse Vlakte en erachter de Valsbaai met de Hottentots Hollandbergen tot dicht bij Kaap Hangklip.

Schumacher drew this view looking to the south-east, with the Steenberg on the right, in the foreground the Cape Flats, and behind this False Bay with the Hottentots Holland Mountains as far as a point near Cape Hangklip.

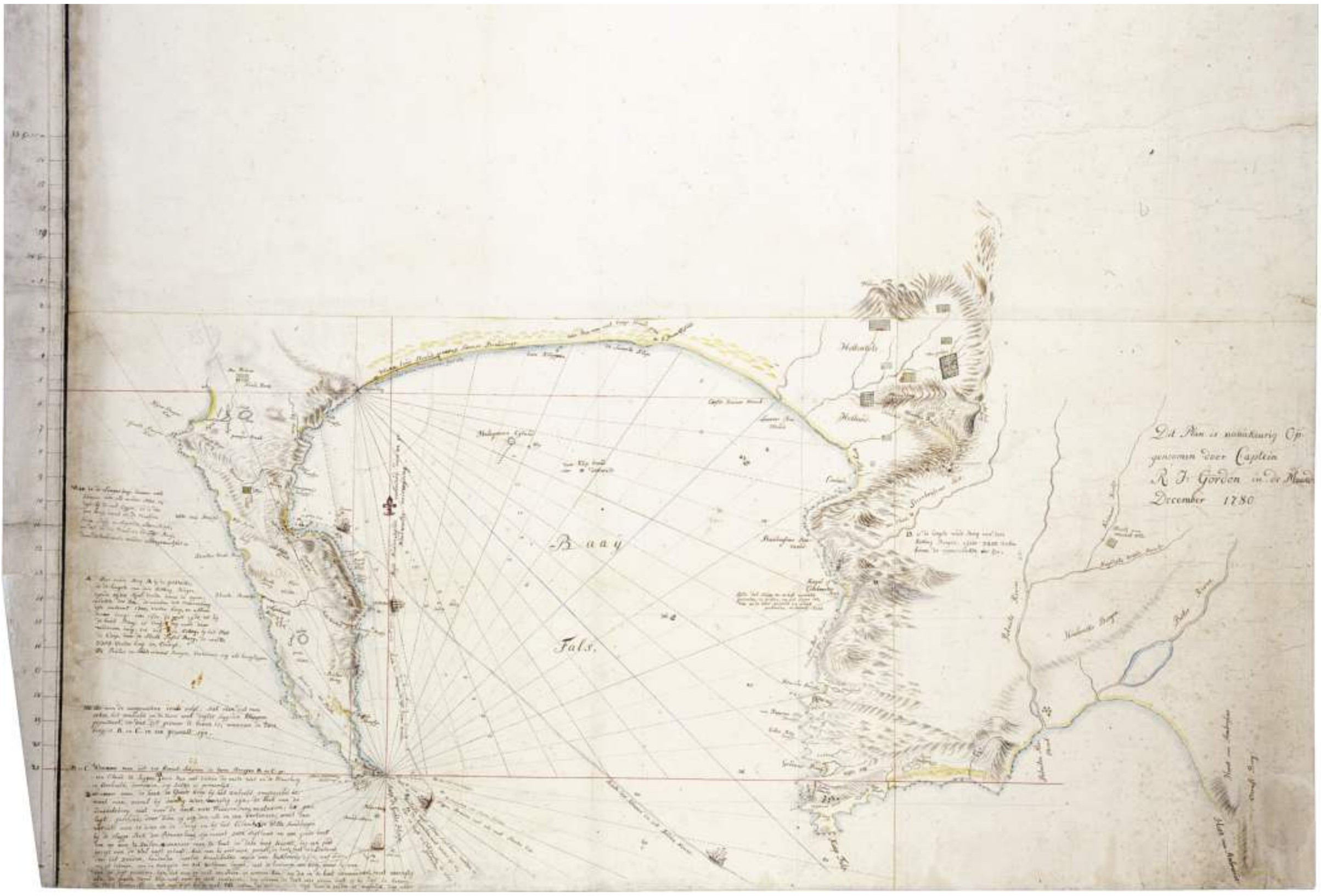

blad / sheet 180:

Rijksmuseum Amsterdam, RP-T-1914-17-11.

Dit Plan is naaukeurig Opgenoomen door Captein
R:J: Gordon in de Maand December 1780 :
This Map was Surveyed accurately by Captain
R:J: Gordon in the Month of December 1780 :

[Kaart van de Valsbaai].

[Chart of False Bay].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 58 x 101,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 58 x 101.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [links, midden] beschrijvingen :
Explanations: [left, centre] descriptions :

NB. [anker] in de Simons baaij, kunnen veele Scheepen voor alle winden seker, en digt bij de wal liggen, en is dus dese Baaij, vooral in de maanden Junij, Julij, en Augustus, allernuttigst, om dat in die Maanden de Tafel Baaij, door de Noordweste winden, allergevaarlijkst is.

A. Dese ronde Berg A bij de Geldkisten, is de hoogste van dese Ketting Bergen, zijnde 1900 Rijnl: Voeten boven de opper: vlakte der Zee. de anderen tot Muisenburg zijn omtrent 1700 Voeten hoog, en alleen maar langs dese zijde, de west-zijde, tot bij de hout Baaij, is laag, dog word daar wederom hoog, tot dat dese Ketiing, bij het Vlek de Caap, door de Steile Tafel Berg, de welke 3350 Voeten hoog is, Eindigt.
De Poulus en Smitswinkel Bergen, vertoonen sig als hanglippen.

NB. Als men de aangewesene route volgt, siet men dat men seker, het aambeeld en de twee wat digter leggende klippen gepasseert, en dus dit gevaar te boven is, wanneer de twee bergjes B. en C. in een geweest sijn.

B. en C. Wanneer men uit zee koomt, schijnen de twee bergjes B. en C. op een Eiland te leggen. NB. men kan wel tussen de vaste wal en de Blaasbalg en Aambeeld, doorzeilen, dog zulks is gevaarlijk.
2. Wanneer men de hoek de Goede hoop bij het ambeeld omgezeild is, moet men, vooral bij deinsig weer, voorsigtig zijn, de hoek van de Duivelsberg, niet voor de hoek van Muisenburg, aantesien; het geen ligt geschied, door dien zij zig dan als in een vertoonen; want dan vervalt men te diep in de Baaij en bij het Eilant. 3. de Witte Sandbergen bij de Vlagge Stok der Simonsbaaij, sijn meest seer sigtbaar en een goede baak om op aan te zeilen. 4. wanneer men te laat in dese baaij koomt, dog een goed gesigt van de Wal heeft gehadt, kan men bij goed weer, gerust, de boot, met een lantaren voor uit zenden, houdende deselve kraanbalks wijse aan bakboords zijde, met order, om, al lotende, aan de Oostzijde der Ark te blijven leggen, met de lantaren om hoog, waar bij men dan so digt passeren kan, dat men er met een Steen op werpen kan; dog die in de boot commandeert, moet voorsigtig zijn, de Groote Vogel Klip niet van de Ark aantesien, dog alsmen de Ark eens gesien heeft is hij ligt te kennen. de Vogel Klippen liggen ook seer digt bij de wal. NB. tussen de Ark [en de] Wal door te zeilen is mogelijk, dog aller gevaarlijkst.

D. is de hoogste ronde Berg van dese Ketting Bergen, zijnde 3300. Voeten boven de oppervlakte der Zee.

Koegel of Colebrookes Baaij.
Sijnde dat schip, na op het ambeeld gestooten te hebben, om het sware lek, hier op de Wal geseild en Stuk gestooten. 21 August: 1778.

Wellicht was de directe aanleiding tot deze nieuwe opneming van de Valsbaai, afkomstig uit de Gordon Atlas in het Rijksmuseum Amsterdam, het stranden van de *Colebrooke* in 1778. De route van de retourschepen bij het binnenkomen en verlaten van de Simonsbaai is op de kaart aangegeven. Gevaarlijk punten daarbij waren de eilandjes Aambeeld en Blaasbalg, waarvan de ligging voordien nog niet goed op de kaarten was ingetekend en die de *Colebrooke* fataal waren geworden. Gordon noemde een van de verkende baaien aan de zuidoostkant van de Valsbaai naar hemzelf. Deze 'Gordons Baaij' is echter niet de baai die tegenwoordig bekend is als Gordon's Bay, ruim 20 kilometer noordelijker aan dezelfde kust. Op de kaart is deze baai aangegeven als de 'Combuis'.

Perhaps the stranding of the *Colebrooke* in 1778 was the immediate reason for this new survey of False Bay, which comes from the Gordon Atlas in the *Rijksmuseum* in Amsterdam. The route for the return ships entering and leaving Simon's Bay is shown on the map. The dangerous points here were the little islands of Aambeeld and Blaasbalg, the position of which had not yet been properly entered on the maps, and which had been fatal for the *Colebrooke*. Gordon named one of the bays on the eastern shore of False Bay after himself. This *Gordons Baaij*, however, is not the bay which is nowadays known as Gordon's Bay, some 20 kilometres to the north on the eastern shore. On this chart the latter is indicated as *Combuis*.

Simonsbaai (Simon's Bay) was aanvankelijk bij de Nederlanders bekend als IJsselstein Baai, naar het schip van die naam dat in 1671 de baai aandeed en deze als eerste goed verkende. De tegenwoordige naam dateert van 1687, toen commandeur Simon van der Stel tijdens zijn exploratie van Valsbaai (bladen 160-161) deze binnenbaai naar zichzelf vernoemde. Ter uitvoering van het in 1742 genomen besluit van Heren Zeventien om de Simonsbaai als winterhaven in te richten, inspecteerde gouverneur-generaal van Imhoff tijdens zijn verblijf aan de Kaap in 1743 samen met gouverneur Hendrik Swellengrebel de situatie ter plaatse en werd de locatie voor de benodigde gebouwen gekozen. Dit betrof allereerst een langwerpig gebouw met meerdere ruimtes voor de opslag van scheepsbehoeften, de huisvesting van het postvolk, de soldaten en de chirurgijn en ziekenkamers. Bij de post Vishoek zou een kleine voorraadruimte worden gebouwd voor de opslag van groente en ander voedsel van de Kaap. De zwaardere equipagegoederen werden aan het begin van het seizoen met twee schepen vanuit de Kaap naar de Simonsbaai getransporteerd, waarna ze daar als dienstschepen in de baai bleven. Na afloop werden de restantgoederen ingeladen en weer naar de Kaap teruggebracht. Deze seizoensregeling was bedoeld als tijdelijk totdat de ten noorden van Batterij Chavonnes geplande 'mouille' of golfbreker gereed was. Deze zou naar verwachting de schepen in de Tafelbaai voldoende bescherming bieden om daar het gehele jaar door veilig te kunnen ankeren. Toen in 1751 het moeizame en dure werk aan de mouille definitief werd gestaakt, bleef de Simonsbaai de verplichte winterhaven. Kort daarop verrees daar een aangenaam verblijf voor hoge gasten, het Gouverneurshuis, en in 1762 werd begonnen met de bouw van een apart staand en ruim hospitaal onder leiding van, en misschien ook ontworpen door, de ingenieur Joseph Ponté. Het werd in 1765 opgeleverd; zie de kaarten op blad 183. In de daaropvolgende jaren werd het pakhuis fors uitgebreid tot een gebouw van 137 meter lang, terwijl er voor het postvolk een nieuw onderkomen kwam. Niet in de boeken verantwoord werd de bouw van een nieuw huis voor de gouverneur in de jaren 1776-1777; zie de plattegrond op blad 182 en de panorama's op de bladen 178-179 en 184-185 boven. De situatie van omstreeks 1803-1806 is afgebeeld op blad 184 onder. De langdurige discussie in de achttiende eeuw over de verdediging van de Simonsbaai wordt onder meer geïllustreerd door de kaarten op blad 183.

Simon's Bay (Simonsbaai) was originally known by the Dutch as *IJsselstein* Bay, after the ship of that name which called at the bay in 1671 and was the first to explore it properly. The present name dates from 1687, when Commander Simon van der Stel named this inner bay after himself during his exploration of False Bay (sheets 160-161). In order to implement the decision that the Gentlemen Seventeen had taken in 1742 to establish Simon's Bay as a winter harbour, Governor-General Van Imhoff inspected the situation on the spot during his stay at the Cape in 1743 together with Governor Hendrik Swellengrebel, and the location was chosen for the necessary buildings. First of all this related to a long building with a number of spaces for storing ship's chandlery, accommodation for station staff, the soldiers and the surgeon and sick rooms. A small storage space would be built at the Vishoek post for keeping a stock of vegetables and other food for the Cape. At the beginning of the season the heavier equipment was transported in two ships from the Cape to Simon's Bay, where the latter stayed in the bay as service ships. Afterwards the remaining goods were loaded and brought back to the Cape again. This seasonal arrangement was meant to be provisional, until such time as the planned *mouille* (mole or breakwater) to the north of the Chavonnes Battery was completed. It was expected that this would provide enough protection for the ships in Table Bay to be able to anchor there safely for the whole year. When the difficult and expensive work on the mole was finally halted in 1751, Simon's Bay continued to be the compulsory winter harbour. Shortly after that a pleasant dwelling for eminent guests was erected there, the Governor's House, and in 1762 building began on a free-standing and spacious hospital, led by, and possibly also designed by, the engineer Joseph Ponté. It was completed in 1765; see the maps on sheet 183. In the following years the warehouse was greatly expanded into a building 137 metres long, while new quarters were built for the station staff. The building of a new house for the Governor in the years 1776-1777 was not justified in the accounts; see the ground-plan on sheet 182 and the panoramas on sheets 178-179 and 184-185 above. The situation from around 1803-1806 is depicted on sheet 184 below. Some aspects of the lengthy discussion in the eighteenth century regarding the defence of Simon's Bay are illustrated by the maps on sheet 183.

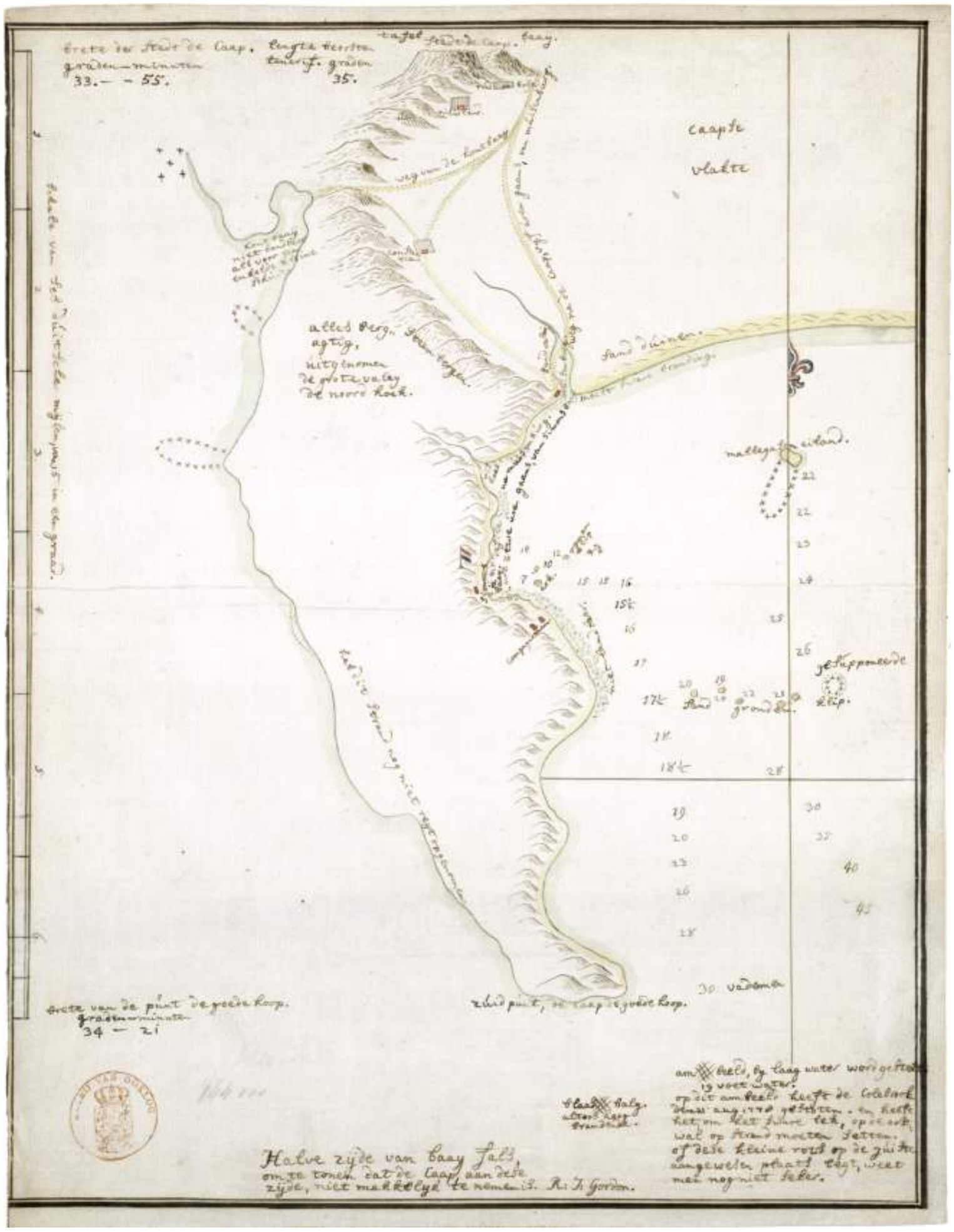

blad 181 boven / sheet 181 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.120.

R:J: Gordon, [ca. / c. 1778] :

Halve zijde van baay fals, / om te tonen dat de Caab aan dese / zijde, niet makkelijk te nemen is.

Half a part of False Bay / in order to show that the Cape / cannot be taken easily from this side.

Schaalstok van ses duitsche mijlen, van 15 in een graad = [ca. 1 : 142.500].
Scale-bar of *ses duitsche mijlen, van 15 in een graad* = [approximately 1 : 142,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 39 x 30 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 39 x 30 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [links van boven naar beneden] beschrijvingen :
Explanations: [left from top down] descriptions :

Brete der stadt de Caap 33. graden – 55 minuten.
Lengte beoosten tenerif; 35 graden.
Houtbaaij niet landbaar als voor enkelde kleine schuit.
Alles bergagtig, uitgenomen de grote valeij de noordhoek.
Heb dit strand nog niet regt opgenomen.
Brete van de punt de goede hoop; 34 graden – 21 minute.

[rechtsonder] beschrijvingen :
[lower right] descriptions :

Blaasbalg; altoos hoog brandende.
Ambeeld, bij laag water wordt gestelt 19 voet water.
Op dit ambeeld heeft de Colebrook den 21 aug 1778 gestoten – en heeft het om het sware lek, op de oostwal op strand moeten setten. Of dese kleine rots op de juiste aangewesen plaats legt, weet men nog niet seker.

Kolonel Robert Jacob Gordon, hoofd van de militie aan de Kaap, maakte deze schetskaart waarschijnlijk kort voor zijn kaart van de Valsbaai op blad 180 boven. Naast de algemene opneming van de baai onderzocht Gordon eveneens de mogelijkheden van een vijandelijke landing op de kust bij de Simonsbaai en de routes naar Kaapstad.

Colonel Robert Jacob Gordon, who was head of the militia at the Cape, made this sketch-map probably shortly before his chart of False Bay on sheet 180 above. As well as the general survey of the bay, Gordon also investigated the possibilities of a hostile landing on the coast at Simon's Bay and the routes to Cape Town.

blad 181 onder / sheet 181 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 42.1.

[Anoniem, ca. 1790] :
[Anonymous, c.1790] :

[Kaart van de Simonsbaai].

[Chart of Simon's Bay].

Schaalstok van 1 Mijl = [ca. 1 : 54.100].
Scale-bar of *1 Mijl* = [approximately 1 : 54,100].

1 kaart : ms op papier, 22 x 28,5 cm.
1 map : ms on paper, 22 x 28.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De op batterijen gelijkende gebouwen op de uitstekende landpunt ten zuiden van Simonsstad en bij Muizenberg zijn in feite seinposten. Vergelijk de kaart op blad 182 boven. Evenals bij de kaart van Gordon duiden de peilingen in de baai op het onderzoek naar landingsmogelijkheden.

The buildings resembling batteries on the projecting point of land to the south of Simon's Town and at Muizenberg are in fact signal posts. Compare the chart on sheet 182 top. Just as with Gordon's map, the soundings in the bay suggest the investigation with regard to the possibilities for making a landing.

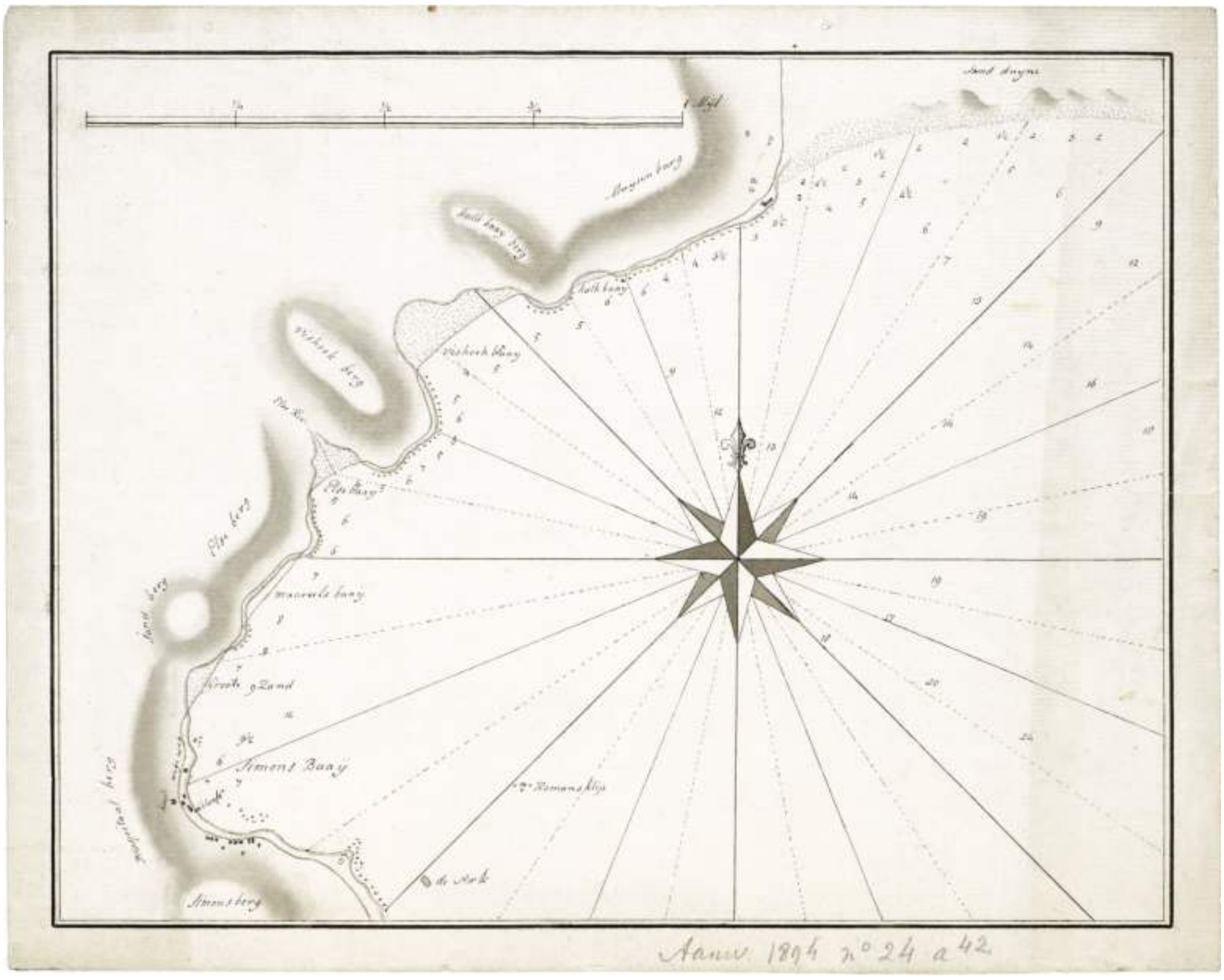

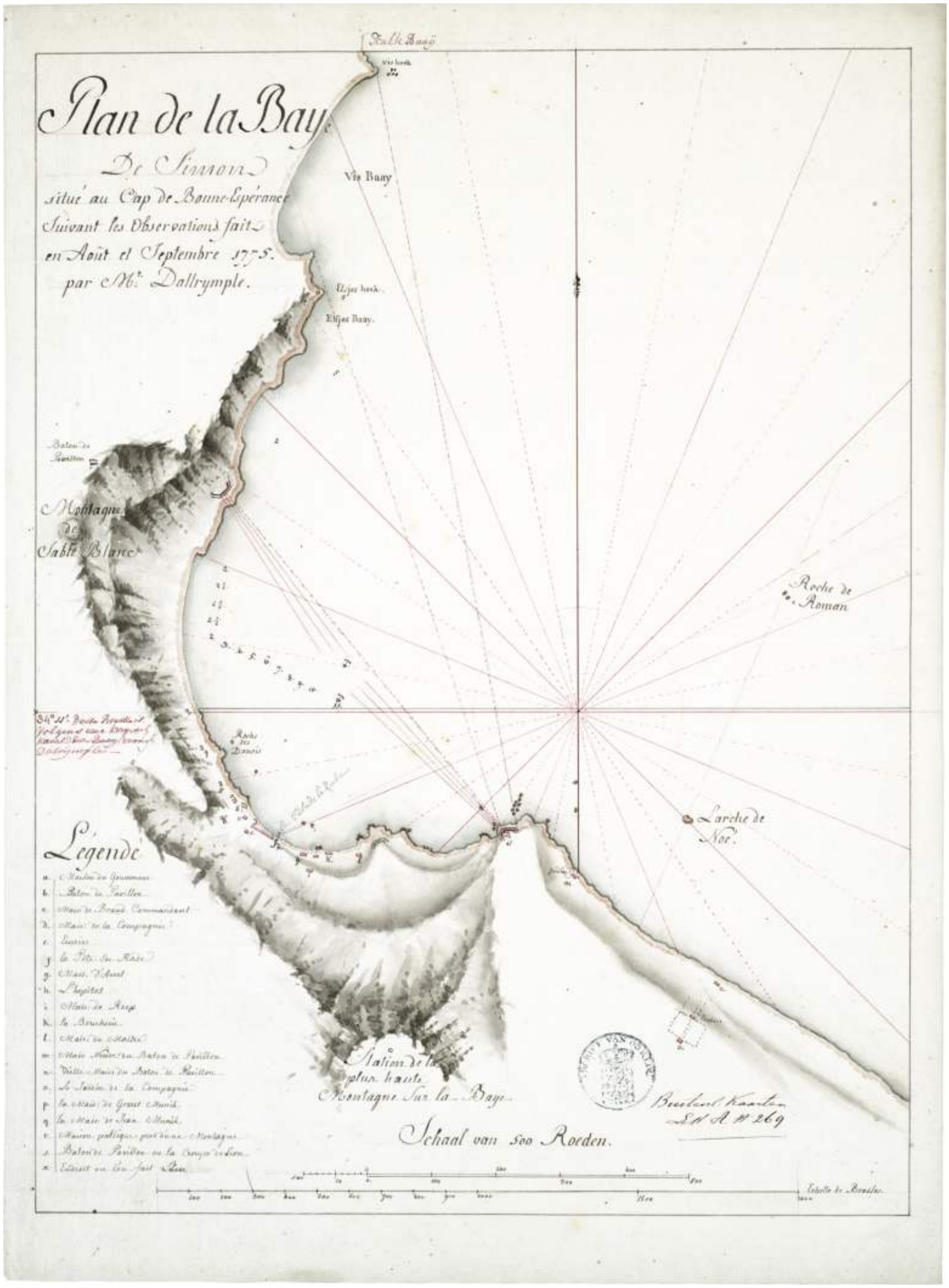

blad / sheet 182:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.60.

Suivant les Observations fait en Août et Septembre 1775. par M:r Dallrymple :
Volgens de Opnemingen gedaan in Augustus en September 1775, door M:r Dalrymple :
According to the Observations made in August and September 1775, by M:r Dalrymple :

[kopie door Dominicus Michel Barbier, toegeschreven, ca. 1785].
[copy by Dominicus Michel Barbier, attributed, c. 1785].

Plan de la Baye, / De Simon / situé au Cap de Bonne-Espérance.

Kaart van de Simons / Baai, / gelegen aan de Kaap de Goede Hoop.

Chart of Simon's / Bay, / situated at the Cape of Good Hope.

Schaalstok van 500 Roeden / 2000 Brasses = [ca. 1 : 16.000].
Scale-bar of *500 Roeden / 2000 Brasses* = [approximately 1 : 16,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 48 x 35 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 48 x 35 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de letters a t/m x :
Explanations: [lower left] a key to the letters a to x :

Légende.
a. Maison du Gouverneur.
b. Baton de Pavillon.
c. Mais: de Brand Commandant.
d. Mais: de la Compagnie.
e. Ecuries.
f. La Tête en Rade.
g. Mais; D'Auret.
h. L'hopital.
i. Mais. de Roep.
k. La Boucherie.
l. Mais: du Maitre.
m. Mais: Neuve du Baton de Pavillon.
n. Vielle Mais: du Baton de Pavillon.
o. Le Jardin de la Compagnie.
p. La Mais: de Gerritt Munik.
q. La Mais: de Jean Munik.
r. Maison publique pres d'une Montagne.
s. Baton de Pavillon ou la Croupe de Lion.
x. Endroit ou l'on fait L'Eau.

[linksmidden] een aantekening :
[centre left] a note :

34°11′ Deese Breette is volgens eene originel Kaart deser Baaij van Dalrijmple.

De bekende Schotse geograaf Alexander Dalrymple schreef in de inleiding van zijn in 1782 in London uitgegeven *Collection of Land and Plans of Ports in the East Indies*, dat hij in 1775 in de Valsbaai verbleef en zich daar in het bijzonder richtte op het verder in kaart brengen van de Simonsbaai. Tevens was hij toen van plan geweest om over land naar de Kaappunt te gaan om vandaar de ligging van het beruchte eilandje Aambeeld nader op te nemen, maar slechte weersomstandigheden hadden deze tocht verhinderd. Wel nam Dalrymple een kaart van de Simonsbaai op in zijn uitgave, die hier omstreeks 1785 is gekopieerd door een Franstalige tekenaar. Aangezien gouverneur Van de Graaff zelf de notitie in rode inkt (linksmidden) maakte, lijkt het waarschijnlijk dat dit aan de Kaap gebeurde. In dat geval zal de kopiist afkomstig zijn geweest uit een van de Franse huurregimenten, met als meest waarschijnlijke kandidaat de eerder genoemde ingenieur Dominicus Michel Barbier.

In dat zelfde jaar 1785 werd het Kaapse Gouvernement opgeschrikt door de komst van een familielid van de geograaf, de luitenant-kolonel William Dalrymple, die enkele maanden in de kolonie verbleef. Als opvarende van het Engelse schip *Pigot*, dat in mei 1785 vanwege problemen de St. Francisbaai (St. Francis Bay, zie blad 342 boven) moest aandoen, had Dalrymple van de gelegenheid gebruik gemaakt om met ter plaatse gehuurde wagens over land naar Kaapstad te reizen, zoals hij voorgaf 'uyt begeerte van het land te besien'. Dit verontrustte de Politiek Raad in hoge mate, mede gezien zijn verwantschap met de bovengenoemde geograaf Alexander Dalrymple; deze had immers al eerder kaarten 'der Indische Zeeën en Custen' uitgegeven, waaronder ook delen van het compagniesgebied. De Vierde Engelse Oorlog was nog maar net beëindigd en er werd dan ook bezorgd geconstateerd dat op deze wijze gedetailleerde geografische en daarmee strategische kennis van de Kaapkolonie in Britse handen was geraakt. Deze zorg bleek niet ongegrond, aangezien Dalrymple een belangrijk informant voor het Britse leger zou blijken tijdens de voorbereidingen van de inval in 1795. Een gevolg van dit incident was dat de militaire bezettingen van de posten langs de gehele zuidkust van de Kaapkolonie werden versterkt. De betekenis van de Franstalige legenda is: a. Huis van de Gouverneur; b. Seinvlag; c. Huis van Commandant Brand [resident]; d. Compagniesgebouw; e. Stallen; f. Het havenhoofd; g. Huis van Auret; h. Het hospitaal; i. Huis van Roep; k. Het slachthuis; l. Huis van de officier; m. Nieuwe seinpost; n. Oude seinpost; o. De Compagniestuin; p. Het huis van Gerrit Munnik; q. Het huis van Jean Munnik; r. Gouvernementsgebouw dicht bij een berg; s. Seinpost op de Ronde Berg [letterlijk: of de Leeuwenbil]; x. Waterplaats.

The well known Scottish geographer Alexander Dalrymple wrote in the introduction to his *Collection of Land and Plans of Ports in the East Indies*, which was published in London in 1782, that he stayed in False Bay in 1775 and there busied himself in particular with mapping Simon's Bay. At the same time he was also planning to travel to Cape Point by land, in order to survey further the notorious little island of Aambeeld from there, but unfavourable weather conditions had hindered this. Dalrymple did include a map of Simon's Bay in his publication, which was here copied by a French-speaking draughtsman in about 1785. Seeing that Governor Van de Graaff himself made the note in red ink (centre left), it seems likely that this was done at the Cape. In that case the copyist will have been from one of the French mercenary regiments, with as the most likely candidate the engineer Dominicus Michel Barbier mentioned earlier.

In that same year, 1785, the Cape Government was alarmed by the arrival of a family member of the geographer, the Lieutenant-Colonel William Dalrymple, who remained in the colony for several months. Being on board the English ship *Pigot*, which had to call at St. Francis Bay (see sheet 342 top) in May 1785 because of problems, Dalrymple had used the opportunity to travel to Cape Town by land in wagons hired on the spot, as he alleged 'out of a desire to view the land'. This alarmed the Political Council to no small degree, also in view of his relationship with the above-mentioned geographer Alexander Dalrymple – after all the latter had already published maps 'of the Indies Seas and Coasts', even including parts of the Company's territory. The Fourth Anglo-Dutch War had scarcely ended, and so it was observed with concern that in this manner detailed and hence strategic knowledge of the Cape Colony had fallen into British hands. This concern turned out to be not without grounds, seeing that Dalrymple would be an important informant for the British army during the preparations for the attack in 1795. One consequence of this incident was that the military garissons of the posts along the whole south coast of the Cape Colony were reinforced. The meaning of the French legend is as follows: a. House of the Governor; b. Signal flag; c. House of Commander Brand [Resident]; d. Company building; e. Stables; f. The harbour pier; g. House of Auret; h. The hospital; i. House of Roep; k. The slaughterhouse; l. House of an officer; m. New signal post; n. Old signal post; o. Company garden; p. The house of Gerrit Munnik; q. The house of Jean Munnik; r. Government building near a mountain; s. Signal post on the Round Mountain [literally: or Lion's Tail,]; x. Watering place.

blad 183 boven / sheet 183 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 844.

C.D. Wentzel, [1767] :

[Kaart van de Simonsbaai met twee geprojecteerde batterijen].

[Chart of Simon's Bay with two projected batteries].

Schaalstok van Eene halve duijtsche Mijle = [ca. 1 : 11.400].
Scale-bar of *Eene halve duijtsche Mijle* = [approximately 1 : 11,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 65 x 98 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 65 x 98 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven] een legenda bij de letters A en B :
Explanations: [upper left] a key to the letters A and B :

A. Eene geprojecteerde Batterij van 12 p:s Canon voorsien met een KruijtKelder, warinne niet alleen het verEijschte Kruijt, maar ook dat met de Scheepen voor het Gouvernement werd aangebragt, soude kunnen geborgen werden: Deese plaats is geleegen omtrent het posthuijs bij Eene uijtsteekende hoek van Klippen waarvan een Klijn gedeelte soude dienen weg geruijmt te werden, seijnde voor het overige de gantsche ruijmte met hooge santduijnen beset.

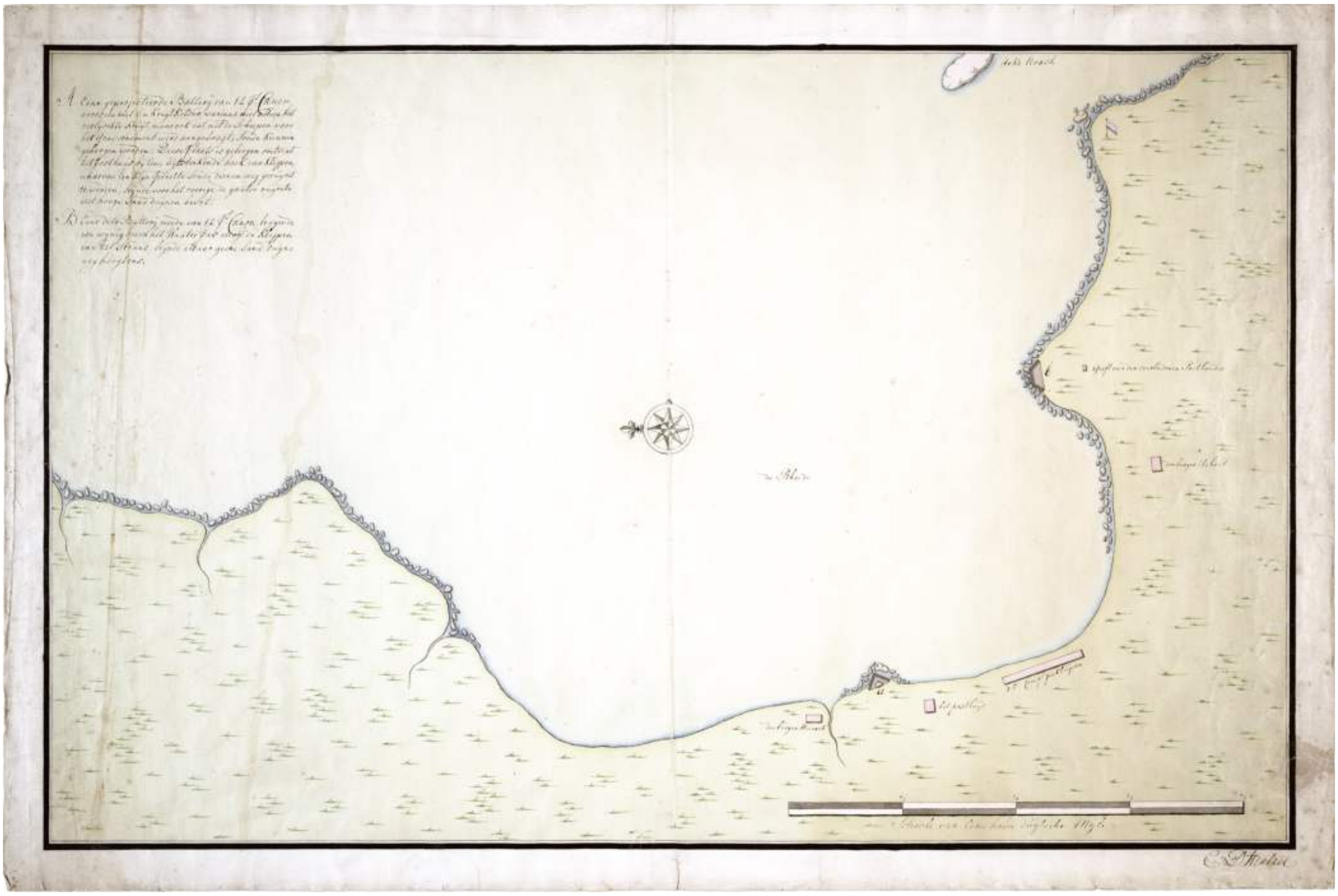

B. Ene dito Batterij meede van 12 p:s Canon, leggende een wijnig boven het Waaterpas en op de klippen van het Strand, seijnde aldaar geene sand duijne nog hoogtens.

Aangezien gebleken was dat geregeld schepen van 'vreemde naties' in de Simonsbaai ankerden en elke vorm van verdediging daar ontbrak, werden in 1767 (opnieuw) twee batterijen ontworpen en door de luitenant-ingenieur Carel David Wentzel als projectplan in kaart gebracht. Batterij a. is geprojecteerd voor het posthuis en de compagniespakhuizen, b. op de landpunt ten zuiden ervan. De zaak bleef echter rusten tot maart 1772, toen wederom een commissie de situatie ter plaatse ging bekijken. Een bijkomende reden voor de aanleg van een of meer batterijen was het probleem dat er zonder batterij ter plaatse geen saluutschoten voor passerende schepen konden worden gelost. Op basis van de rapportage van de commissie en de navolgende discussie, die uitgebreid werd genotuleerd in de resolutie van de Politieke Raad van 10 maart 1772, werd besloten de bewindhebbers in patria toestemming te vragen om de batterijen volgens het meegezonden nieuwe plan te mogen bouwen. Ditmaal was het de landmeter Carel Frederik Brink die de desbetreffende kaart tekende, gekopieerd naar het exemplaar van Wentzel, echter met toevoeging van het inmiddels gerealiseerde hospitaal, zie blad 183 onder. Op Brinks kaart is mede aangegeven waar een landing plaats zou kunnen vinden. Ook deze plannen werden uiteindelijk niet uitgevoerd.

As it was apparent that ships 'of foreign nations' regularly anchored in Simon's Bay and that any kind of defence there was lacking, in 1767 (again) two batteries were designed and mapped as a project plan by the Lieutenant Engineer Carel David Wentzel. Battery a. was projected in front of the post house and the Company warehouses, and b. on the point of land to the south of this. But the matter remained pending till March 1772, when once more a committee went to look at the local situation. An additional reason for placing one or more batteries was the problem that without guns it was not possible to fire salutes. On the basis of the committee's report and the following discussion, it was decided to ask the Directors at home for permission to build the batteries according to the new plan which was sent along. This time it was the surveyor Carel Frederik Brink who drew the relevant map, copied from Wentzel's model, but with the addition of the hospital that had been completed in the meantime, see sheet 183 below. On Brink's map there is also an indication of where a landing might take place. These plans too were ultimately not implemented.

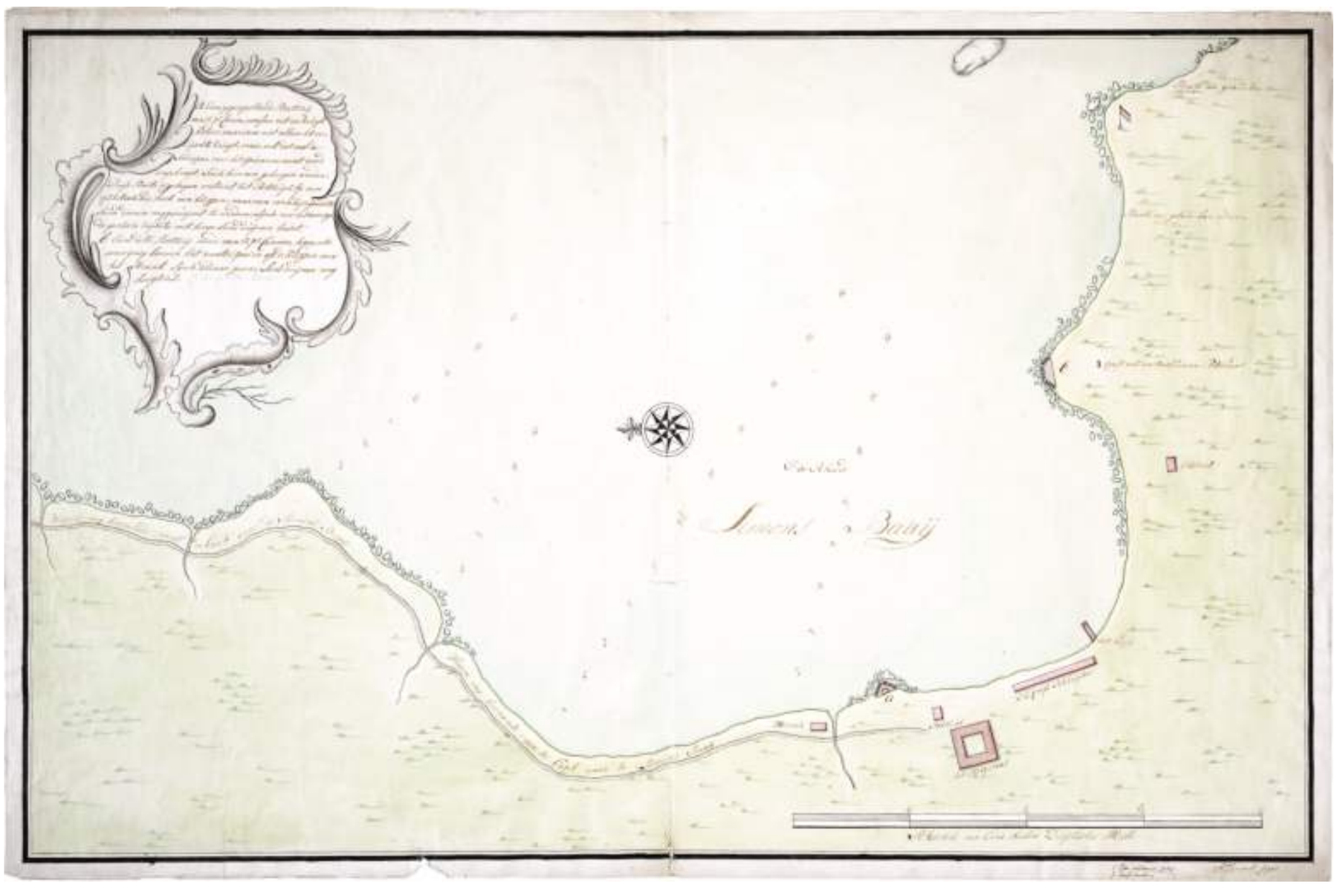

blad 183 onder / sheet 183 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 845.

C.F. Brink copie, [1772] :

[Kaart van de Simonsbaai met twee geprojecteerde batterijen].

[Chart of Simon's Bay with two projected batteries].

Schaalstok van Eene halve Duijtsche Mijle = [ca. 1 : 11.800].
Scale-bar of *Eene halve Duijtsche Mijle* = [approximately 1 : 11,800].

1 kaart : ms op papier, 61,5 x 94,5 cm.
1 map : ms on paper, 61.5 x 94.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven] een legenda bij de letters a en b :
Explanations: [upper left] a key to the letters a and b :

a. Eene geprojecteerde Batterij van 12 p:s Canon, voorsien met een Kruijtkelder, waarinne niet alleen het verEijschte Kruijt, maar ook dat met de scheepen voor het Gouvernement word angebragt, soude kunnen gebergen werden. Deese plaats is geleegen omtrent het Posthuijs, bij eene ijutsteekende hoek van klippen, warvan een klijn gedeelte soude dienen weggeruijmt te werden, sijnde voor het overige de gantsche ruijmte met hooge sandduijnen beset.
b. Ene dito batterij meede van 12 p:s Cannon, leggende een weijnig booven het waaterpas en op de Klippen van het strant, sijnde aldaar geene sandduijnen nog hoogtens.

[rechtsonder] een aantekening :
[lower right] a note :

2 Plans ontfangen 1772 per Lands […].

№1. Gesigt van de Baaij Falsch.

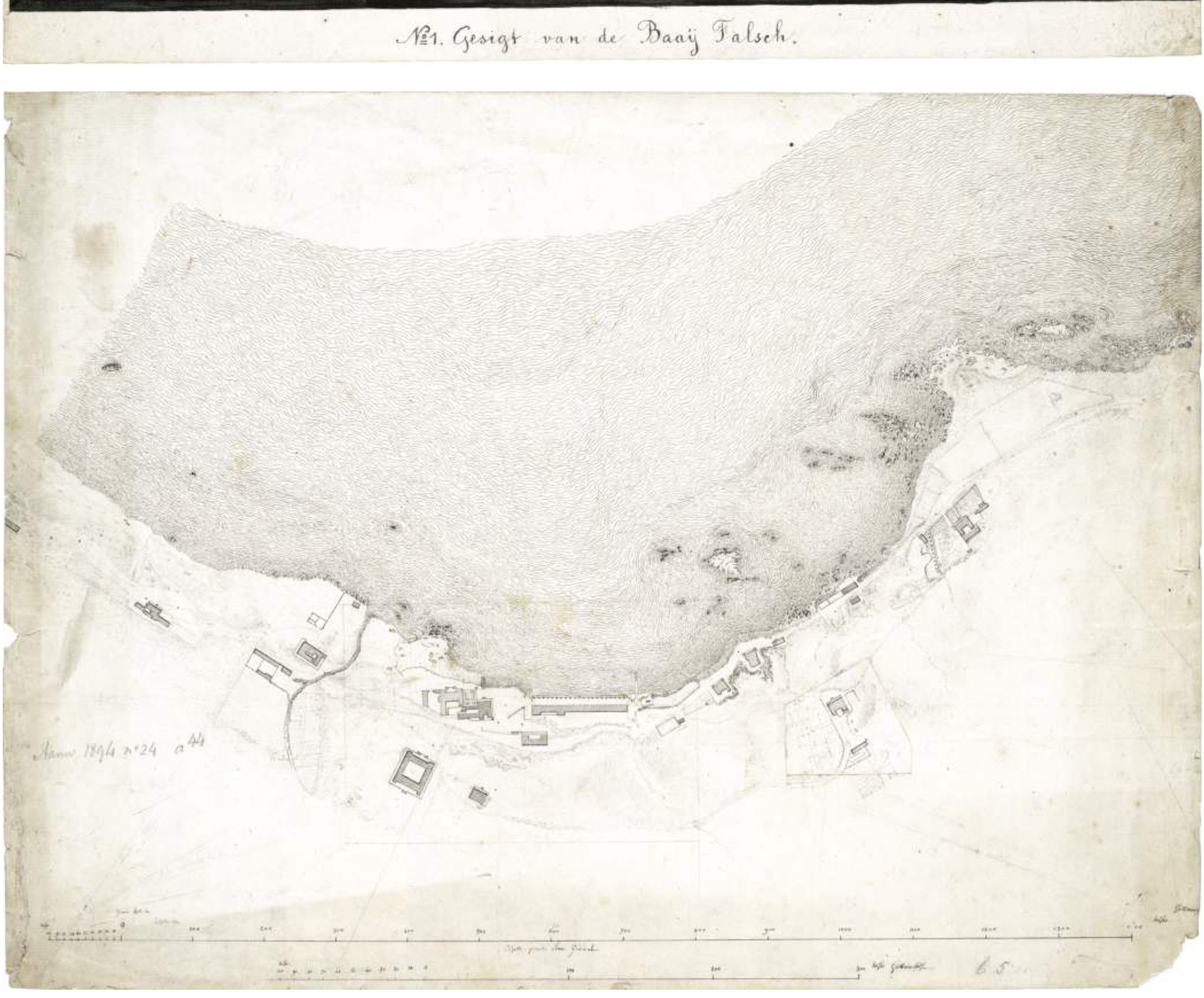

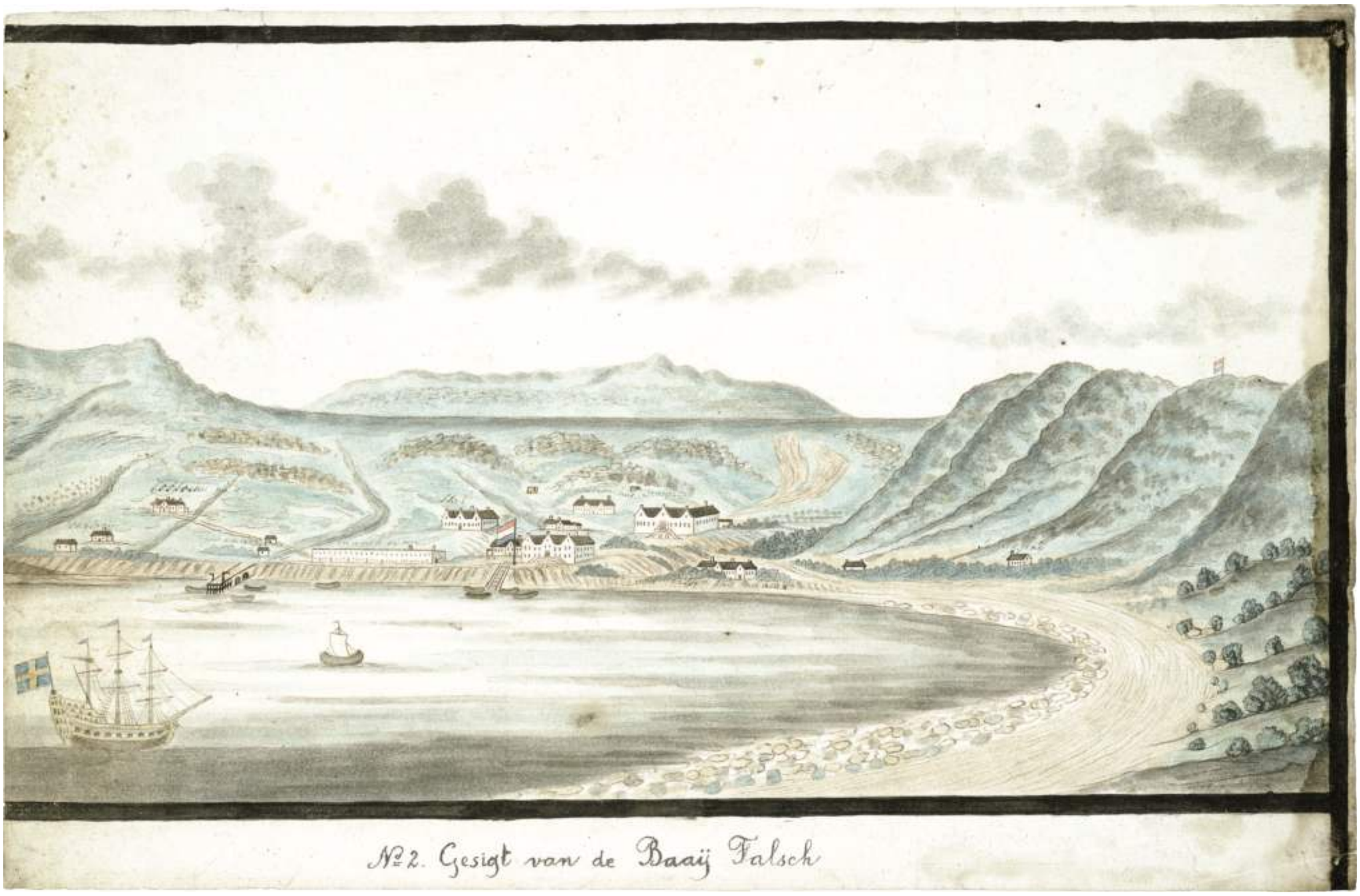

blad 184 boven / sheet 184 above:

Collectie Swellengrebel, F I-57.

[Johannes Schumacher, 1776-1777] :

N:o 1. Gesigt van de Baaij Falsch.

N:o 1. View of False Bay.

Aquarel op papier, 23,5 x 37 cm.
Water-colour on paper, 23.5 x 37 cm.

Dit aanzicht vormt samen met dat op blad 185 boven een breed panorama van de Simonsbaai (zie het grote panorama op de bladen 178-179 voor de bijschriften van de diverse gebouwen). Schumacher geeft enige aanvullende informatie en enkele namen van eigenaars van de 'burgerhuizen'; links is de 'Comp. Thuin' en rechts ervan het huis van Elshout (zie blad 183 boven). Op het rechterdeel van dit panorama (blad 185) staat links boven het slachthuis het pand van de weduwe Rossouw (Christina Diemer), die daar vanaf 1745 een logement en groentetuin had en waarin later een tapperij werd gedreven. Rechts staat het huis van 'Visser M. Munnik', het intussen aan Munnik toebehorende oude huis van Anthonij Visser. Schumacher noemt ook hier geheel rechts de 'Schaggerij', het taphuis met gokgelegenheid.

Together with the one on sheet 185 above, this scene forms a broad panorama of Simon's Bay (see the large panorama on sheets 178-179 for the captions attached to the various buildings). Schumacher gives some additional information and the names of several owners of the 'burgher houses'. On the left is the 'Company's Garden', and to the right of this the house of Elshout (see sheet 183 above). On the right-hand part of this panorama (sheet 185), on the left above the slaughterhouse, there are the premises of the widow Rossouw (Christina Diemer), who from 1745 conducted a lodging and vegetable garden there, and where later a public house was run. On the right there is the house of 'Fisherman M. Munnik', the old house of Anthonij Visser now belonging to Munnik. Schumacher here also mentions on the far right the *Schaggerij*, the public house with gambling facilities.

blad / sheet 185:

Collectie Swellengrebel, F I-58.

[Johannes Schumacher, 1776-1777] :

N:o 2. Gesigt van de Baaij Falsch.

N:o 2. View of False Bay.

Aquarel op papier, 24,5 x 37,5 cm.
Water-colour on paper, 24.5 x 37.5 cm.

blad 184 onder / sheet 184 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 44.

[François Reinier Duminy, 1802-1806] :

[Kaart van Simonsstad].

[Plan of Simon's Town].

Schaalstok van 400 toises hollandsch = [ca. 1 : 3.350].
Scale-bar of *400 toises hollandsch* = [approximately 1 : 3,350].

1 kaart : ms op papier, 35 x 46 cm.
1 map : ms on paper, 35 x 46 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verso: Duminy; No 7 D. Buildings round Simonsbaay.

De uiterst fijne tekenstift van François Reinier Duminy is onmiddellijk herkenbaar in deze plattegrond van Simonsstad; vergelijk bijvoorbeeld de kaart van zijn hand op blad 335 onder. De Franse marineofficier Duminy had al diverse malen de Kaap aangedaan toen hij daar in 1777 in het huwelijk trad met Johanna Margaretha Nöthling (Neuteling). Het lukte hem in 1781 als scheepskapitein in compagniesdienst te worden aangesteld met de Kaap als standplaats, onder meer voor de slavenvaart op Madagascar. Daarnaast werd van zijn ervaring gebruik gemaakt door hem in te zetten voor de opneming van de kusten en baaien van de Kaapkolonie, waaruit onder meer zijn overzichtskaarten van de zuidkust op blad 321 zijn voortgekomen. Zijn aanstelling in 1793 als havenmeester in Valsbaai eindigde abrupt bij de komst van de Britten in 1795, maar in 1803 herkreeg hij deze post en vestigde hij zich in het Gouverneurs- of Residentshuis, dat nu in verbouwde vorm het historisch museum van Simonsstad huisvest (The Residency). Op de kaart is dit het pand links naast de langgerekte pakhuizen, die tegenwoordig in gebruik zijn bij de Zuid-Afrikaanse marine. Het in carrévorm gebouwde pand iets landinwaarts is het ziekenhuis, dat plaats bood aan 100 patiënten. Buiten beeld rechts, in het zuiden, lag de Compagniestuin, zie blad 186 boven. Het was waarschijnlijk in de periode 1803-1806 dat Duminy deze plattegrond van Simonsstad maakte. In 1806 moest hij vanwege de tweede bezetting van de Kaap door de Britten definitief het veld ruimen.

The extremely fine drawing stylus of François Reinier Duminy is immediately recognizable in this plan of Simon's Town; compare, for example, the map from his hand on sheet 335 below. The French naval officer Duminy had already visited the Cape various times when in 1777 he married Johanna Margaretha Nöthling (Neuteling). In 1781 he succeeded in being appointed as a sea-captain in the Company's service with the Cape as his base, among other things for the slave trade to Madagascar. As well as this, the Company made good use of his experience by sending him to survey the coasts and bays of the Cape Colony, and this produced such items as his general maps of the south coast on sheet 321. His appointment in 1793 as harbour-master in False Bay ended abruptly when the British arrived in 1795, but he was given this post again in 1803 and set himself up in the Governor's or Resident's House, which now in an altered form houses the historical museum of Simon's Town (The Residency). On the map this building can be seen on the left next to the long warehouses, at present used by the South African Navy. The premises built in the shape of a square a little further inland are the hospital, which had room for 100 patients. Out of the picture on the right lay the Company Garden, see sheet 186 above. It was probably in the period 1803-1806 that Duminy made this map of Simon's Town, as in 1806 he finally had to step aside because of the second occupation of the Cape by the British.

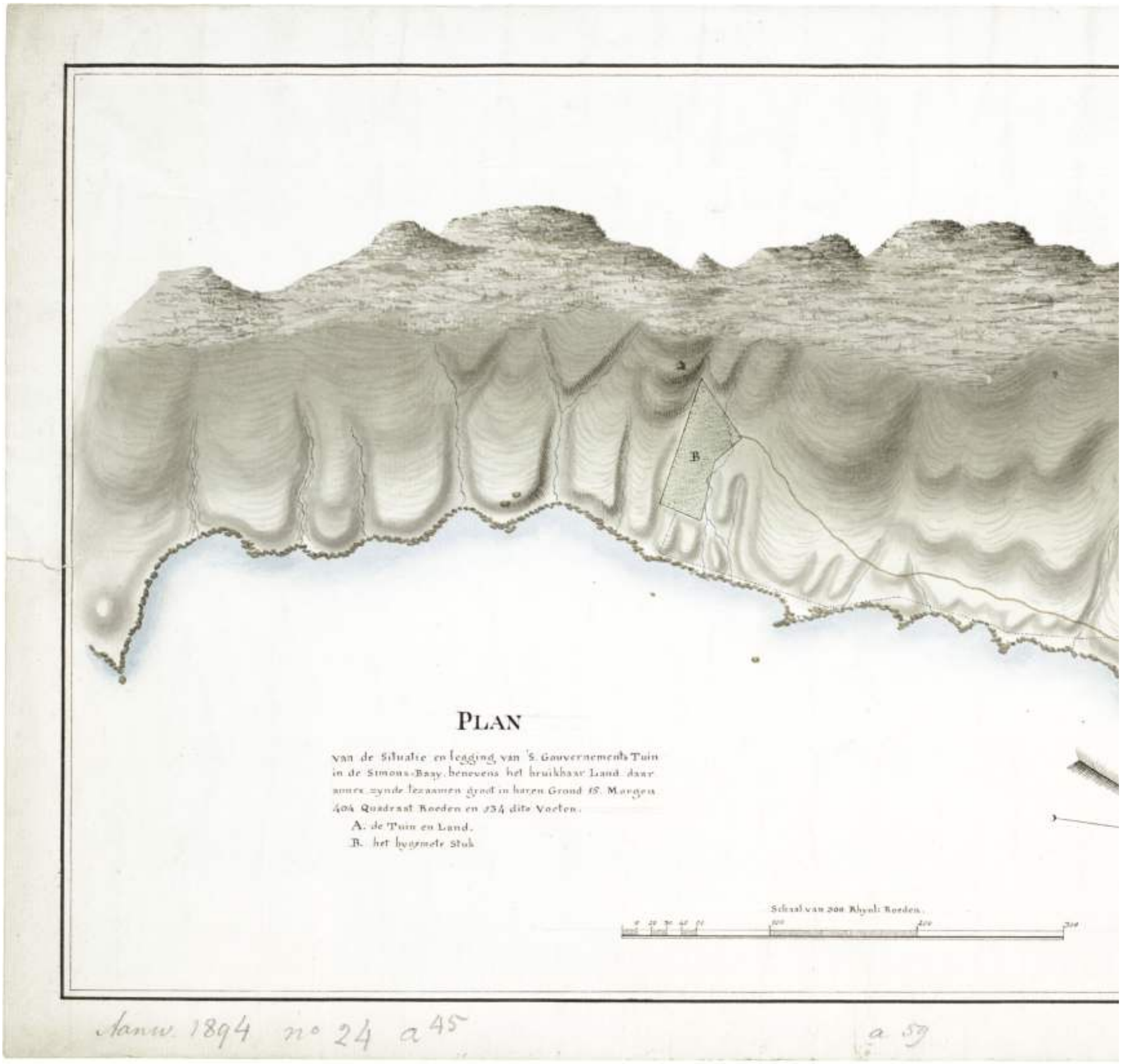
B
PLAN
van de Situatie en legging van 's Gouvernements Tuin
in de Simons-Baay, benevens het bruikbaar Land daar
aanex zynde te zaamen groot in haren Grond 18. Morgen
404 Quadraat Roeden en 734 dito Voeten.
A. de Tuin en Land.
B. het bygemete Stuk
Schaal van 200 Rhynl: Roeden.
0 20 30 40 51 100 200 300
Nanw. 1894 nº 24 a 45
a 57

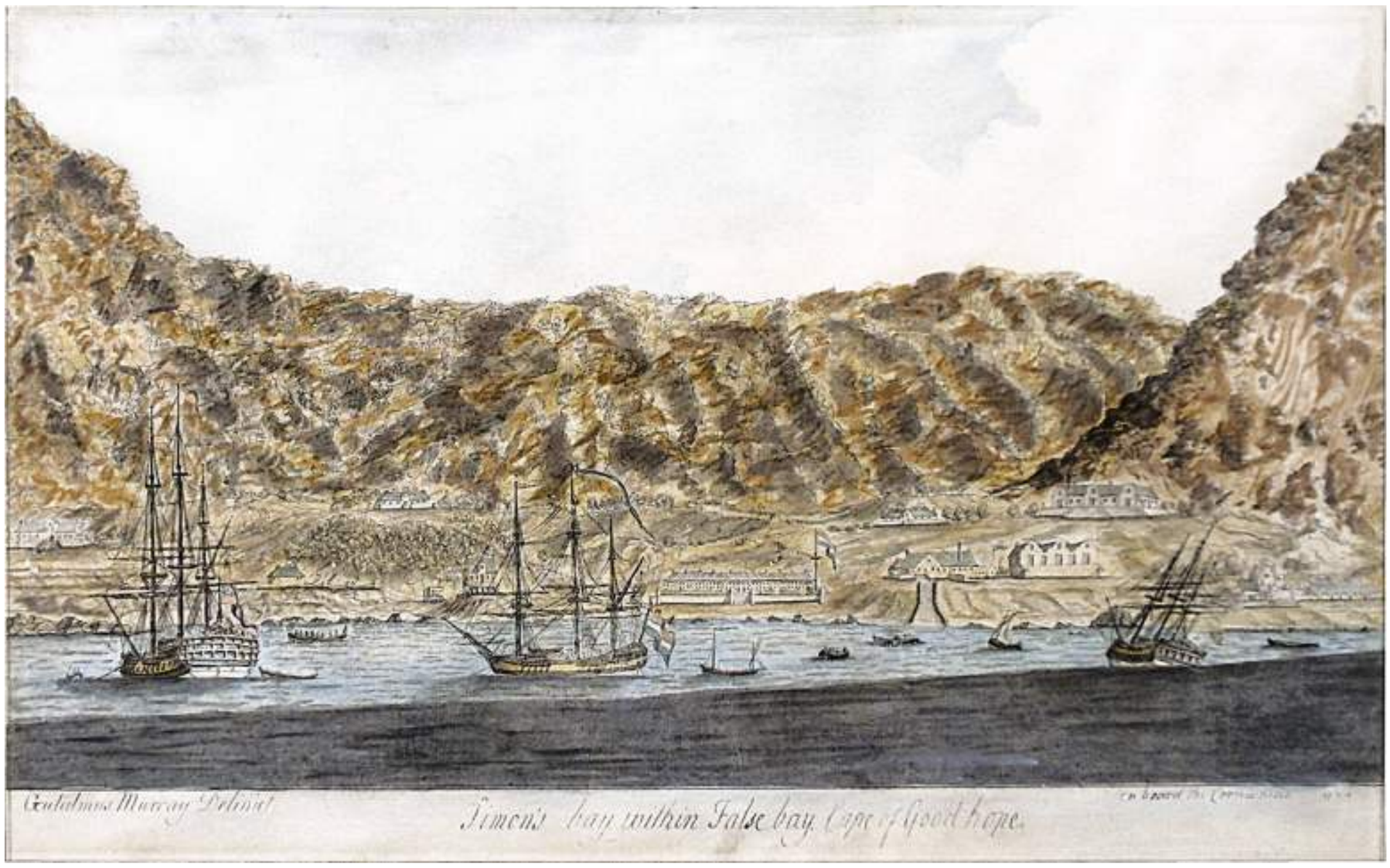

blad 186 onder / sheet 186 below:

Iziko William Fehr Collection, A 46.

Geulielmus Murray Deliniet, on board the Cornwallis, 1784 :
Getekend door Geulielmus [William] Murray, aan boord van de Cornwallis, 1784 :

Simon's bay within False bay. Cape of Good Hope.

De Simonsbaai binnen de Valsbaai. Kaap de Goede Hoop.

Aquarel op papier, 31,5 x 52 cm.
Water-colour on paper, 31.5 x 52 cm.

De verder onbekende Britse tekenaar William Murray deed blijkens de annotatie bij deze aquarel aan boord van het Engelse compagniesschip *Cornwallis* in 1784 de Simonsbaai aan. Dit bezoek vond ongetwijfeld pas plaats na het bekend worden aan de Kaap van de Vrede van Parijs van 14 januari van dat jaar, waarmee toen de Vierde Engelse Oorlog werd beëindigd. Vergelijk het vijf jaar latere aanzicht van Simonsstad door Friderici op blad 187 onder, waar de afzonderlijke gebouwen zijn benoemd.

In the light of the annotation on this water-colour drawing, the otherwise unknown British artist William Murray called at Simon's Bay on board the English ship *Cornwallis* in 1784. Undoubtedly this visit only took place after the Peace of Paris of 14 January of that year became known at the Cape, ending the Fourth Anglo-Dutch War. Compare the view of Simon's Town by Friderici from five years later on sheet 187 below, where the separate buildings are named.

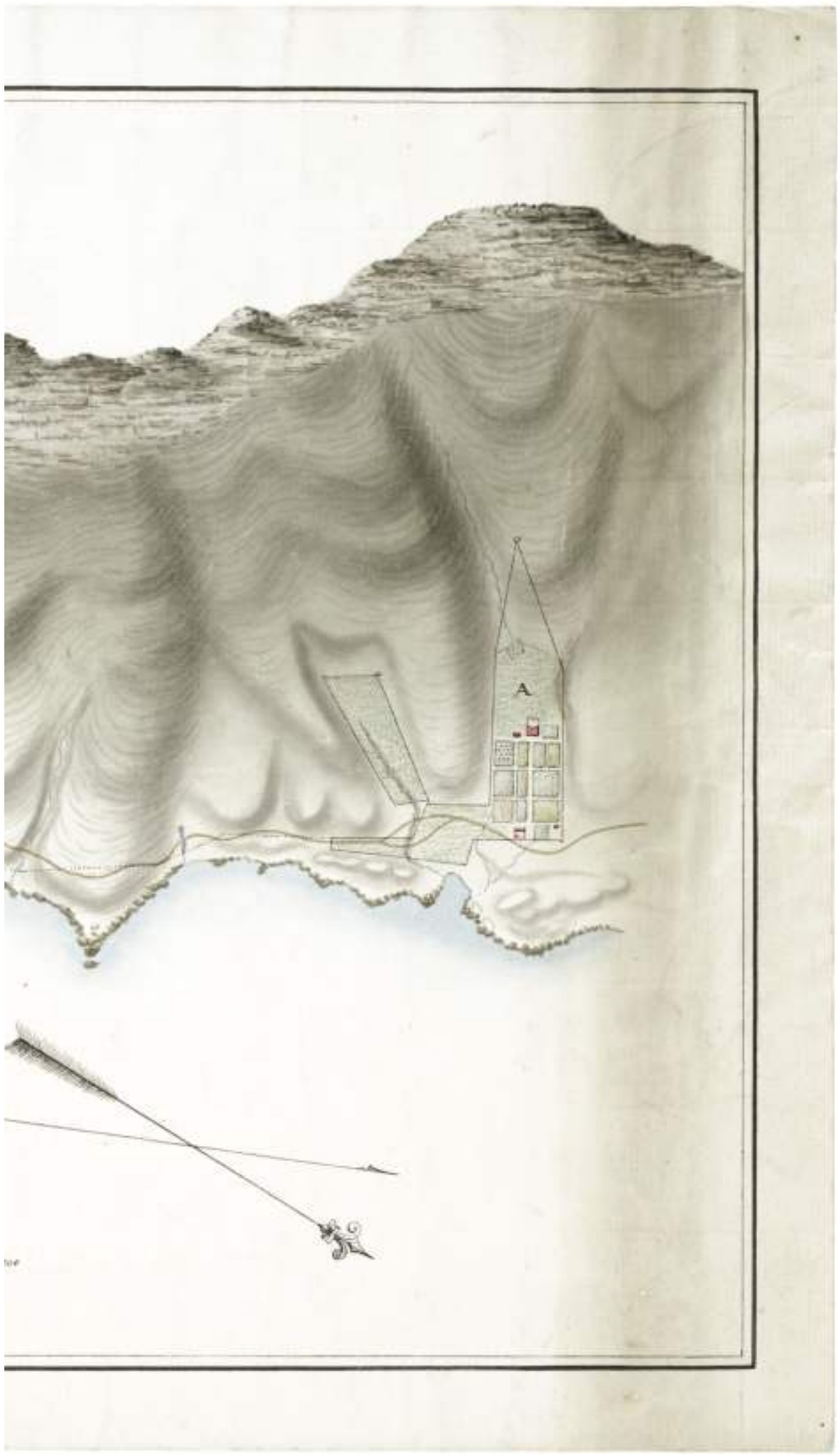

bladen 186-187 boven / sheets 186-187 above:

Nationaal Archief, 4.JSF 45.

[Anoniem, 1803-1806] :
[Anonymous, 1803-1806] :

Plan / van de Situatie en legging van 'S. Gouvernements Tuin / in de Simons=Baay [...].

Plan / of the Situation and layout of the Government Garden / at Simon's Bay [...].

Schaalstok van 300 Rhynl: roeden = [ca. 1 : 8.350].
Scale-bar of *300 Rhynl: roeden* = [approximately 1 : 8,350].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 29 x 48 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 29 x 48 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

Verklaringen: [linksonder] vervolg van de titel en een legenda bij de letters A en B :
Explanations: [lower left] continuation of the title and a key to the letters A and B :

Benevens het bruikbaar Land daar / annex, zynde tezaamen groot in haren Grond 15. Morgen / 404 Quadraat Roeden en 134 dito Voeten.

A. De Tuin en Land.
B. Het bygemete Stuk.

Het was mogelijk de landmeter Johan Willem Wernich die deze kaart in opdracht van gouverneur Janssens maakte, naar aanleiding van een verzoek om toewijzing van land dat in 1804 door een aantal burgers werd ingediend. Bij diverse gouvernementsposten in de Kaapkolonie werd daarna bekeken of er landbouwgrond beschikbaar was; vergelijk Wernichs kaart van de Vleesbaai en de Visbaai op blad 334.

It was possibly the surveyor Johan Willem Wernich who made this map on the instructions of Governor Janssens, in response to a request submitted by a number of burghers in 1804 for land to be allotted. At various government posts an investigation was then made to see whether agricultural land was available; compare Wernich's map of Vlees Bay and Vis Bay on sheet 334.

PROSPECT VAN DER RHEEDE IN DER SIMONS=BAY GELEGEN IN DER BAY=FALSO
A. Gouvernement. B. Residenten Hauß. C. Hospital. D. Doctors Logies. E. Logimenten und Magazinen der O.I. Compagnie. F. Stallungen. G. See Brücke. H. Particulaire Häußer.
Fecit Johan Christian Friderici.

blad 187 onder / sheet 187 below:

Iziko William Fehr Collection, A 83.

Fecit Johann Christian Friderici, 1789 :

Prospect van der Rheede in der Simons-Baij gelegen in der Bay-Falso.

View of the Roads in Simon's Bay situated in False Bay.

Aquarel op papier, 30,5 x 43 cm.
Water-colour on paper, 30.5 x 43 cm.

Verklaringen: [onder] een legenda bij de letters A t/m H :
Explanations: [below] a key to the letters A to H :

A. Gouvernement.
B. Residenten Hauss.
C. Hospital.
D. Doctors Logies.
E. Logimenten und Magazinen der O.I. Compagnie.
F. Stallungen.
G. See Brücke.
H. Particulaire Häuser.

De van oorsprong Duitse luitenant Johann Christian Friderici werd vanwege zijn kwaliteiten op dit gebied veelvuldig ingezet voor het maken van kaarten, zie bijvoorbeeld blad 204. Daarnaast was hij een vaardig aquarellist en maakte hij diverse aanzichten. Als militair maakte hij de slag bij Muizenberg in 1795 mee, waarvan hij een levendige weergave geeft in de tekening op blad 188 boven. Het jaar nadien was hij blijkbaar getuige van de ongelukkige actie in de Saldanhabaai, tijdens welke de Bataafse vloot die onder schout-bij-nacht Engelbertus Lucas was uitgezonden om de Kaap te heroveren, werd overmeesterd door de vloot van vice-admiraal George Keith Elphinstone (bladen 230-231).

Because of his qualities in this field the originally German Lieutenant Johann Christian Friderici was repeatedly commissioned to make maps, see for example sheet 204. As well as this he was a skilled watercolourist and painted various scenes. As a soldier he saw the battle at Muizenberg in 1795, and he gives a lively account of this in the drawing on sheet 188 above. In the year after that he was apparently a witness to the unfortunate action in Saldanha Bay, during which the Batavian fleet which had been despatched under Rear-Admiral Engelbertus Lucas to recapture the Cape was overpowered by the fleet of Vice-Admiral George Keith Elphinstone (sheets 230-231).

MUYZENBERG den VII AUGUST anno MDCCXCV.

A. Wohnungen an den Muyzenberg B das Holländische Camp. C. Retiraide der Holländ: Truppen D. Anmarch der Englischen Truppen. E 4. Englische Schiffe bloquirende Muyzenberg.

Fecit Joh. Chr. Friderici.

blad 188 boven / sheet 188 above:

Library of Parliament, Cape Town, 17998.

Fecit Joh:Chr: Friderici, [ca. / c. 1795] :

Muyzenberg den VII August anno MDCCXCV.

Muizenberg on the 7th of August anno MDCCXCV.

Aquarel op papier, 30 x 42,5 cm.
Water-colour on paper, 30 x 42.5 cm.

Verklaringen: [onder] een legenda bij de letters A t/m E :
Explanations: [below] a key to the letters A to E :

A. Wohnungen an den Muyzenberg.
B. Das Holländische Camp.
C. Retiraide der Holländ:e Truppen.
D. Anmarch der Englischen Truppen.
E. 4. Englische Schiffe bloquirende Muyzenberg.

Bij het strategisch gelegen Muizenberg, waar de marsroute over land naar Kaapstad gemakkelijk kon worden geblokkeerd en dat daarom wel 'de sleutel tot de Kaap' werd genoemd, was in de oorlogsperiode 1781-1784 in allerijl een kleine versterking opgeworpen; deze blokpost is aangegeven als een vierkantje bovenaan de kaart op blad 188 onder. Tijdens het gouverneurschap van C.J. van de Graaff werden door zijn ingenieurs diverse voorstudies en ontwerpen voor de verdere versterking van Muizenberg gemaakt, waarvan de kaarten op de bladen 190 en 191 er enkele tonen. Friderici beeldt op deze tekening de Britse troepen onder generaal-majoor James Henry Craig af op het moment dat deze vanuit hun eerdere landingsplaats en kampement aan de Simonsbaai op 7 augustus 1795 langs het 'defilé' – de smalle passage langs de kust, zie blad 188 onder – met artilleriesteun van de schepen (E) naar Muizenberg optrokken (D); zie voor deze route blad 188 onder. De reguliere Kaapse troepen onder bevel van kolonel Carl Mattheus Willem de Lille trokken zich bij de nadering van de Britten haastig terug (C) uit hun kampement (B). Muizenberg werd daarna nog slechts verdedigd door een 300 man tellende burgermilitie onder aanvoering van Johan Gerard Cloete, die zich ondanks hun felle tegenstand niet lang tegen de 1800 man sterke Britse troepenmacht kon handhaven.

In the war period of 1781-1784 a small fortification was erected in great haste at strategic Muizenberg, where the overland route to Cape Town could easily be blocked, and which was hence called 'the key to the Cape'; this blockhouse is indicated as a little square at the top of the map on sheet 188 below. During the governorship of C.J. van de Graaff his engineers made various preliminary studies and designs for further reinforcing Muizenberg, and the maps on sheets 190 and 191 show some of these. In this drawing Friderici depicts the British troops under Major-General James Henry Craig at the moment that these advanced on Muizenberg (D) from their former landing-place and camp at Simon's Bay on 7 August 1795 along the *defilé* (the narrow passage along the coast, see sheet 188 below) with artillery support from the ships (E); for this route see sheet 188 below. When the British (C) approached, the regular Cape troops under command of Colonel Carl Mattheus Willem de Lille hastily withdrew from their camp (B). After that Muizenberg was only defended by a citizen militia of 300 men under Johan Gerard Cloete, which despite fierce resistance could not hold out for long against the 1800 man strong British force.

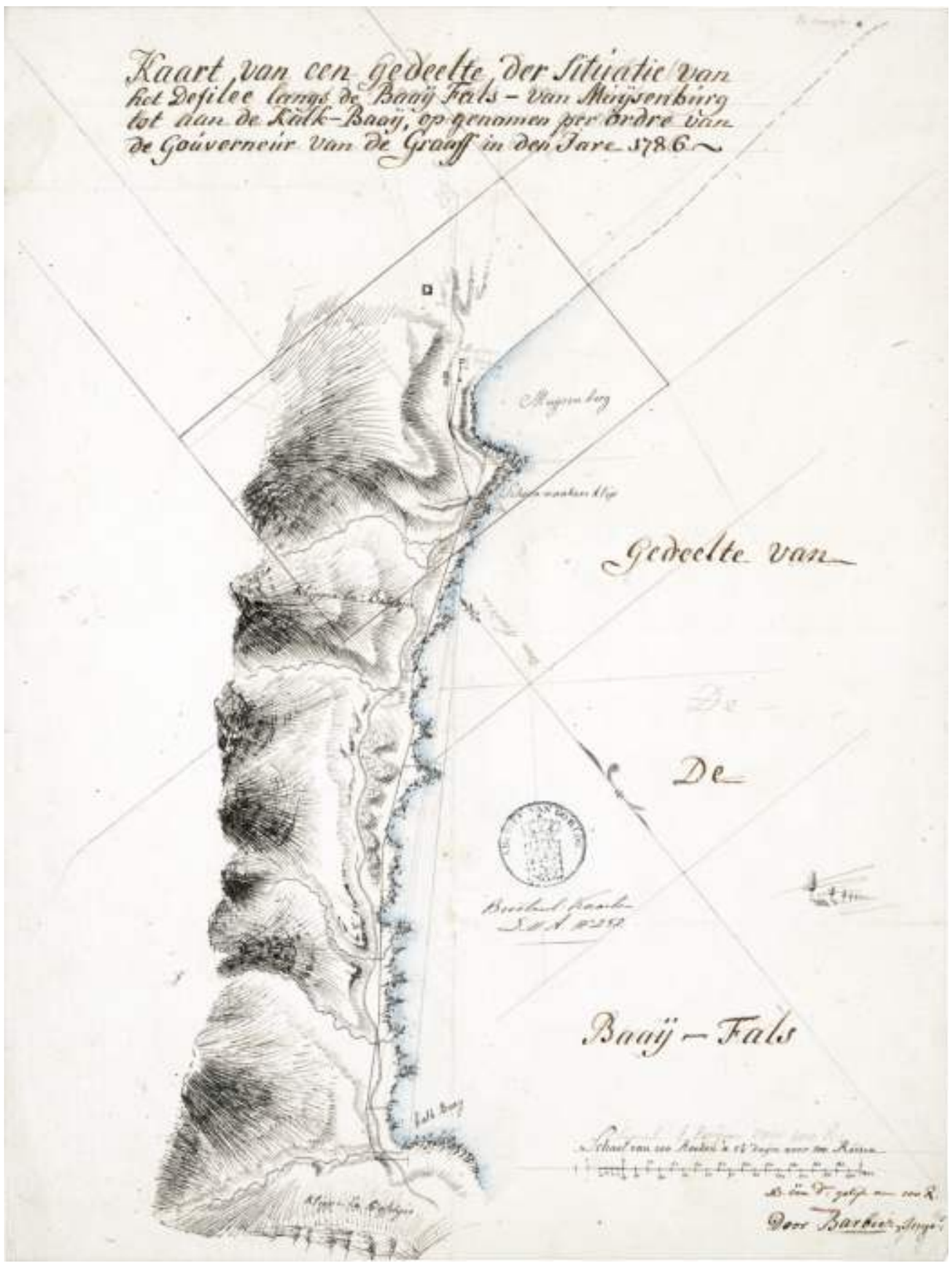
Kaart van een gedeelte der Situatie van
het Defilee langs de Baaij Fals – van Muijsenburg
tot aan de Kalk-Baaij, op genomen per Ordre van
de Gouverneur Van de Graaff in den Jare 1786
Gedeelte van
De
Baaij – Fals

blad 188 onder / sheet 188 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.42.

Door Barbier, Ingen:r, opgenomen per ordre van de Gouverneur van de Graaff in den Jare 1786 :
By Barbier, Engineer, surveyed on the orders of Governor van de Graaff in the Year 1786 :

Kaart van een gedeelte der Situatie van / het Defilee langs de Baaij Fals – van Muijsenburg / tot aan de Kalk-Baaij.

Map of a part of the Situation of / the Passage along False Bay – from Muizenberg / to Kalk Bay.

Schaalstok van 200 Roeden à 1½ duijm voor 100 Roeden = [ca. 1 : 9.660].
Scale-bar of *200 Roeden à 1½ duijm voor 100 Roeden* = [approximately 1 : 9,660].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41,5 x 31 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41.5 x 31 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Bij Muizenberg zelf is op deze kaart het oude posthuis te zien, dat waarschijnlijk uit 1673 dateerde. Ten noorden daarvan werd omstreeks 1781 de vierkante versterking opgeworpen.

At Muizenberg itself this map shows the location of the old post house, that probably dated from 1673. To the north of it the square fortification was erected in about 1781.

blad / sheet 189:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.43.

Nader opgenomen door den Cap:t Ingenieur van de Graaff beneffens de Ingenieurs Thiebaut en Barbier in den Jaare 1787 :
Surveyed in detail by the Captain Engineer van de Graaff and the Engineers Thibault and Barbier in the Year 1787 :

Baay Fals.

False Bay.

Schaalstok van Twee Uuren à 20 in een Graad = [ca. 1 : 84.200].
Scale-bar of *Twee Uuren à 20 in een Graad* = [approximately 1 : 84,200].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49 x 62 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49 x 62 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

In deze opneming van de Valsbaai door de ingenieurs Sebastiaan Willem van de Graaff, Louis Michel Thibault en Dominicus Michel Barbier uit 1787 is zorgvuldig aangegeven welke kustgedeelten eventueel geschikt zouden zijn voor een (vijandelijke) landing en welke delen een natuurlijke bescherming boden door de aanwezigheid van rotsklippen. Tevens zijn klaarblijkelijk de voornaamste afstanden in de baai opnieuw gemeten en vastgelegd.

In this survey of False Bay by the engineers Sebastiaan Willem van de Graaff, Louis Michel Thibault and Dominicus Michel Barbier from 1787, a careful indication is given of which sections of the coast would possibly be suited for a (hostile) landing, and which ones offered natural protection with the presence of rocky cliffs. At the same time apparently they once more measured and established the main distances in the bay.

blad / sheet 190:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.34.

[Anoniem, 1786] :
[Anonymous, 1786] :

[Situatieplan van Muizenberg].

[Situation plan of Muizenberg].

Schaalstok van 200 Toisen = [ca. 1 : 1.450].
Scale-bar of *200 Toisen* = [approximately 1 : 1,450].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 45 x 61 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 45 x 61 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Verso: Situatie van Muijsenburg aan de Caap de Goede Hoop, opgenomen in 1786.

Uitgaande van deze opname van de bestaande versterking bij Muizenberg werden in 1787 op last van gouverneur Van de Graaff diverse uitbreidingsvarianten ontworpen, waarvan er twee zijn afgebeeld op blad 191. Als meest waarschijnlijke tekenaar komt in beide gevallen Dominicus Michel Barbier in aanmerking. Het bovenste, eenvoudige ontwerp ging uit van de aanleg van twee grotere blokposten met tussengelegen bastion in de strategische passage aan het begin van de weg naar Kaapstad, tezamen eerder een vergrote veldschans dan een permanente fortificatie. De variant onder voorzag in een complete legerplaats met twee grote, in steen gebouwde batterijen en een kleinere daartussen, waar blijkens de aanduiding van een stal ook cavalerie gelegerd zou worden. Geen van beide plannen werd uitgevoerd.

Proceeding from this survey of the existing fortification at Muizenberg, in 1787 on Governor Van de Graaff's orders a number of variants for enlarging it were drafted, and two of these are shown on sheet 191. In both cases Dominicus Michel Barbier can be considered as the most likely author. The topmost, simple design was based on the building of two larger blockhouses with a bastion between them in the strategic passage at the beginning of the road to Cape Town, in all more an enlarged redoubt than a permanent fortification. The variant below provided for a complete army camp with two large batteries built of stone and a smaller one between them, where in view of the indication of stables cavalry would also be quartered. Neither of the plans was carried out.

blad 191 boven / sheet 191 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.105D.

[Dominicus Michel Barbier, toegeschreven, 1787] :
[Dominicus Michel Barbier, attributed, 1787] :

[Ontwerp en situatieplan van een versterking bij Muizenberg].

[Project and situation plan of a fortification at Muizenberg].

Schaalstok van 100. Rejjnland: Roeden = [ca. 1 : 2.450].
Scale-bar of *100. Rejjnland: Roeden* = [approximately 1 : 2,450].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 47,5 x 33 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 47.5 x 33 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad 191 onder / sheet 191 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.105B.

[Dominicus Michel Barbier, toegeschreven, 1787] :
[Dominicus Michel Barbier, attributed, 1787] :

[Ontwerp en situatieplan van een versterking bij Muizenberg].

[Project and situation plan of a fortification at Muizenberg].

Schaalstok van 100. Reijnlansche Roed: = [ca. 1 : 2.450].
Scale-bar of *100. Reijnlansche Roed:* = [approximately 1 : 2,450].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 47,5 x 33 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 47.5 x 33 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Muyden
Berg.
Muyenburg
Schoenmaakers
klip
Schaal van 100. Rijnlandse Roeden

Muyen
Berg.
Muyenburg
Schoenmaakers
klip
Schaal van 100. Rijnlandsche Roeden

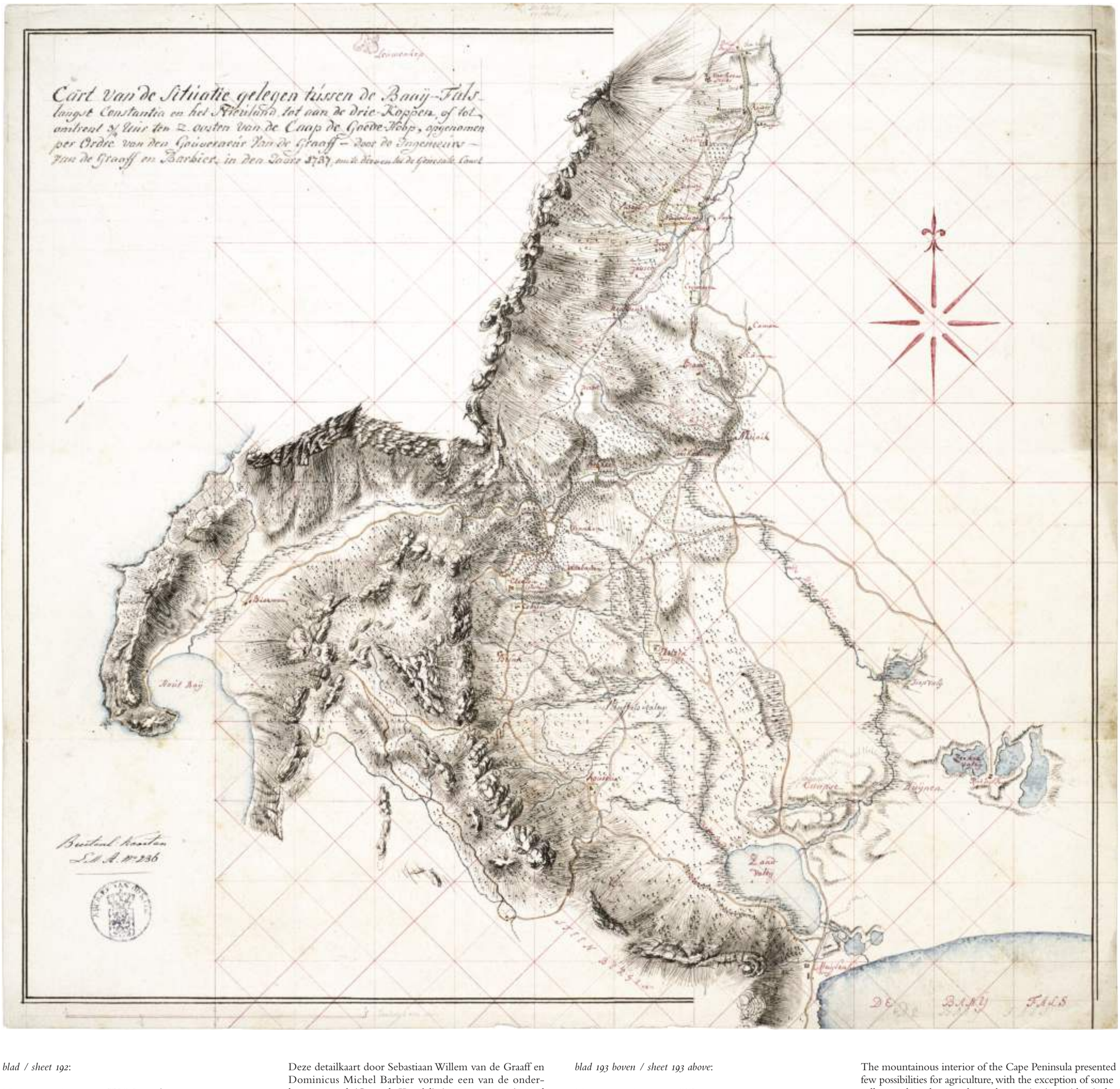

blad / sheet 192:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.16.

Opgenomen per ordre van den Gouverneur Van de Graaff – door de Ingenieurs Van de Graaff en Barbier in de Jaare 1787, om te dienen tot de Generale Caart :
Surveyd on the orders of Governor Van de Graaff – by the Engineers Van de Graaff and Barbier in the Year 1787, in order to be used for the General Map :

Cart van de Situatie gelegen tussen de Baaij-Fals / langst Constantia en het Nieuland, tot aan de drie-Koppen, of tot / omtrent ¾ Uur ten z.oosten van de Caap de Goede-Hoop.

Map of the Situation between False Bay / along Constantia and Nieuwland [Newlands], as far as the Drie Koppen [Mowbray], or / about ¾ Hour to the South-East of the Cape of Good Hope.

Schaalstok van 1 Denkelijk een uur = [ca. 1 : 43.000].
Scale-bar of *1 Denkelijk een uur* =
[approximately 1 : 43,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 52 x 48 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 52 x 48 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Deze detailkaart door Sebastiaan Willem van de Graaff en Dominicus Michel Barbier vormde een van de onderleggers voor de 'Generale Kaart' die in 1787 naar patria werd verzonden, zie de bladen 164-165. Muizenberg had lang als eindpunt en uitspanplaats gefungeerd voor de ossewagens die victualie en andere scheepsbehoeften van de Kaap naar de Valsbaai transporteerden wanneer daar schepen voor anker lagen. De nabijgelegen 'Zandvaleij' (Zandvlei, Sandvlei) diende als drenkplaats voor de ossen. Na de ingebruikneming van de Simonsbaai als winterhaven in 1743 werd de wagenweg tot daar doorgetrokken. De weg van Muizenberg naar de Kaap liep in noordelijke richting tussen de berghellingen van het Kaaps Schiereiland en de dorre 'Caapse Duijnen' aan de zuidrand van de Kaapse Vlakte door naar de vruchtbare landbouwgronden langs de Liesbeek. In de loop der tijd werden hier grote landgoederen aangelegd, zoals het in 1685 door Simon van der Stel gestichte Constantia. In de tijd van deze kaart werd dit bewoond door Hendrik Cloete, die het landgoed met wijngaarden in 1778 kocht (blad 197).

This detail map by Sebastiaan Willem van de Graaff and Dominicus Michel Barbier formed one of the basic sheets for the 'General Map' that was sent home in 1787; see sheets 164-165. Muizenberg had long functioned as terminus and place for unyoking the oxcarts that transported victuals and other requirements for the ships when they lay at anchor there. The nearby *Zandvaleij* (Zandvlei, Sandvlei) served as a place for watering the oxen. After Simon's Bay had been adopted as winter harbour in 1743, the wagon track was extended as far as that. The road from Muizenberg to the Cape ran in a northerly direction between the slopes of the Cape Peninsula and the dry Cape Dunes on the southern edge of the Cape Flats, through to the fertile agricultural land along the Liesbeek. In the course of time several large estates were set up here, such as Constantia, founded by Simon van der Stel in 1685. At the time of this map, this was inhabited by Hendrik Cloete, who bought the estate with vineyards in 1778 (sheet 197).

blad 193 boven / sheet 193 above:

Nationaal Archief, 4.JSF 21.2.

[Anoniem, 1803-1806] :
[Anonymous, 1803-1806] :

[Kaart van de vallei tussen Valsbaai en Houtbaai].

[Map of the valley between False Bay and Hout Bay].

Schaalstok van 1500 Roeden of een uur = [ca. 1 : 57.700].
Scale-bar of *1500 Roeden of een uur* =
[approximately 1 : 57,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 21,5 x 30,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 21.5 x 30.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Het bergachtige binnenland van het Kaaps Schiereiland bood weinig mogelijkheden tot landbouw, met uitzondering van enkele valleien zoals het hier tweemaal op identieke wijze in kaart gebrachte gebied tussen de Kalkbaai (rechts) en de naamloze baai links, de huidige Chapman's Bay. Middenonder ligt de Poespaskraal, voorheen eigendom van Jan Bruins, zie blad 172 onder; verder noordoostelijk is nog een andere boerderij met de naam Bruins aangegeven. De basiskaart onder is in de versie boven gebruikt om daarin een mogelijke positionering van legereenheden ter verdediging van de passages vanuit de vallei noordwaarts door de Steenbergen (Steenberg) aan te geven. Voor zover bekend zijn generaal Janssens' troepen voorafgaand aan de tweede Britse landing begin 1806 niet op deze wijze opgesteld geweest.

The mountainous interior of the Cape Peninsula presented few possibilities for agriculture, with the exception of some valleys such as the area shown here twice in an identical way, between Kalk Bay (on the right) and the unnamed bay on the left, the present Chapman's Bay. In the lower centre is the Poespas Kraal, formerly the property of Jan Bruins, see sheet 172 below; further to the north-east is yet another farm indicated with the name Bruins. The basic map below has been used in the version above, in order to show there a possible positioning of army units for the defence of the passages from the valley northwards through the Steenberg. As far as we know, General Janssens's troops were not deployed in this manner prior to the second British landing at the beginning of 1806.

blad 193 onder / sheet 193 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 22.1.

[Anoniem, 1803-1806] :
[Anonymous, 1803-1806] :

[Kaart van de vallei tussen Valsbaai en Houtbaai].

[Map of the valley between False Bay and Hout Bay].

Schaalstok van 1500 Roeden of een uur = [ca. 1 : 57.700].
Scale-bar of *1500 Roeden of een uur* =
[approximately 1 : 57,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 21 x 30,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 21 x 30.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

a. 21

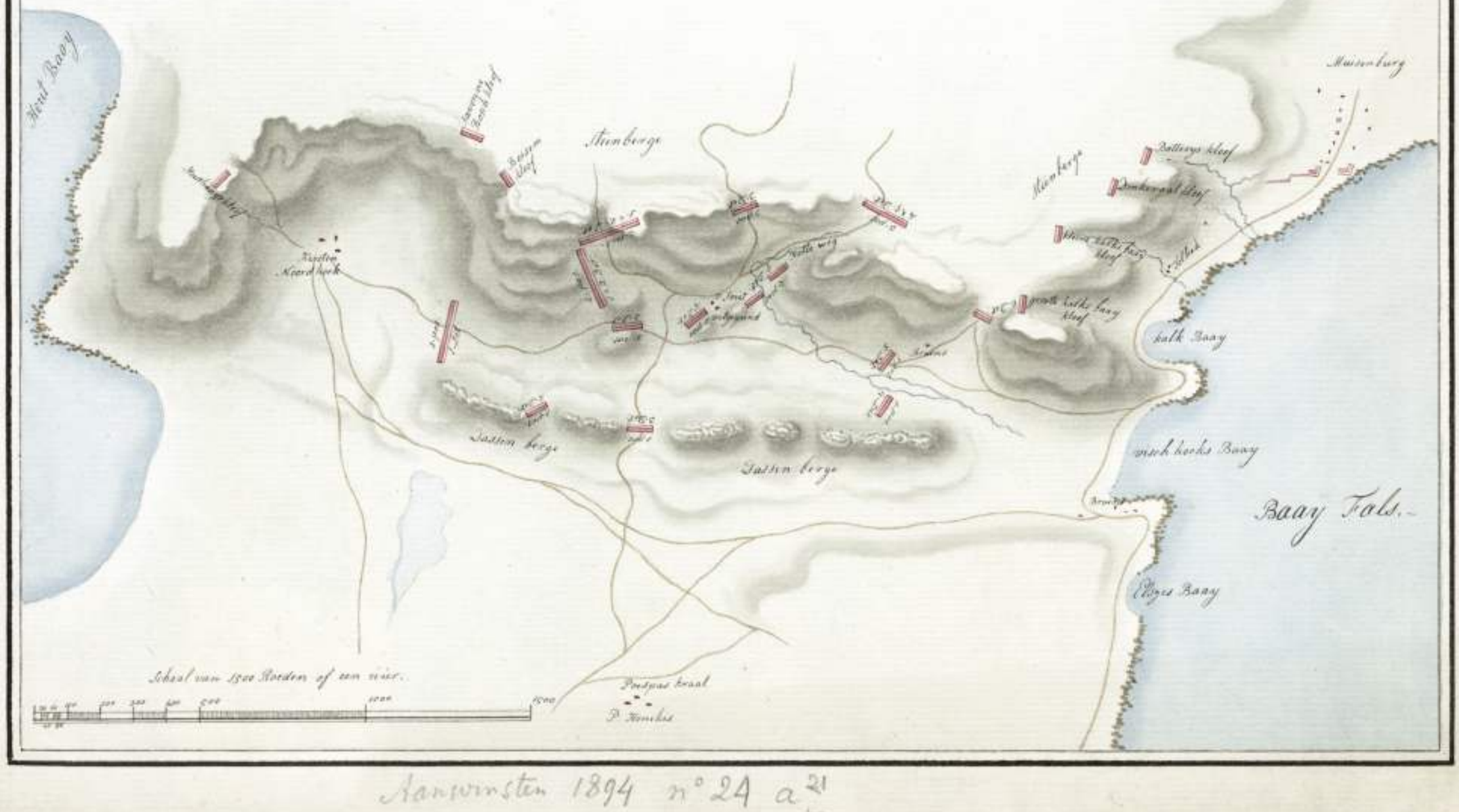

Aanwinsten 1894 n° 24 a 21

a. 22

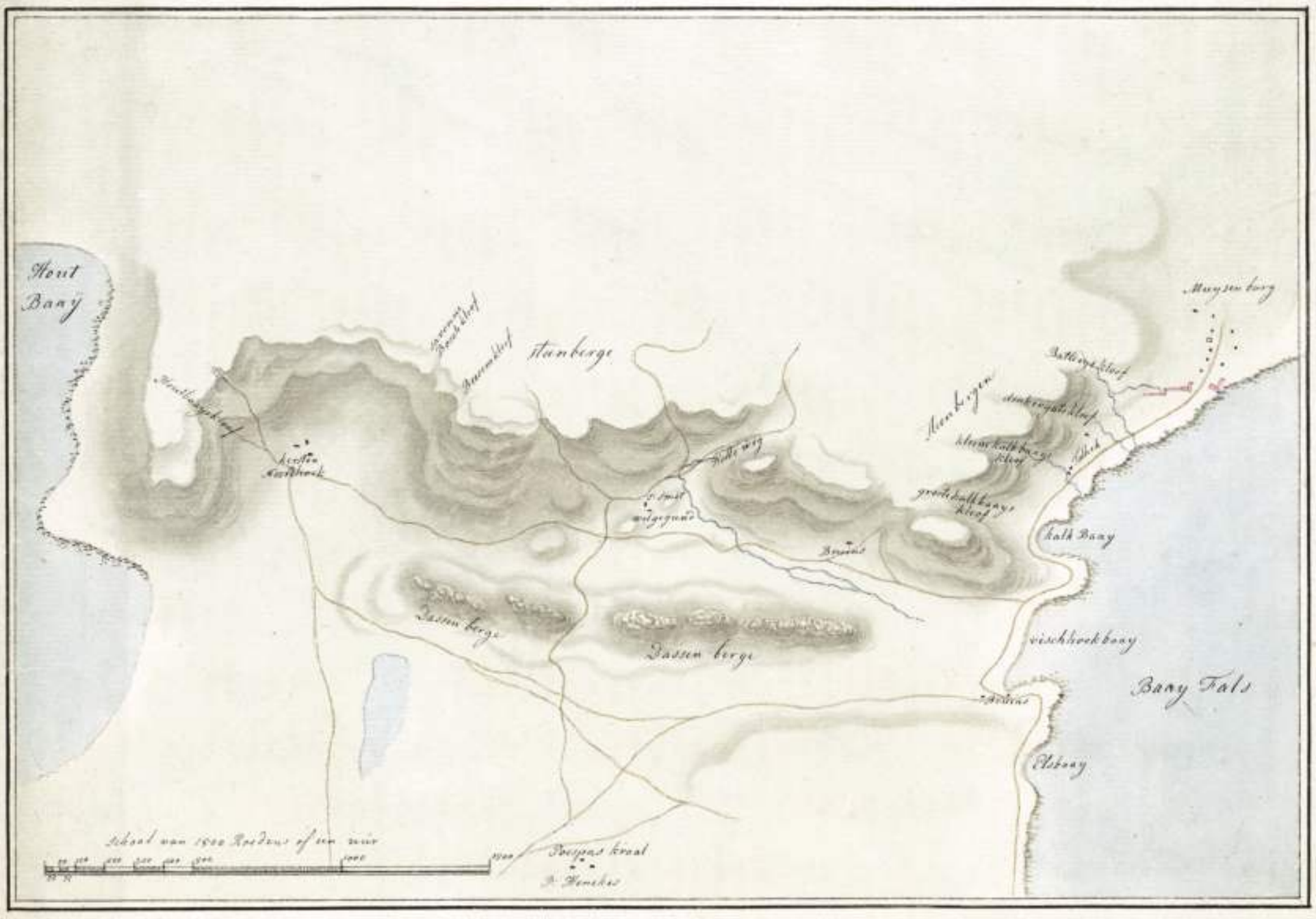

Aanwinsten 1894 n° 24 a 22

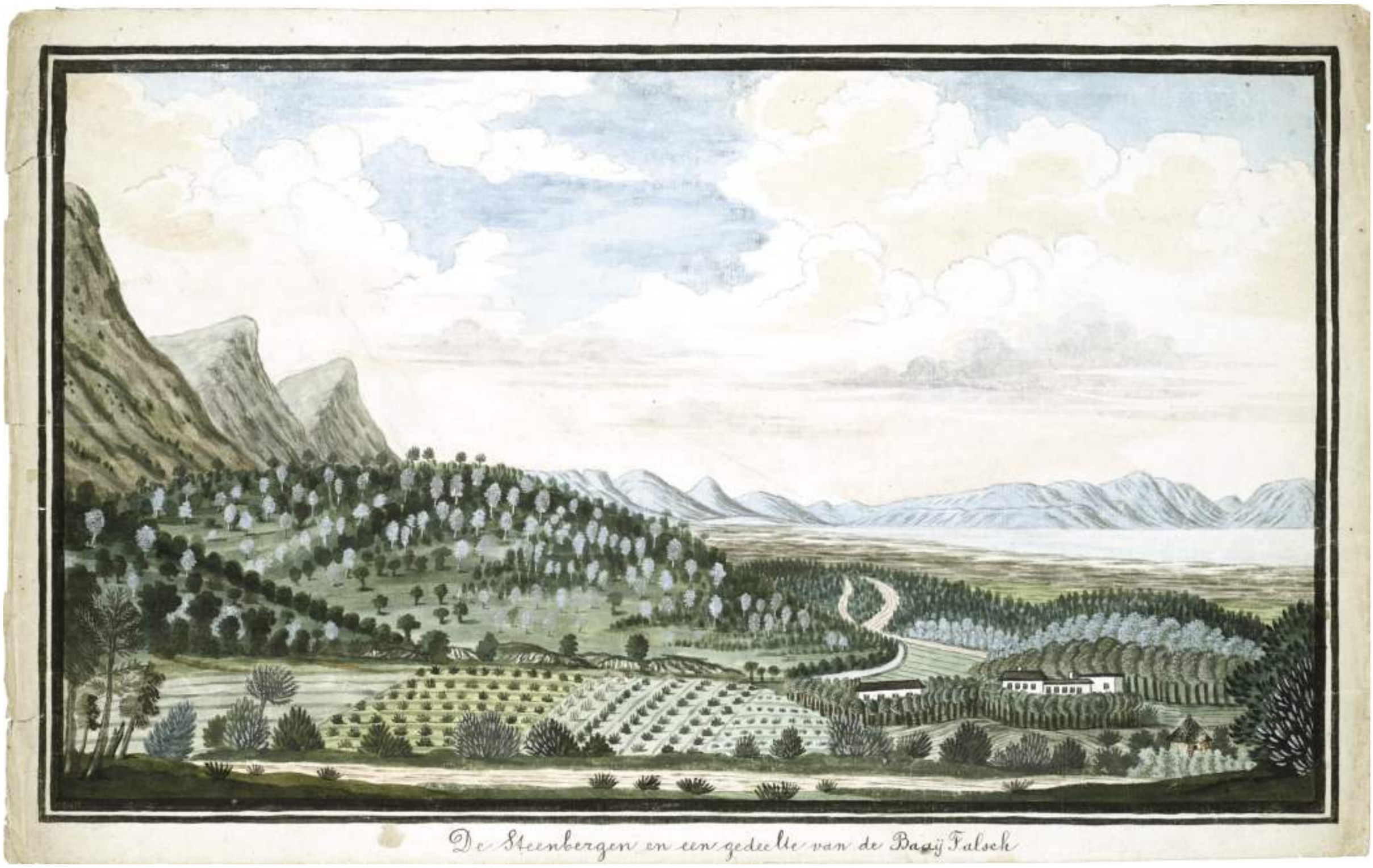

De Steenbergen en een gedeelte van de Baaij Falsch

De Steenbergen en Baaij Falsch

blad 194 boven / sheet 194 above:

Collectie Swellengrebel, F I-53.

[Johannes Schumacher, 1776-1777] :

De Steenbergen en een gedeelte van de Baaij Falsch.

The Steenberg and part of False Baij.

Aquarel op papier, 27,5 x 43,5 cm.
Water-colour on paper, 27.5 x 43.5 cm.

Schumacher geeft op deze aquarel een blik naar het oosten met op de voorgrond een grote boerderij en de Steenberg (-en) links. Op de achtergrond ligt de Valsbaai achter de Kaapse Vlakte. Het uitzicht op blad 194 onder is getekend vanuit een iets noordelijker standpunt en kijkt meer in zuidoostelijke richting, met op de achtergrond aan de overzijde van de Valsbaai de Hottentots Hollandbergen en Kaap Hangklip. De Steenberg is hier rechts.

In this water-colour Schumacher gives a view to the east with a large farm and the Steenberg on the left in the foreground. The prospect on sheet 194 below has been drawn from a somewhat more northerly point and looks in a more south-easterly direction, with in the background on the other side of False Bay the Hottentot Holland Mountains and Cape Hangklip. The Steenberg is here on the right.

blad 194 onder / sheet 194 below:

Collectie Swellengrebel, F I-56.

[Johannes Schumacher, 1776-1777] :

De Steenbergen en Baaij Falsch.

The Steenberg and False Bay.

Aquarel op papier, 27 x 43,5 cm.
Water-colour on paper, 27 x 43.5 cm.

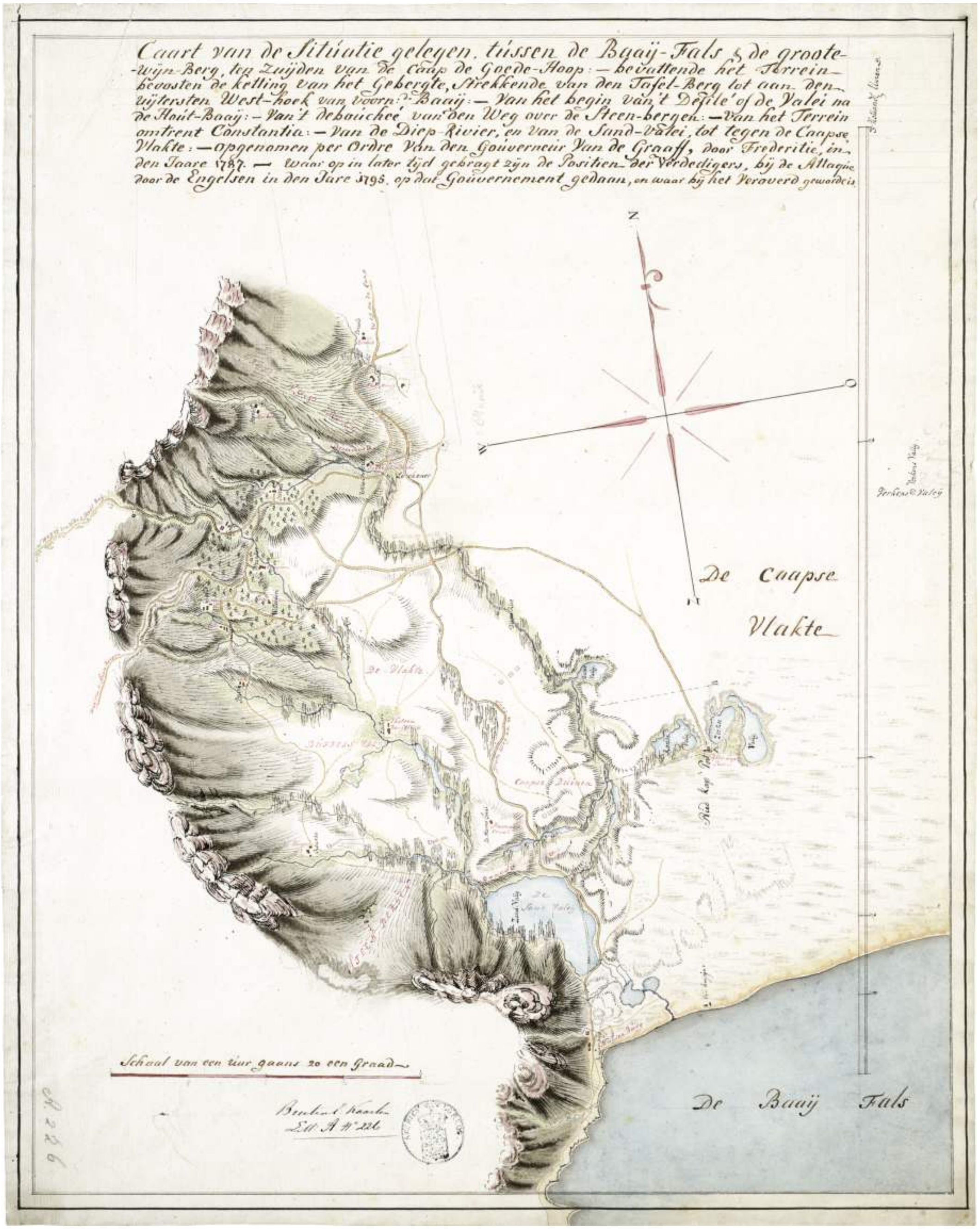
Caart van de Situatie gelegen, tüssen de Baaij-Fals & de groote-
-wijn-Berg, ten Zuijden van de Caap de Goede-Hoop: — bevattende het Terrein-
beoosten de ketting van het Gebergte, Strekkende van den Tafel-Berg tot aan den-
uijtersten West-hoek van voorn:de Baaij: — Van het begin van't Defilé of de Valei na
de Hout-Baaij: — Van't deboucheé van den Weg over de Steen-bergen: — Van het Terrein
omtrent Constantia: — Van de Diep-Rivier, en Van de Sand-Valei, tot tegen de Caapse
Vlakte: — opgenaamen per Ordre Van den Gouverneur Van de Graaff, door Frederitie, in-
den Jaare 1787. — Waar op in later tijd gebragt zijn de Positien der Verdedigers, bij de Attaque
door de Engelsen in den Jare 1795. op dat Gouvernement gedaan, en waar bij het Veroverd geworde is.
N
De Caapse
Vlakte
De Baaij Fals
Schaal van een uur gaans 20 een Graad
Bouland Kaarten
Z.A. A # 226
Z 226

blad / sheet 195:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.8.

Opgenomen per Ordre van den Gouverneur Van de Graaff, door Frederitie, in den Jaare 1787 :
Surveyed on the Orders of Governor Van de Graaff, by Friderici, in the Year 1787 :

Caart van de Situatie gelegen, tussen de Baaij-Fals & de groote- / Wijn-Berg, ten Zuijden van de Caap de Goede Hoop […].

Map of the Situation between False Bay & the great / Wynberg, to the South of the Cape of Good Hope […].

Schaalstok van een uur gaans 20 in een Graad =
[ca. 1 : 39.400].
Scale-bar of *een uur gaans 20 in een Graad* =
[approximately 1 : 39,400].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 55 x 44 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 55 x 44 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel :
Explanations: [above] continuation of the title :

Bevattende het Terrein / beoosten de ketting van het Gebergte, strekkende van den Tafel-Berg tot aan den / uijtersten West-hoek van voorn:de Baaij: – van het begin van 't Defilé of de Valei na / de Hout-Baaij: – van 't deboucheé van den Weg over de Steen-bergen: – van het Terrein / omtrent Constantia: – Van de Diep-Rivier, en Van de Sand-Valei, tot tegen de Caapse / Vlakte: / Waar op in later tijd gebragt zijn de Positien der Verdedigers, bij de Attaque / door de Engelsen in den Jare 1795, op dat Gouvernement gedaan, en waar bij het veroverd geworde is.

Op deze door luitenant Johann Christian Friderici getekende kaart heeft oud-gouverneur C.J. van de Graaff later de 'positien' van de Kaapse verdedigers tijdens de aanval van de Britten in 1795 aangegeven, in de vorm van de rode blokjes langs de weg van Muizenberg naar Kaapstad. Geheel boven op de helling van de Wijnberg ligt het kampement dat op blad 196 is afgebeeld. Van de Graaff tekende zelf een identieke kaart voor zijn manuscript *Memorie, houdende aanmerkingen over de importantie van de Caap de Goede Hoop*, dat nu berust in de National Library in Kaapstad (zie de bronnenopgave op blad 420).

On this map drawn by Lieutenant Johann Christian Friderici former Governor C.J. van de Graaff has later indicated the positions of the Cape defenders during the attack by the British in 1795, in the form of the little red blocks along the road from Muizenberg to Cape Town. At the very top on the slope of the Wynberg there lies the camp which is shown on sheet 196. Van de Graaff himself drew an identical map for his manuscript *Memorie, houdende aanmerkingen over de importantie van de Caap de Goede Hoop* (Memorandum containing remarks on the importance of the Cape of Good Hope), which is now kept in the National Library in Cape Town (see the list of sources on sheet 420).

196

blad 196 boven / sheet 196 above:

Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, H 447 L.

[Willem Bartholomé Eduard Paravicini di Capelli, 1803-1805] :

Campement aan de Wynbergen.

Encampment at the Wynberg.

Aquarel op papier, 20 x 32 cm.
Water-colour on paper, 20 x 32 cm.

Het kampement op de helling van de Wijnbergen (Wynberg) behoorde tot de verdedingslinie tussen Muizenberg en de Kaap tijdens de eerste Britse aanval in 1795. Gouverneur Jan Willem Janssens liet spoedig na zijn aankomst aan de Kaap het 'Hoofdkwartier aan de Wijnbergen' weer op orde brengen en al op 23 januari 1803 kon hij rapporteren dat zijn meegekomen troepen het kamp hadden betrokkken en 'in de Caserne' waren gelogeerd. Hij gaf zijn aide-de-camp Paravicini di Capelli in 1804 opdracht voorbereidingen te treffen voor de overplaatsing van het bij de Rietvallei (Rietvlei, Milnerton) gelegerde 'Corps Vrye Hottentotten' naar het kamp bij de Wijnberg; de schets voor deze aquarel werd vermoedelijk bij die gelegenheid gemaakt. Deze eenheid van vrije Khoi vormde net als de Javaanse hulptroepen een apart korps, naast de burgermilities en de reguliere Bataafse en Franse detachementen aan de Kaap; zie de legenda op blad 196 onder. Janssens was geschokt over het niveau van de Kaapse troepen, die werden aangevoerd door jonge en onervaren officieren 'benevens andere die nog de taal van het land, nog die der soldaten kennen'. Hij verzocht dan ook om snelle toezending van meer Europese militairen, die zich bovendien verstaanbaar moesten kunnen maken aan de Kaap. De aanblik van het kampement door Josephus Jones op blad 194 onder dateert van ongeveer een jaar na dat van Paravicini di Capelli en is bij benadering vanuit hetzelfde gezichtspunt getekend.

The military camp on the slope of the Wynberg (Wijnbergen) was part of the line of defence between Muizenberg and the Cape during the first attack by the British in 1795. Soon after his arrival at the Cape, Governor Jan Willem Janssens had the 'Headquarters at the Wijnbergen' put in order again and on 23 January he was already able to report that the troops he had brought with him had occupied the camp and were lodged 'in the Barracks'. In 1804 he gave instructions to his *Aide-de-Camp* Paravicini di Capelli to make preparations for transferring the 'Corps of Free Hottentots' stationed at the Rietvlei (Milnerton) to the camp at the Wynberg; the sketch for this water-

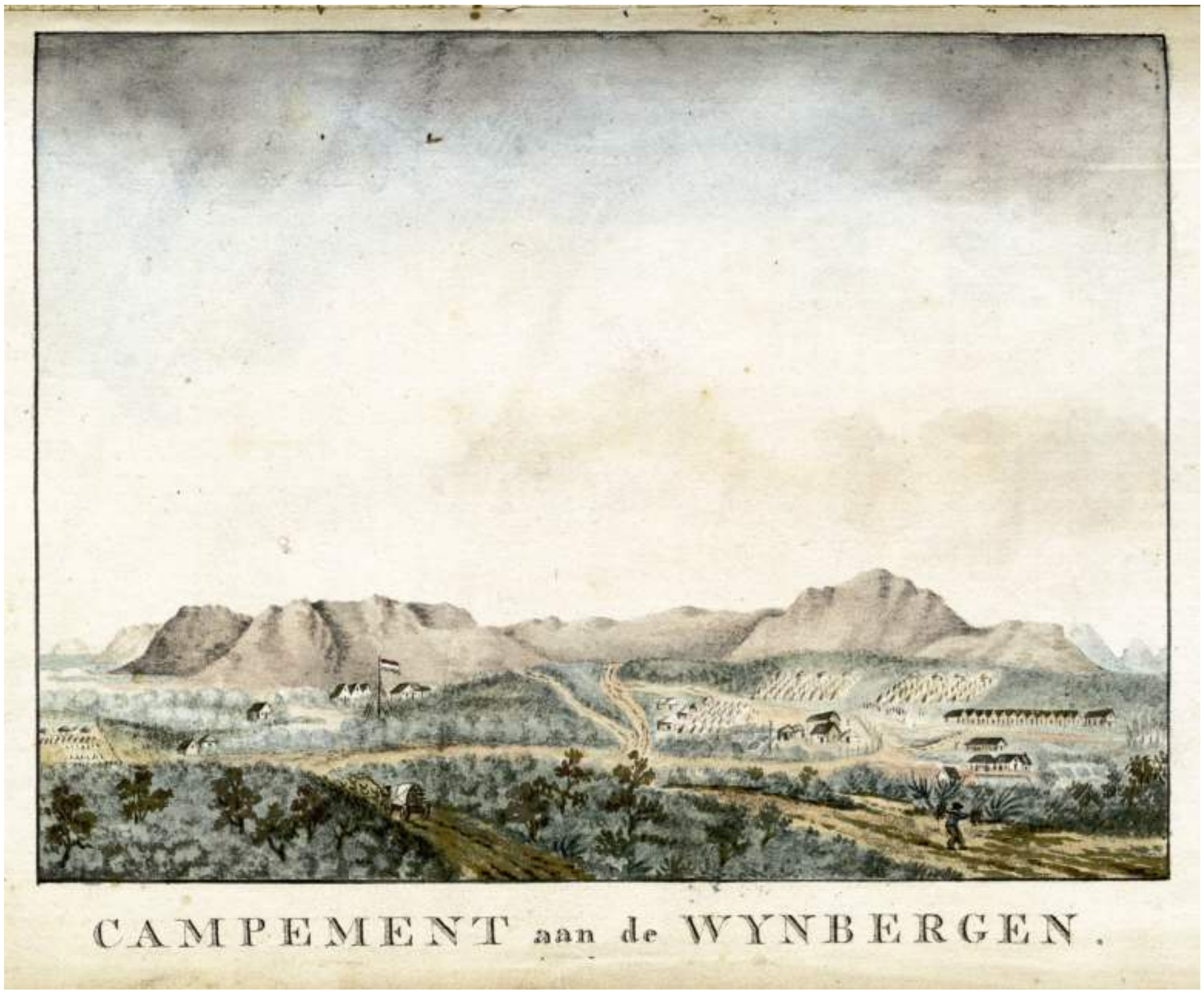

A. Het Hoofd Quartier.
B. Hoofd Wagt.
C. Ambulante Hospitaal.
D. De Steenbergen.
E. Muyzenberg.
F. Burger Cavallerie.
G. Javaansche light Artillerie te voet.
H. Bydende Artillerie.
I. Het Fooch en de veld Artillerie.
K. 9de Battallion Jagers.
L. 21e Battallion van Wolmek.
M. 22de Battallion Infanterie.
N. Battallion Hottentotsche light Infanterie.
O. Light Dragonders.
GEZIGT VAN HET CAMP AAN DE WYNBERG NAAR DE STEENBERG TE ZIEN.
AAN KAAP DE GOEDE HOOP.

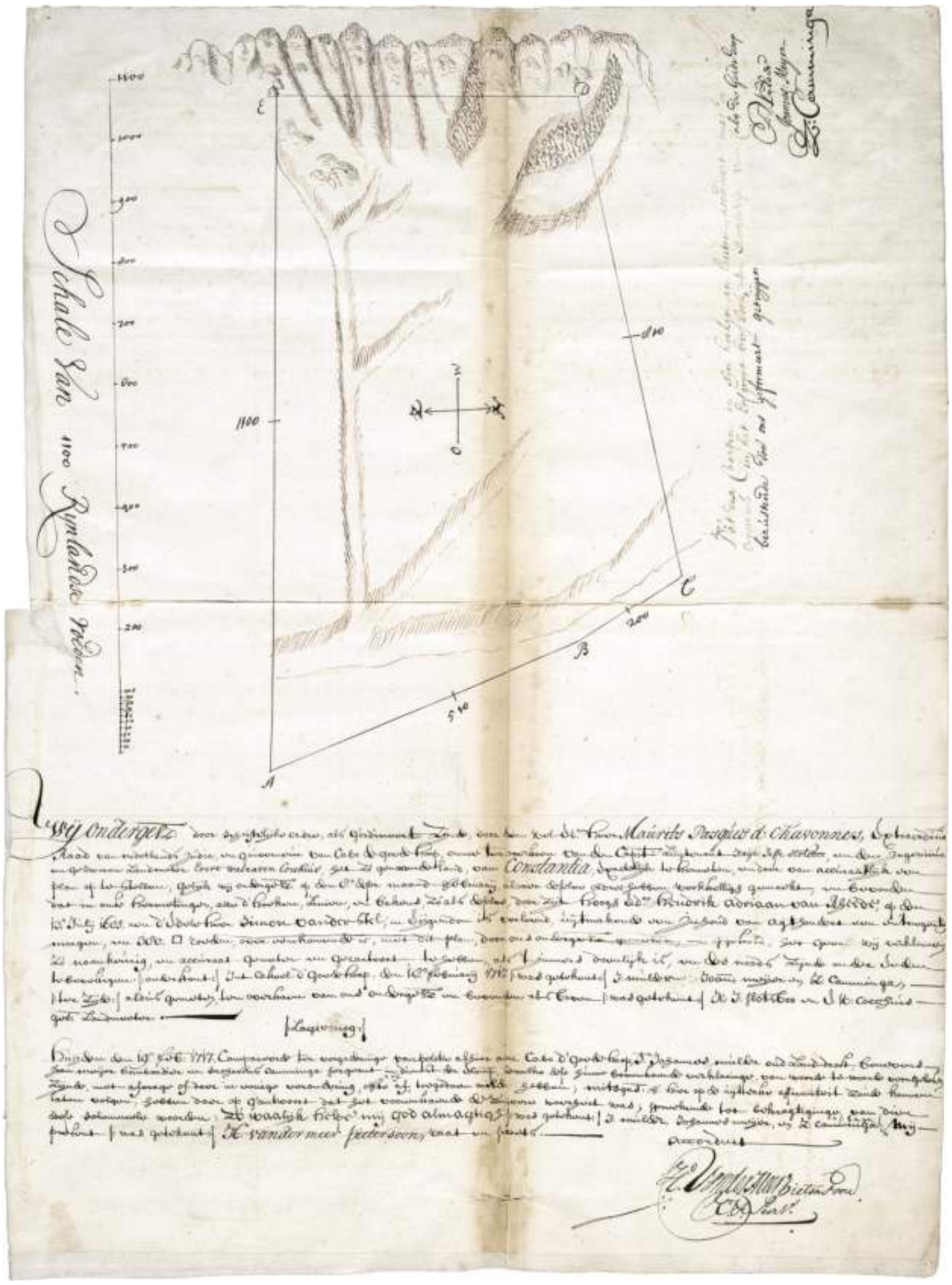

blad 197 boven / sheet 197 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 811.

[J. Mulder, Joannes Meijer, Zacharias Camminga, 1717] :

[Kadastrale kaart van Constantia].

[Cadastral map of Constantia].

Schaalstok van 1100 Rynlandse roeden = [ca. 1 : 13.900].
Scale-bar of *1100 Rynlandse roeden* = [approximately 1 : 13,900].

1 kaart : ms op papier, 56 x 41,5 cm.
1 map : ms on paper, 56 x 41.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [onder] een verklaring :
Explanations: [below] a declaration :

Dat dese Caarten in sijn hoeken, en Linien, accordeert met de origineele in het Erfgront briefboek, ter secretarije van Cabo de Goede Hoop berustende door ons geformeert getuijgen J. Mulder; Joannes Meijer, Z. Camminga.

Wij ondergesz: door schriftelijke ordre, als g'ordineert Zijnde, door den wel Ed:len Heer Maurits Pasques d' Chavonnes, Extraordina:s Raad van nederlands India, en gouverneur van Cabo de goede Hoop, omme ten overstaen van den Capit : Luijtenant Kaije Jesse Slotsboo, en den Ingenieur en gezworen landmeter Evert Walraven Cocchius, het zo genaamde land, van Constantia, Exactelijk te hermeten, en daer van accuraatlijk een plan op te stellen, gelijk wij ondergesz: op den 8:en deser maand februarij, aldaer deselve ordres hebben werkstelligh gemaekt, en bevonden dat in onse hermetingen, alle de hoeken, linien, en bakens, zoals deselve, door zijn hoogh Ed:en Hendrik Adriaan van Rheede, op den 13:en Julij 1685 aen d'Edele heer Simon van der Stel, in Eijgendom is verleend, uijtmakende een Inhoud van agthondert een entnegentig morgen, en 380 vierkante roeden, over eenkomende is, met dit plan, door ons ondergesz. gemeten, en opgesteld, het geen wij verklaeren zo naaukeurig, en accuraat gemeten en gecarteert te hebben, als 't immers doenlijk is, en des noods zijnde onder Eeden te bevestigen. |: onderstont: | Int casteel d'Goede Hoop, den 18:en februarij 1717 |: was getekend: | J:Mulder Joan: Meijer en Z: Camminga, |: ter zijde :| aldus gemeten, ten overstaen van ons ondergesz:n en bevonden als boven |: was getekent :| K:J: Slotsboo en E.W. Cocchius ges: landmeeter
|: lager nog :|
Huijden den 19:en feb: 1717. Compareerde ter vergaderinge van politie alhier aen Cabo d'Goede Hoop, Sr: Johannes mulder oud Land-drost, benevens joan meijer bombardier en sacharius camminga sergeant in dienst der E. Comp. dewelke dese hunne bovenstaende verklaringe, van woorde te woorde voorgelesen Zijnde, met afvrage of daer in eenige verandering, ofte af of toegedaen wilde hebben; mitsgrs off hier op de uijterste affiniteit zoude konnen laten volgen, hebben daer op g'antwoort dat het voorenstaende de zuijvere waerheit was, spreekende tot bekragtiginge van dier dese solemneele woorden: Zo Waarlijk Helpe Mij God Almagtigh |: was getekent: | J. mulder, johannes meijer, en Z: Camminga (|: lager: |); Mij present | : was getekent: | H: vander meer Pietersoon, raat en secrets.
Accordeert H. vandermeer pietersoon rt. en. Secrts.

Nadat het stuk land 'achter de Steenberg' in 1685 door de bezoekende commissaris-generaal Hendrick Adriaan van Rheede tot Drakensteijn definitief was toegewezen aan Simon van der Stel, werd onmiddelijk begonnen met de bouw van een landhuis met bijgebouwen en het inplanten van de wijngaarden. In 1709 had de oud-gouverneur er al 70.000 stokken staan, die toen zo'n 5600 liter van de inmiddels bekend geworden Constantia-wijn produceerden. Door zijn lange tijd oppermachtige positie aan de Kaap, ook na zijn aftreden in 1699, wist Van der Stel zijn areaal later noordwaarts uit te breiden met het land Witteboomen (blad 198) en naar het zuiden met onder meer Steenbergen, waar hij vee liet weiden. Deze kadastrale opneming van het landgoed Constantia werd blijkbaar uitgevoerd na de splitsing en verkoop waartoe in 1716 door de Heren Zeventien werd opgedragen, vier jaar na Van der Stels overlijden in 1712. Volgens de kaart behoorden deze later toegevoegde landerijen in 1717 niet meer tot Constantia en kwam het resterende perceel toen weer overeen met het areaal dat in 1685 was uitgegeven, met daarop het landhuis dat nu bekend staat als Groot Constantia.

(vervolg op pag. 198 / continued on p. 198)

colour was presumably made on that occasion. This unit of free Khoi formed a separate corps just like the Javanese auxiliaries, alongside the civilian militias and the regular Batavian and French detachments at the Cape; see the legend on sheet 196 below. Janssens was shocked at the level of the Cape troops, who were led by young and inexperienced officers 'as well as others who know neither the local language nor that of the soldiers'. So he requested the swift despatch of more European soldiers, who moreover should be able to make themselves understood at the Cape. The view of the camp by Josephus Jones on sheet 194 below dates from about a year after that by Paravicini di Capelli and was drawn from approximately the same angle.

blad 196 onder / sheet 196 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 77.

Door J. Jones Dessinateur bij de Generaale staf, Kaap de Goede Hoop, den 13 Augustus 1805 :
By J. Jones Draughtsman at the General Staff, Cape of Good Hope, on the 13th of August 1805 :

Gezigt van het camp aan de Wynberg naar de Steenberg te zien. / Aan Kaap de Goede Hoop.

View of the encampment at the Wynberg looking towards the Steenberg. / At the Cape of Good Hope.

Aquarel op papier, 36,5 x 46,5 cm.
Water-colour on paper, 36.5 x 46.5 cm.

Verklaringen: [onder] een legenda bij de letters A t/m O :
Explanations: [below] a key to the letters A to O :

A. Het Hoofd Quartier.
B. Hoofd Wagt.
C. Ambulante Hospitaal.
D. De Steenbergen.
E. Muysenburg.
F. Burger Cavallerie.
G. Javaansche ligte Artillerie te Voet.
H. Rydende Artillerie.
I. Het Parck en de Veld Artillerie.
K. 9de Battaillon Jagers.
L. 5de Battaillon van Waldeck.
M. 22ste Battaillon Infanterie.
N. Battaillon Hottentotsche ligte Infanterie.
O. Ligte Dragonders.

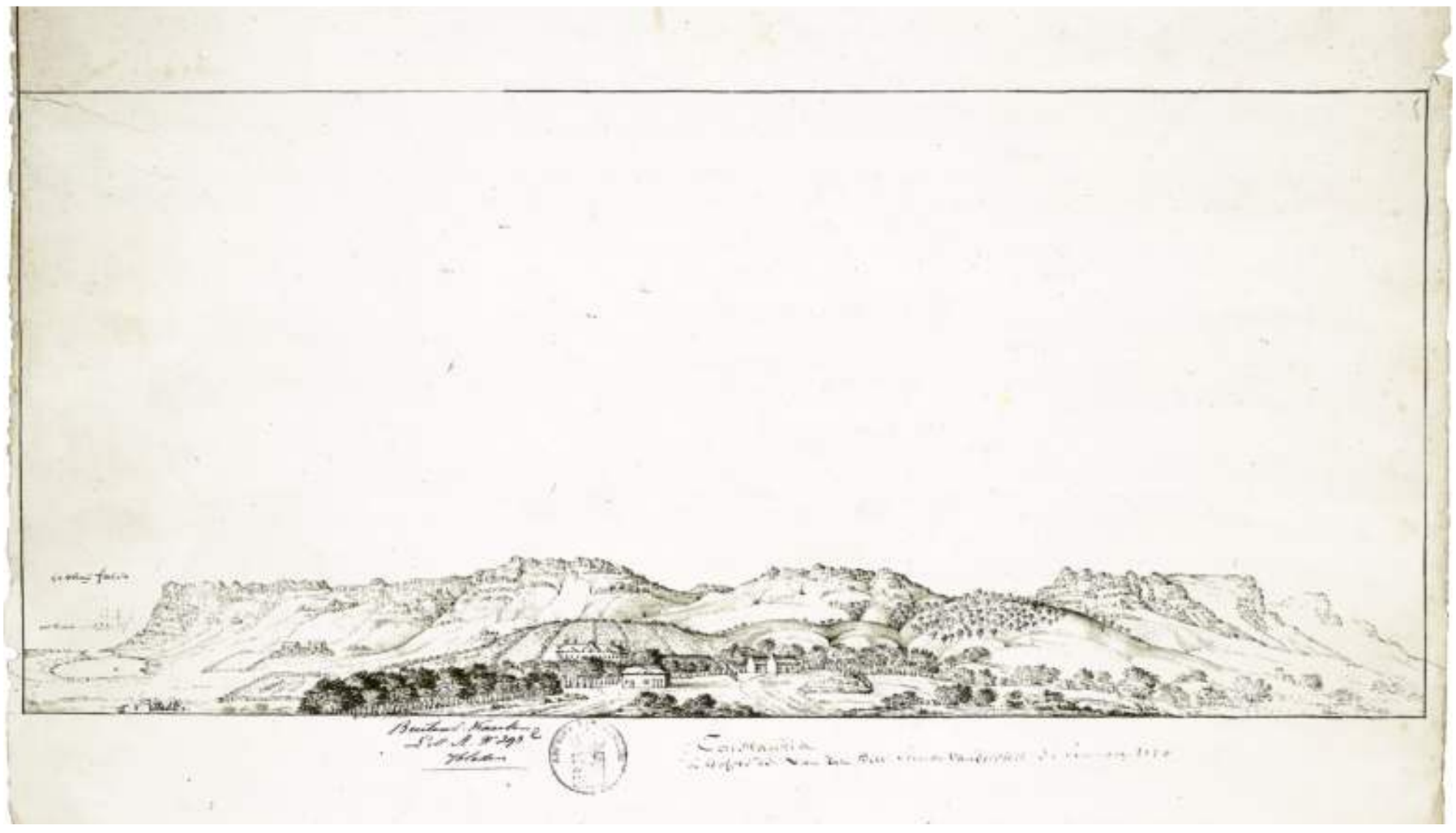

blad 197 onder / sheet 197 below:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.91.

E:V: Stade, 1710 :

Constantia / de hofstede van den Heer Simon van der Stel 31 Januair 1710.

Constantia / the estate owned by the Right Honourable Simon van der Stel 31 January 1710.

O.I. inkttekening met pen en penseel op papier, 37 x 53 cm.
Pen and brush drawing in black ink on paper, 37 x 53 cm.

In het gevolg van de afgetreden gouverneur-generaal Joan van Hoorn, die op weg naar patria in 1709-1710 als commissaris de Kaap inspecteerde, was ook sergeant Elias van Staden enige tijd te gast op Constantia, de buitenplaats van oud-gouverneur Simon van der Stel. Zijn tekening biedt een blik in westelijke richting vanuit de Kaapse Vlakte, met links in het zuiden de Valsbaai en aan de kust de Zandvlei. In het midden ligt Constantia met zijn bijgebouwen enigszins verscholen achter de bomen, met erachter de uitgestrekte wijngaarden. Dit is de enige nog bestaande authentieke afbeelding van het buiten zoals het was in Van der Stels tijd.

Sergeant Elias van Staden was also a guest for some time at Constantia, the country house of former Governor Simon van der Stel, in the retinue of the retired Governor-General Joan van Hoorn when the latter inspected the Cape in 1709-1710 on his return voyage to the Republic. His drawing presents a view in a westerly direction from the Cape Flats, with on the left in the south the shore of False Bay and the Zandvlei. Constantia lies in the centre with its outbuildings, somewhat obscured behind the trees, with the extensive vineyards behind it. This is the sole extant authentic depiction of this country house as it was in Van der Stel's time.

198

(vervolg van pag. 197 / continued from p. 197)

After the piece of land 'behind the Steenberg' had definitely been allocated to Simon van der Stel in 1685 by the visiting Commissioner-General Hendrick Adriaan van Rheede tot Drakensteijn, an immediate start was made with building a country house and outhouses and the planting of the vineyards. In 1709 the former Governor had already planted 70,000 vines, which at the time produced around 5600 litres of the Constantia wine that had in the meantime become famous. Because he had held a supremely powerful postition at the Cape for a long time, also after he stood down in 1699, Van der Stel managed to expand his holdings northwards with the Witteboomen estate (sheet 198), and southwards with Steenbergen, where he had cattle pastured. This cadastral survey of the Constantia estate was apparently carried out after the division and sale at the wishes of the Gentlemen Seventeen in 1716, four years after Van der Stel's decease in 1712. According to the map, in 1717 these estates that were added later no longer belonged to Constantia, and the remaining area of land corresponded with the one issued in 1685, with on it the country house that is now known as Groot Constantia.

blad / sheet 198:

Nationaal Archief, 4.JSF 49.

[Josephus Jones, ca. / c. 1791] :

Plan / van de Situatie en Legging van 'S Gouvernements Plaats / de Witte Boomen […].

Plan / of the Situation and Layout of the Government Estate / the Witteboomen […].

Schaalstok van 300 Rynl: Roeden = [ca. 1 : 5.150].
Scale-bar of *300 Rynl: Roeden* = [approximately 1 : 5,150].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 57 x 31,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 57 x 31.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Gelegen in 't Kaaps District aan de voet des Constantie Bergs / en aldaar Groot in zijnen Grond 133 Morgen 99 Quad: Roeden / Strekkende West, aan de Constantie Berg Noord, aan de Plaatsen / van Franke en de Wed: van Helsdingen Oost, mede aan gemelde / Land van Helsdingen en Zuid, aan 't Land van Constantie.

In opdracht van Heren Zeventien, die fors wilden bezuinigen aan de Kaap, stelde in 1790 een daartoe aangestelde commissie een onderzoek in naar compagniesposten die wellicht konden worden afgestoten. De landmeter Johan Willem Wernich en de cadet-bombardier Josephus Jones dienden de diverse buitenposten kadastraal op te meten en in kaart te brengen. Van het land Witteboomen, genoemd naar de daar groeiende zilverbomen, kwam het deel dat door Van der Stel bij Constantia was gevoegd enkele jaren na diens overlijden in 1712 aan de Compagnie. Gouverneur Maurits Pasques de Chavonnes liet het gehele terrein inplanten met zo'n 60.000 tot 80.000 eiken, waardoor Witteboomen in latere jaren een belangrijk houtkapgebied werd. Om deze reden werd dit land niet verkocht tijdens de bezuinigingen in 1791, net zo min als de posten bij Houtbaai, Kirstenbosch en Het Paradijs, waar de houtproductie eveneens van betekenis was. Het Paradijs was niet ver van de steile hellingen in het westelijke deel van het land Witteboomen gelegen, zodat dit laatste als tegenhanger ook wel De Hel werd genoemd. Op de bladen 199-201 zijn nog enkele andere kadastrale kaarten van buitenposten in dit gebied opgenomen.

On the instructions of the Gentlemen Seventeen, who wished to impose sweeping economies at the Cape, in 1790 a committee appointed for this purpose initiated an investigation into which Company posts could be disposed of. The surveyor Johan Willem Wernich and the Cadet Gunner Josephus Jones were to make a cadastral survey of the various outposts and put them on a map. That part of the estate Witteboomen ('White Trees', named after the silvertrees growing there) that Van der Stel had joined onto Constantia passed to the Company several years after he died in 1712. Governor Maurits Pasques de Chavonnes had the whole area planted with 60,000 to 80,000 oak trees, so that in later years Witteboomen became an important place for timber felling. For this reason this estate was not sold during the economy measures in 1791, any more than the posts at Hout Bay, Kirstenbosch and Het Paradijs, where wood production was also significant. Het Paradijs (Paradise) was located not far from the steep slopes in the western part of the Witteboomen estate, so that the latter was sometimes called De Hel (Hell) as a counterpart to the former. Several more cadastral maps of outposts in this region are included on sheets 199-201.

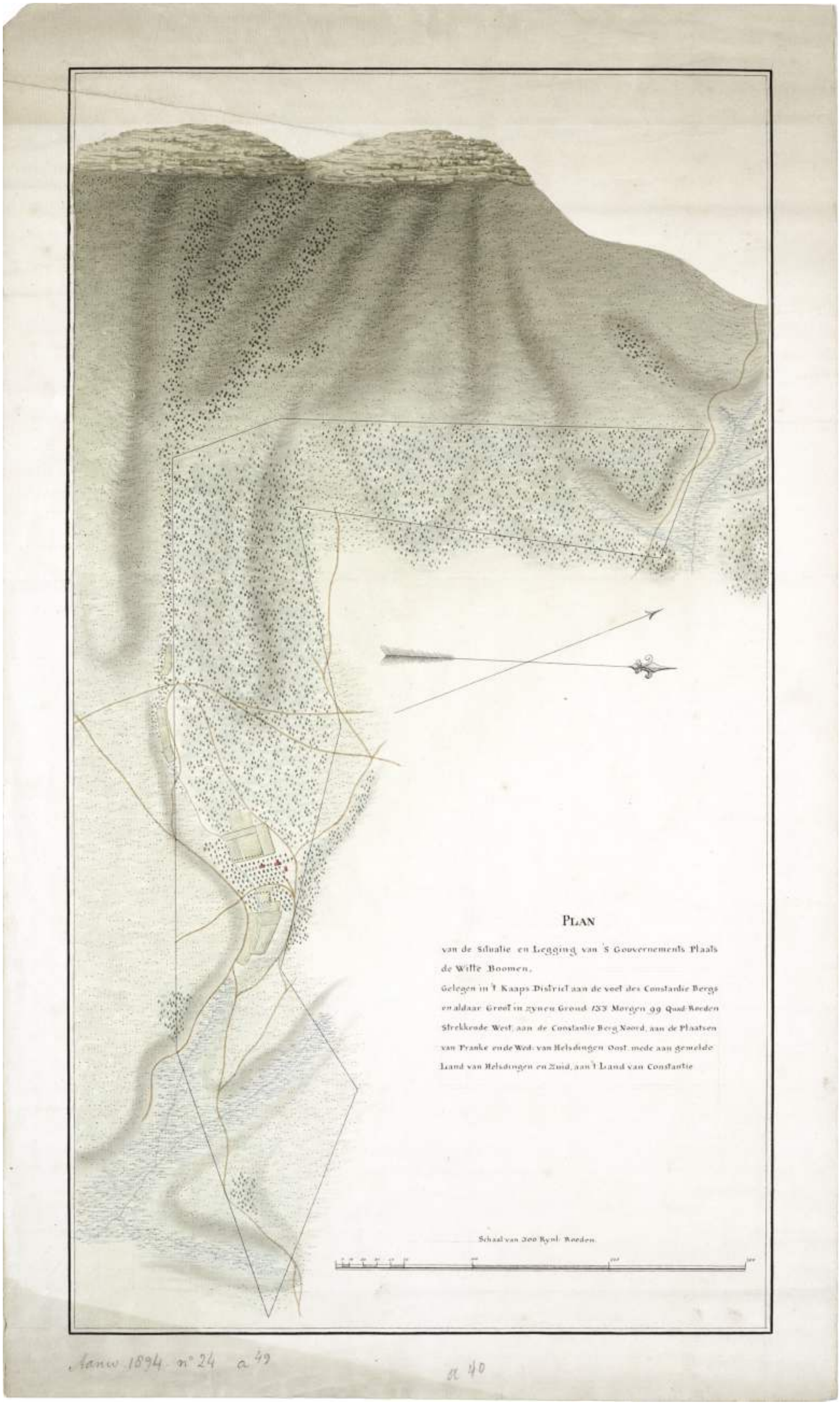
Plan
van de Situatie en Legging van 'S Gouvernements Plaats
de Witte Boomen.
Gelegen in 't Kaaps District aan de voet des Constantie Bergs
en aldaar Groot in zynen Grond 133 Morgen 99 Quad: Roeden
Strekkende West, aan de Constantie Berg Noord, aan de Plaatsen
van Franke en de Wed: van Helsdingen Oost, mede aan gemelde
Land van Helsdingen en Zuid, aan 't Land van Constantie
Schaal van 300 Rynl: Roeden.
Jaarw 1894 n° 24 a 49
n 40

blad 199 boven / sheet 199 above:

Nationaal Archief, 4.JSF 54.

Geteekend door J. Jones Dessinateur, [1803-1806] :
Drawn by J. Jones Draughtsman, [1803-1806] :

Plan / van de Situatie en Legging der Plaats / Kirsten=Bosch […].

Plan / of the Situation and Layout of the Estate / Kirstenbosch […].

Schaalstok van 300 Rynlandse Roeden = [ca. 1 : 6.270].
Scale-bar of *300 Rynlandse Roeden* = [approximately 1 : 6,270].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 31 x 31 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 31 x 31 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Verklaringen: [rechtsonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] continuation of the title :

Groot in zynen Grond 131 Morgen 177 Roeden Strekken= / de O.tZ. Naar de Plaats Bosch-heuvel N O en Z W, langs den / Voet des Tavelbergs N W aan de Tavelberg.

Op de zuidoostelijke helling van de Tafelberg werd omstreeks 1760 met houtkap begonnen, waarna hier spoedig ook een kleine post werd gevestigd. Deze 'plaats' Kirstenbosch was in 1791 nog belangrijk genoeg voor de houtproductie om te worden gehandhaafd, ondanks de drastische bezuinigingen in dat jaar aan de Kaap. Een zelfde besluit werd in 1804 door het nieuwe Bataafse bestuur genomen, bij welke gelegenheid Jones waarschijnlijk dit kaartje maakte. Tegenwoordig maakt deze locatie deel uit van de Kirstenbosch National Gardens.

A start was made with timber felling on the south-eastern slopes of Table Mountain in about 1760, and after that a small post was soon established. In 1791 this 'estate' of Kirstenbosch was still important enough to be maintained because of its wood production, despite the drastic economies at the Cape in that year. In 1804 a similar decision was taken by the new Batavian authorities, and it was probably on this occasion that Jones made this small map. At present this location is part of the Kirstenbosch National Gardens.

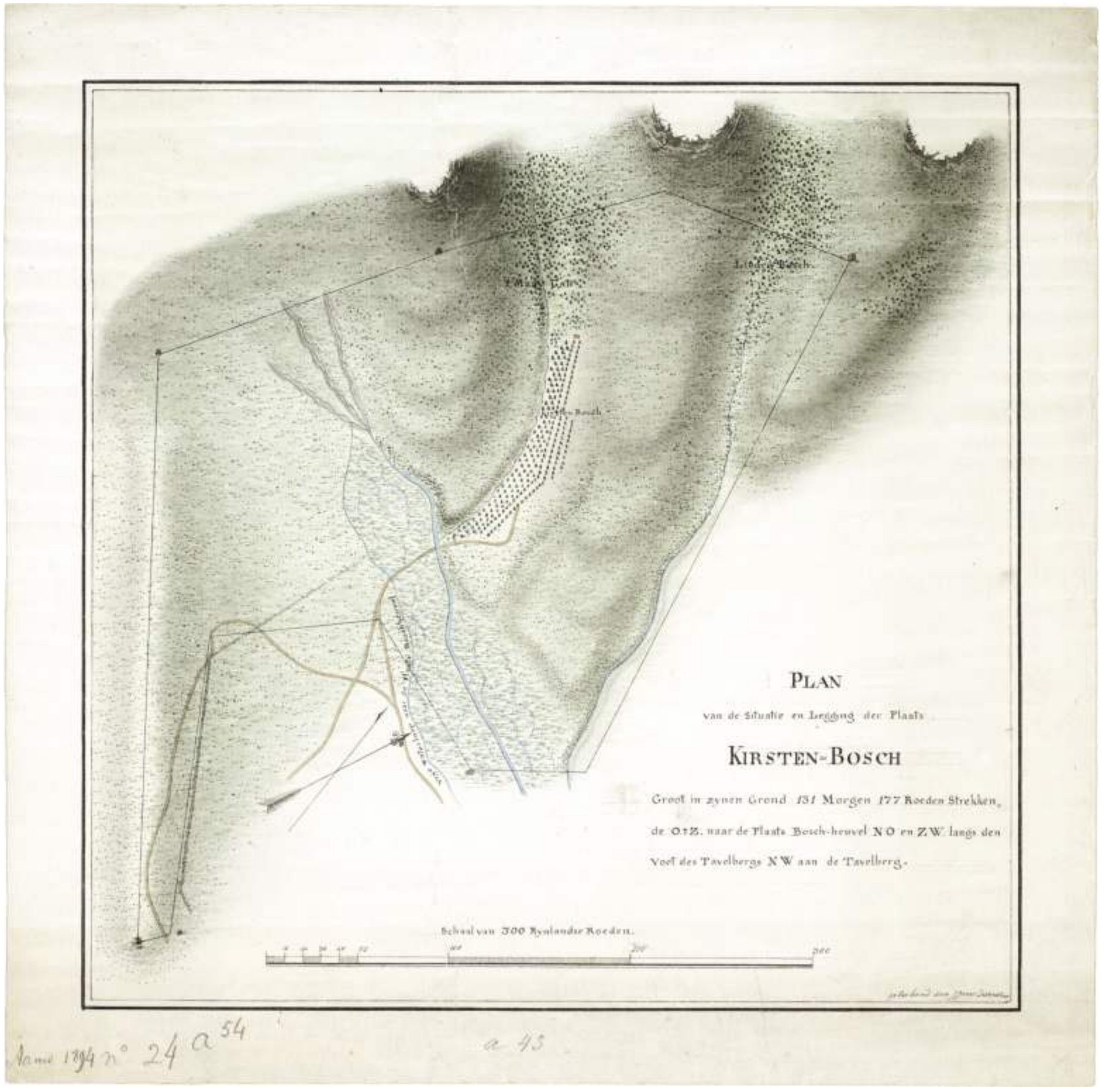
PLAN
van de Situatie en Legging der Plaats
KIRSTEN-BOSCH
Groot in zynen Grond 131 Morgen 177 Roeden Strekken,
de O:Z. naar de Plaats Bosch-heuvel N O en Z W. langs den
Voet des Tavelbergs N W aan de Tavelberg.
Schaal van 300 Rynlandse Roeden.
Jaar 1794 n° 24 a 54
a 45

blad 199 onder / sheet 199 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 812.

Gemeeten den 12 en 13 Maart 1791 op ordre En ten overstaan van de E. Achtbaare Heeren G' Committeerde Raaden van Politie deeses Gouvernements O:G: De Wet en W:F: van Rheede van Oudthoorn. Door mij Johan:s Will:m Wernich gesw: Landmeeter, 1791 :
Measured on 12 an 13 March 1791 on the orders And in the presence of the Honourable Councillors O:G: De Wet en W:F: van Rheede van Oudthoorn. By me Johan:s Will:m Wernich sworn Surveyor, 1791 :

Plan van / S:E: Compagnies Landgoed 't Nieuwland geleegen onder 't Caapsch districkt / B'zuijden den Windberg [...].

Plan of / the Honourable Company's Estate Nieuwland [Newlands] situated in the Cape District / South of the Windberg [Devil's Peak] [...].

Schaalstok van 200 Rynlandsche Roeden = [ca. 1 : 6.080].
Scale-bar of *200 Rynlandsche Roeden* = [approximately 1 : 6,080].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 52 x 67 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 52 x 67 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [boven] vervolg van de titel :
Explanations: [above] continuation of the title :

'T Selve is groot in zynen grond 78 Morgen 343 Quadr: Roeden en 132 Ge- / lijke Voeten.

Het aan de Liesbeek gelegen Nieuwland werd in maart 1791 ten overstaan van de bovengenoemde commissieleden opgemeten en in juni van dat jaar geveild voor 66.000 Kaapse gulden. Op dringend verzoek van de eigenaar van een aangrenzend land, Dirk van Reene, werd de 'Fontain' duidelijk in kaart gebracht omdat hij via een buis water uit deze bron betrok en dit recht niet wilde verliezen. De benaming Nieuwland stamt al uit Van Riebeecks tijd, toen vanaf 1656 bij het 'Rondebosje' (Rondebosch) land in ontginning werd genomen. Zie de kaart op blad 85, waar hoger op de helling achter 'Comps landt 50 morgen' een perceel is aangeduid met 'Comps nieu landt tegen t geberghte'. De naam kreeg pas betekenis toen gouverneur Willem Adriaan van der Stel omstreeks 1700 dit terrein tot 'nieuwe warmoes land' liet bewerken. In deze groentetuin liet gouverneur Jan de la Fontaine (1729-1737) een buitenhuis naar eigen ontwerp plaatsen, ter vervanging van het vervallen oude posthuis. Dit huis was nadien een zomerverblijf voor de gouverneur en zijn hoge ambtenaren, dat onder gouverneur Rijk Tulbagh rond 1760 nog aanzienlijk werd uitgebreid en verfraaid. Hij verbleef daarna beurtelings op Nieuwland en Rustenburgh (blad 201). Deze kaart van de hand van Wernich is zuiver kadastraal uitgewerkt, terwijl Jones in zijn plattegrond van Nieuwland (blad 200 boven) ook de afzonderlijke lanen en perken intekende, waardoor het Gouverneurshuis (A) daar slechts met moeite is te herkennen. Mogelijk was deze fraaiere weergave mede bedoeld om de verkoop van het landgoed te bevorderen.

(vervolg op pag. 200 / continued on p. 200)

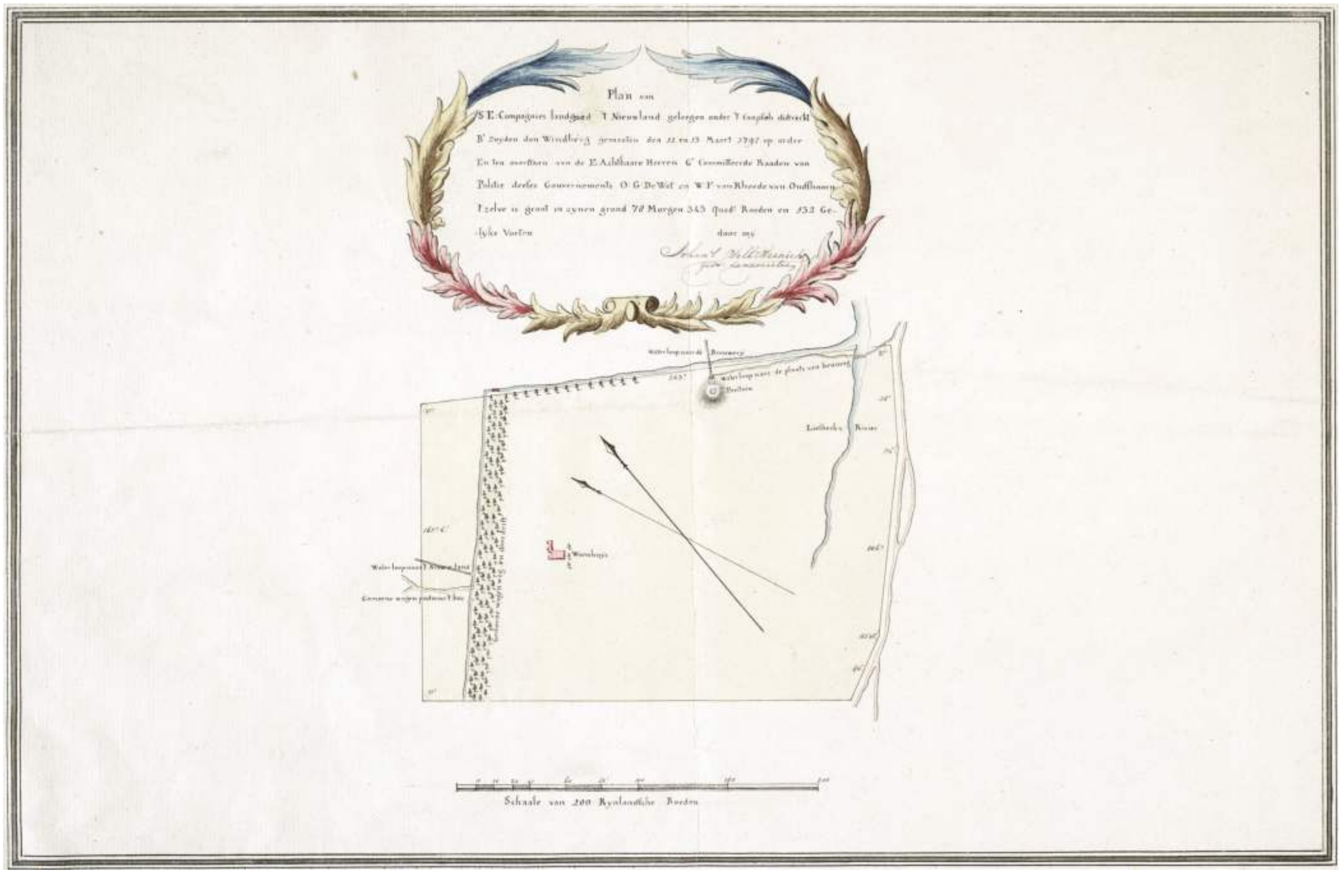
Plan van
S:E: Compagnies landgoed 't Nieuwland gelegen onder 't Caapsch district
B' zuyden den Windberg gemeeten den 12 en 13 Maart 1791 op order
En ten overstaan van de E. Achtbaare Heeren G' Committeerde Raaden van
Politie deeses Gouvernements O: G: De Wet en W: F: van Rheede van Oudthoorn
't Selve is groot in zynen grond 78 Morgen 343 Quad' Roeden en 132 Ge-
lijke Voeten
door my
Schaale van 200 Rynlandsche Roeden

(vervolg van pag. 199 / continued from p. 199)

In March 1791 in the presence of the above-mentioned committee members the estate of Nieuwland, which lay on the Liesbeek, was surveyed and in June of that year auctioned for 66,000 Cape guilders. At the express demand of the owner of a neighbouring estate, Dirk van Reene, the 'Fountain' was clearly mapped, because he drew water from this spring through a pipeline, and did not wish to lose this right. The name Nieuwland (Newlands) dates from Van Riebeeck's time, when land was opened up at Rondebosch from 1656. See the map on sheet 85, where higher up the slope behind *Comps landt 50 morgen* (Company's land 50 *morgen*) a plot is indicated with *Comps nieu landt tegen t geberghte* (Company's new land against the mountain). The name gained significance only when Governor Willem Adriaan van der Stel had the area worked as 'new vegetable land'. Governor Jan de la Fontaine (1729-1737) had a country house of his own design placed in this vegetable garden, to replace the derelict old post house. Later this house was a summer retreat for the Governor and his high officials, and under Governor Rijk Tulbagh it was considerably extended and embellished. He lived at Nieuwland and Rustenburgh (sheet 201) in turn. This map by Wernich is developed as a purely cadastral record, whereas Jones in his ground-plan of Nieuwland (sheet 200 top) also drew the separate avenues and parks, so that the Governor's House (A) can be recognized only with difficulty. Possibly this more beautiful image was also intended to improve the prospects for selling the property.

blad 200 boven / sheet 200 above:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.75

Josephus Jones, [ca. / c. 1791] :

Caart van de Thuyn Nieuwland.

Map of the Nieuwland [Newlands] Estate.

Schaalstok van LXXX Roeden = [ca. 1 : 2.800].
Scale-bar of *LXXX Roeden* = [approximately 1 : 2,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 55 x 40 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 55 x 40 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Verklaringen: [links] een legenda bij de letters A t/m N :
Explanations: [left] a key to the letters A to N :

A. Gouverniurs huys.
B. Woonhuys van den baas.
C. Sterre bosch.
D. Bloem perk.
E. Eyke bosch.
F. Moes thuynen.
G. Boomgaard.
H. Wyn gaard.
I. Orangerie.
K. Gemene weg.
L. Vontyn.
M. Bersau.
N. Liesbek rivier.

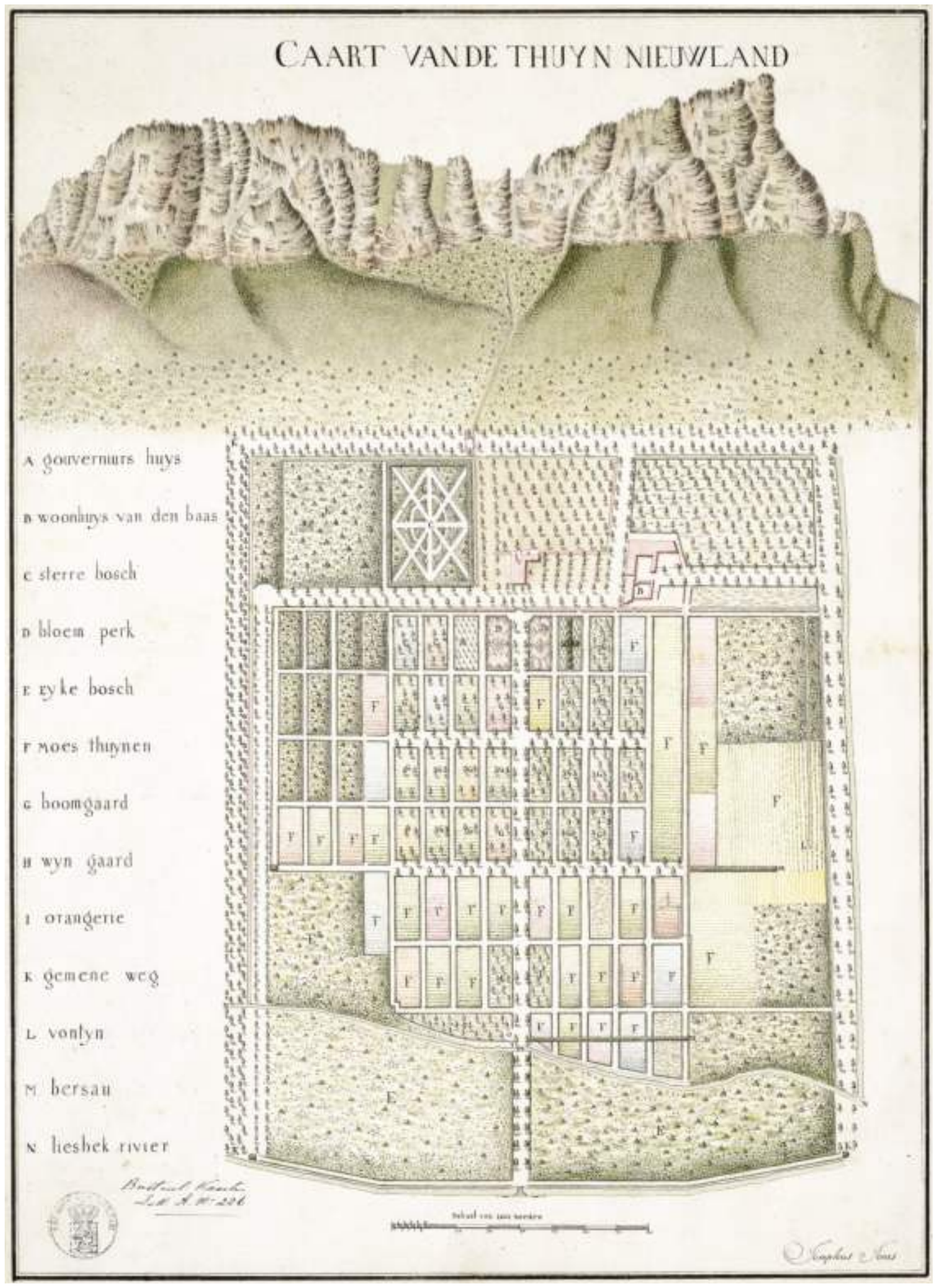

Sans 1894 n° 29 n° 78

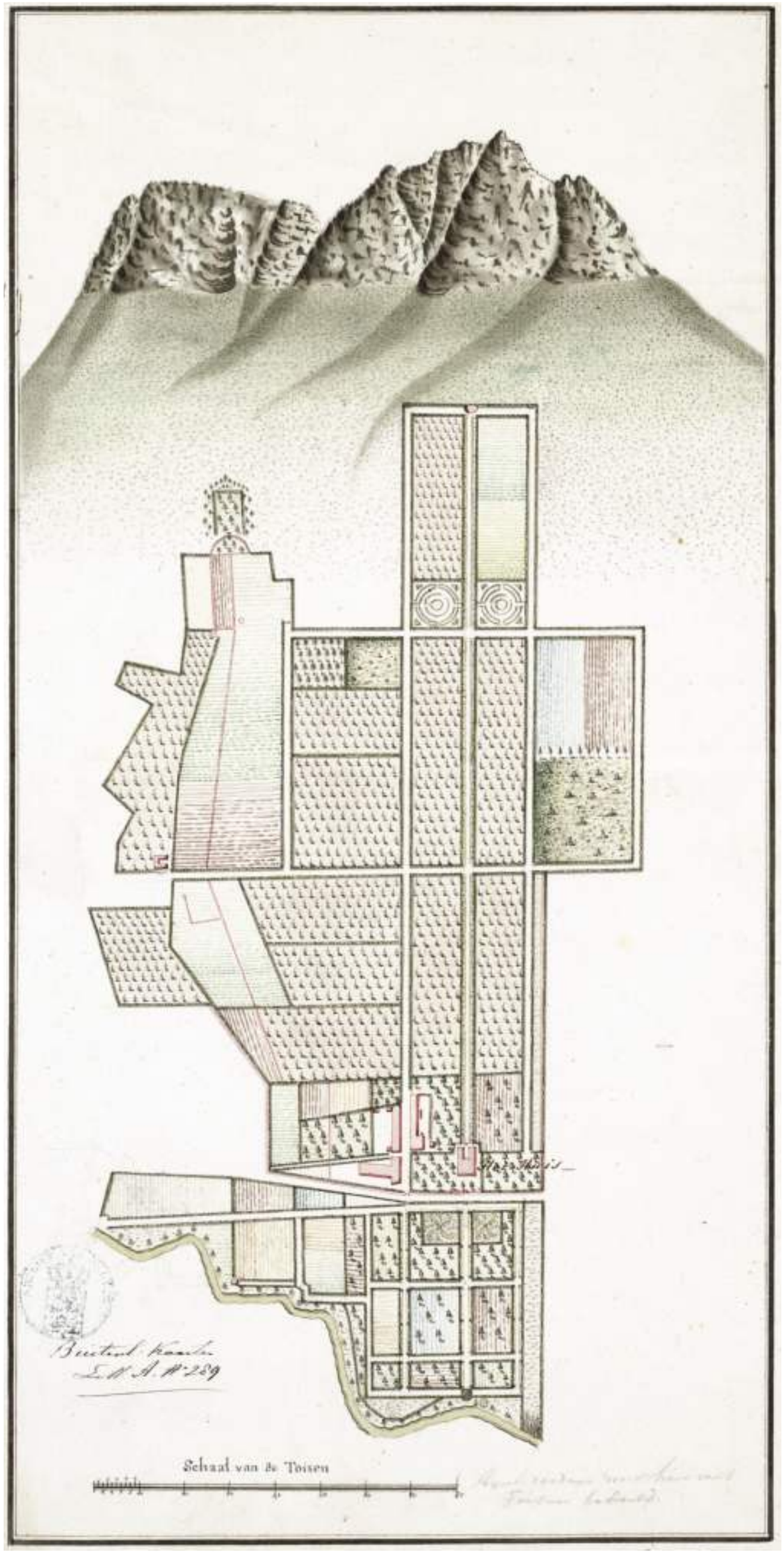

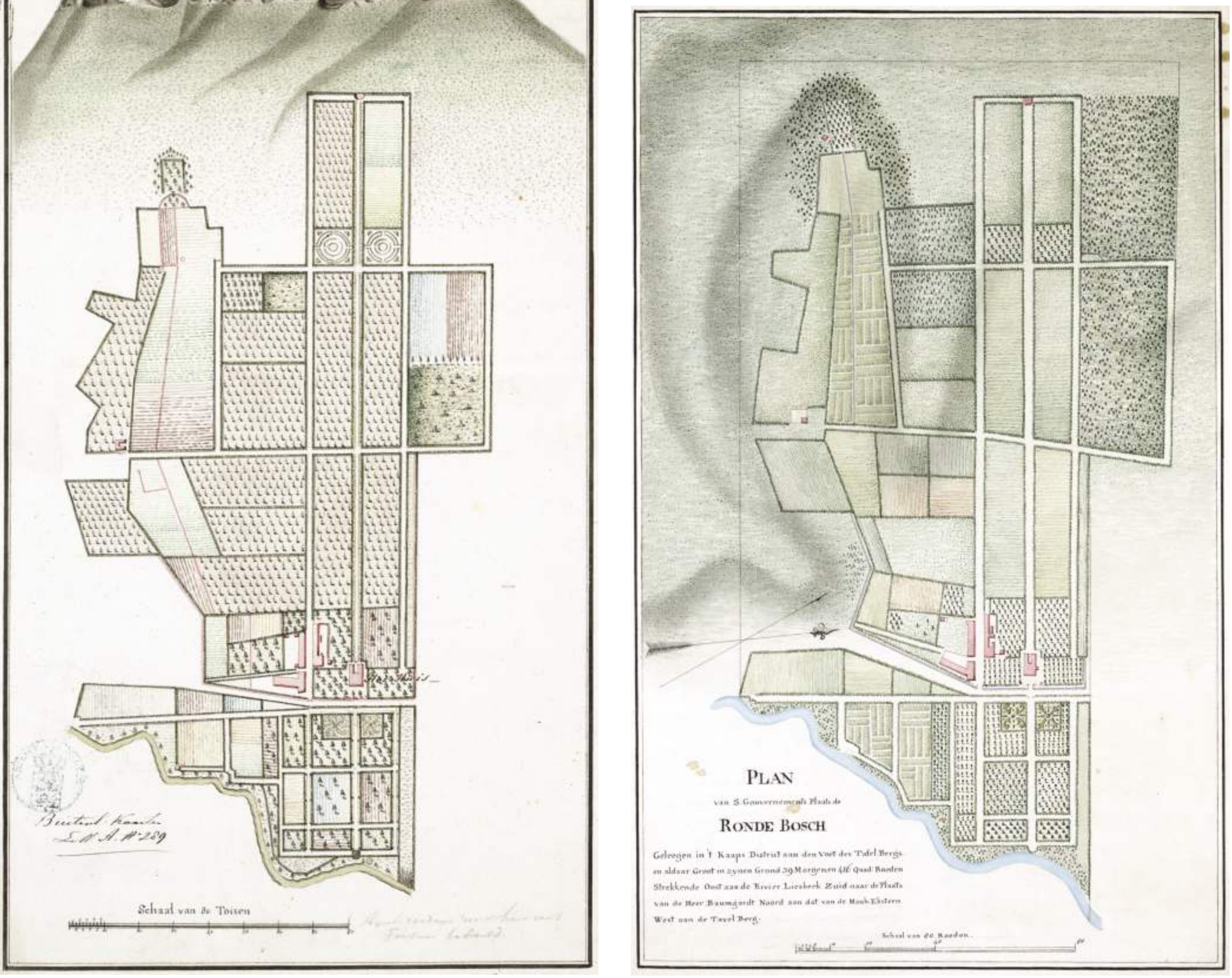
PLAN
van 's Gouvernements Plaats de
RONDE BOSCH
Geleegen in 't Kaaps Distrikt aan den Voet des Tafel Bergs
en aldaar Groot in zynen Grond 39 Morgenen 416 Quad: Roeden
Strekkende Oost aan de Rivier Liesbeek Zuid naar de Plaats
van de Heer Baumgardt Noord aan dat van de Manh: Eksteen
West aan de Tavel Berg.
Schaal van 80 Roeden

blad 200 onder / sheet 200 below:

Nationaal Archief, 4.JSF 78.

[Josephus Jones, toegeschreven, 1803-1806] :
[Josephus Jones, attributed, 1803-1806] :

[Het kampement aan de Liesbeek].

[The encampment at the Liesbeek].

Aquarel op papier, 26,5 x 40 cm.
Water-colour on paper, 26.5 x 40 cm.

Mogelijk was de intussen tot 'dessinateur' benoemde Josephus Jones de tekenaar van deze blik op het militair kampement aan de Liesbeek, nabij het kamp Wijnberg; zie ook zijn overzichtstekening van het laatstgenoemde kampement op blad 196 onder. Op deze tekening zijn naast het huisje enkele ronde Khoi-hutten afgebeeld en een paar ossewagens bij de grote legertent. De Khoi werden veelal voor ondersteunende diensten ingezet, hetgeen waarschijnlijk verklaart waarom hun hutten hier bij dit kleine kampement op enige afstand van de buitenste verdedigingslinie zijn geplaatst.

It is possible that Josephus Jones, in the meantime appointed as *dessinateur*, was the artist who made this view of the military encampment on the Liesbeek, in the vicinity of the Wynberg camp; see also his general drawing of the latter camp on sheet 196 below. In this drawing beside the little house several round huts of the Khoi and a few oxcarts at the large army tent have been depicted. Khoi were mostly employed for supporting services, which probably explains why their huts can be seen here at this small encampment at some distance behind the outer defence line.

blad 201 links / sheet 201 left:

Nationaal Archief, 4.TOPO 15.77.

[Josephus Jones, toegeschreven, ca. 1791] :
[Josephus Jones, attributed, c. 1791] :

[Plan van Rondebosch].

[Plan of Rondebosch].

Schaalstok van 80 Toisen = [ca. 1 : 2.800].
Scale-bar of *80 Toisen* = [approximately 1 : 2,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 49 x 27 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 49 x 27 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Op het nieuw ontgonnen land bij het 'Rondebosje' (Rondebosch) aan de Liesbeek liet gouverneur Zacharias Wagenaer in 1663 een buitenhuis optrekken, dat hij in 1666 de naam Rustenburgh gaf. Het huis werd later geregeld gebruikt als logeergelegenheid voor hoge gasten. Daarnaast heeft het meerdere malen gediend als onderkomen voor verbannen vorsten uit Oost-Indië, zoals in 1682 voor de Makassaarse prins Daeng Manggala, in 1714 voor Radja Tambora, eveneens van Zuid-Celebes, en in 1724 voor de Javaanse *pangeran* Mangku Negara. Op Rustenburgh werd op 16 september 1795 ook de akte van overgave aan de Britten ondertekend. Het pand werd in 1803 bij opbod verkocht voor 60.500 gulden. Het is mogelijk dat de plattegrond op blad 201 rechts speciaal voor dat doel werd vervaardigd, wellicht opnieuw door Jones, met zijn oude plattegrond als voorbeeld.

On the recently opened land at the *Rondebosje* (Rondebosch) on the Liesbeek Governor Zacharias Wagenaer had a country house erected in 1663, which he gave the name Rustenburgh in 1666. Later the house was regularly used as a place for lodging eminent guests. As well as this it also served various times as a residence for exiled princes from the East Indies, such as the Makassarese prince Daeng Manggala in 1682, for Raja Tambora, also from South Celebes, in 1714, and in 1724 for the Javanese *Pangeran* Mangku Negara. On 16 September 1795 the deed of surrender to the British was also signed at Rustenburgh. The building was sold at auction in 1803 for 60,500 guilders. It is possible that the ground-plan on sheet 201 right was produced specially for that purpose, perhaps once more by Jones, with his old map as a model.

blad 201 rechts / sheet 201 right:

Nationaal Archief, 4.JSF 50.

[Josephus Jones, toegeschreven, ca. 1803] :
[Josephus Jones, attributed, c. 1803] :

Plan / van S. Gouvernements Plaats de / Ronde Bosch [...].

Plan / of the Government Estate the / Rondebosch [...].

Schaalstok van 80 Roeden = [ca. 1 : 2.500].
Scale-bar of *80 Roeden* = [approximately 1 : 2,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41,5 x 25,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41.5 x 25.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [linksonder] vervolg van de titel :
Explanations: [lower left] continuation of the title :

Geleegen in 't Kaaps District aan den Voet des Tafel Bergs. / en aldaar Groot in zynen Grond 39 Morgen en 416 Quad: Roeden / Strekkende Oost aan de Rivier Liesbeek Zuid naar de Plaats / van den Heer Baumgardt Noord aan dat van de Manh: Eksteen / West aan de Tavel Berg.